HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

KEŞİKBAŞ

ATLAS KİTABEVİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

KESİK BAŞ

POLİSİYE ROMAN

(Tam metin)

Üçüncü baskı

ANKARA CADDESİ No. 82 — ISTANBUL

HÜSEYİN RAHMİ VE ESERLERİ

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864 yılında Istanbul'da doğdu. Babası, Salt Paşa adında bir subaydı. Annesini üç yaşındayken kaybetti. Çocukluğu teyzesinin yanında geçti. Mülkiye Mektebinde (Siyasal Bilgiler Fakültesi) okudu. Kısa bir zaman memurluk yaptı. 1908'den sonra gazetecilik ve romanlarının geliriyle geçindi.

İlk eserini on iki yaşındayken yazdı. İlk yayınlanan yazısı «Istanbul'da bir Frenk» adını taşıyordu ve 1888 yılında Ceride-i Havadis gazetesinde yayınlanmıştı. Ahmet Mithat Efendi ile tanışlıktan sonra ilk büyük romanı «Şık» Tercüman-ı Hakikat gazetesinde terfika edilmeye başlandı. O zaman yirmi iki yaşındaydı.

Ömrünün sonuna kadar yazdığı romanları ve hikâyeleriyle kendini her sınıftan okuyucuya sevdiren Hüseyin Rahmi'nin kişiliğinde pek belirgin noktalar vardır: Istanbul'un konuşma dilini, kenar mahalle kadınlarını büyük bir ustalıkla canlandırır. Bütün romanlarında eşsiz ve dikkatli bir gözleme dayanarak, gerçekçi çığırda yürümüştür. Bir de mizah unsuru; olayları alaylı bir çerçeve içinde vermek, karakterinin başlıca özelliğidir. Duyguludur. Mithat Efendi gibi, o da zaman zaman olayın akışını bir yana bırakarak, felsefe bilgilerini sayfalara aktarmaktan hoşlanır. Yazılarında Ortaoyunu ve Kargöz'ün anlatım tekniğinden de yararlanmıştır. Konularda Istanbul dışına hiç çıkmamıştır. Gürpınar 1944 yılında Heybeliada'daki köşkünde ölmüş, Heybeliada mezarlığına gömülmüştür.

Atlas Kitabevi, büyük romancının 100. doğum yıldönümünde bütün eserlerini seri halinde basarak, Türk milletine sunmaya karar vermiş bulunuyor. Büyük halk romancısının eserlerindeki konular ve kişiler her zaman canlı ve taptaze kalmıştır. Ancak, aradan geçen uzun yıllar içinde, dil bakımından, bugünkü kuşakların kolayca anlayamayacağı duruma gelmişti. Sayısı elliyi aşan bu romanları seri halinde yeniden yayınlamayı kararlaştırdığımız zaman, bu eserleri, yetkili kalem sahiplerine bugünün diline aktartmayı da öngördük. Bu sadeleştirme işinde «Kendisi sağ olsaydı, bugün nasıl yazardı» düşüncesi, ölçü olarak kullanılmıştır. Mustafa Nihat Özön, Tahir Nejat Gencan, Zahir Güvemli ve Mükerrem Kâmil Su'dan meydana gelen bir kurul bu işi üzerine almış bulunuyor.

KESİK BAŞ, ilk dedfa 1942 yılında yayınlanmıştı. 1972'de yapılan üçüncü baskısında Mükerrem Kâmil Su eliyle bugünün diline aktarılmıştır.

Türk edebiyatında kendi janrında tek isim olan Hüseyin Rahmi Gürpınar hakkında bugüne kadar pek çok araştırma yapılmış, birçok eser yazılmıştır. Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürü Muzaffer Gökmen

1966'da bunları bir arada gösteren (Hüseyin Rahmi Gürpınar) adlı 250 sayfalık bir bibliyografya kitabı yayınladı.

Üniversite öğrencileri de Hüseyin Rahmi hakkında tezler hazırlamışlardır. Bizim tespit edebildiğimiz tezler ve hazırlayanlar şunlardır

1 — **Mustafa Gürses 1938 1939** mezuniyet tezi, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın hayatı ve eserleri (Liste, Tahlil ve tenkitler), Dünya görüşü, Sanatı, Roman tekniği ve üslubu.

2 — **Sudi Baybars 1948** Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yarattığı tipler. İçtimai tabakalara göre tasnif. Zihniyetlerine göre tasnif, Mizaçlarına göre tasnif, Milliyetlerine göre tasnif, Cinslerine ve yaşlarına göre tasnif, aralarındaki müşterek noktalar. Hüseyin Rahmi'nin tiplerinin izahı ve tip yaratma vasıtaları: Fizyolojik âmillere göre, Sosyolojik âmillere göre, Psikolojik âmillere, göre. Kılık, kıyafet, Düşünüş, Konuşma, Netice, Bibliyografya.

3 — **Satı Erişen (Şubat 1954 1955)**. Hüseyin Rahmi'de Aşk: Hüseyin Rahmi'nin edebiyat görüşü. Hayat görüşü, Hüseyin Rahmi'de aşkın yeri, Hüseyin Rahmi'nin aşk görüşü, Evlilik müessesesi, evlilik dışı münasebetler, Hüseyin Rahmi'de aşk unsurları, Şahıslar, Şahısların bir tasnifi. Aşkın safhaları; Aşkın vesileleri, İlk karşılaşma. Yerleri, Şekilleri, İlânı aşk, duygular, Engelleri, Nefis mücadelesi, Buluşmalar, Visalden sonra.

4 — **Neriman Gürtunca**, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın küçük hikâyeleri: Hikâyelerinde ele aldığı mevzular, Aile meseleleri. Batıl itikatlar, Geçim derdi. Diğer mevzular. Hüseyin Rahmi'nin hikâyelerinde ortaya koyduğu tipler

Mahalle kadınları, Kocakarılar ve kaynanalar, Hizmetçiler, dadılar; Uşaklar, Çapkın erkekler ve havai kadınlar, Hocalar ve Şeyhler. Çocuklar ve Hayvanlar, Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın tiplerini canlandırma vasıtaları, vücut yapısı, kılık ve kıyafet tasvirleri. Konuşma Netice.

Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümündeki tezler

1 — **Cavide Güngör** : Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın yedi eseri hakkında kısa bir tetkik, 1947 1948.

2 — **Süheyla Yazıcı** : Hüseyin Rahmi'nin Hikâyeciliği, 1951.

3 — **Sabahat Özdem** : Hüseyin Rahmi'de Züppe ve Softa tipleri, 1953.

5 — **Ayla Pireoğlu** : Hüseyin Rahmi'nin romanlarında kadın tipleri, 1963.

6 — Nihat Yalçınkaya: Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisi (Hüseyin Rahmi Gürpınar hayatı ve eserleri.

KESİK BAŞ

I

Herkes satmakla, kırdırmakla, Ali'nin külâhını Veli'ye, Veli'ninkini Ali'ye giydirmeğe uğraşıyor. Ama artık satacak şey, kırdıracak kâğıt, kolaylıkla külâh giyecek insan da kalmadı. Çok adam elleri böğründe bir iş, bir memurluk arıyor. Memurlara gelince aylıksızlıktan sonsuz oruca idman etmekle beraber başka işler bulabilmek için dolaşıp duruyorlar.

Herkes bir lokma ekmeğin peşinde. Önceleri para arslanın ağzındaydı. Şimdi ise nerede olduğu belli değil. Galiba akıllı arslanlar vaktiyle onu yuttular, vücutlarının en derinlerine indirdiler. Hazımsızlığa uğrayacaklar sandık ama boş lâkırdı. Birşey olmuyorlar. İş tamam para yutma tasımında, arslan olabilmekte..

Birçok şeyler var ki, manalarındaki eski şiddeti, kuvveti kaybettiler. Meselâ yağlı fesle, yamalı potinle, eski püskü kıyafetle gezmek şimdi hiç ayıp değil. Ödünç para alıp geri vermemek, borç yığılınca bakkalı, kasabı değiştirmek, geçim gereği şöyle böyle yalan söylemek, hattâ masumca ufak tefek hırsızlıklar yapmak genellikle affedilebilir teklifsizliklerden sayılıyor. Çünkü başka türlü yaşamak mümkün değil. Kim kimi aldatabilirse... Altta kalanın canı çıksın.

Bazı filozofların sözüne göre, ahlâk, geçime, daha açık deyimiyle yiyeceğe, içeceğe bağlı, onun emrinde bulunan birşeymiş. İnsaf ediniz, bu kadar karışık, bozuk yiyecek ve içecekler içinde temiz tabiatlı kalmak mümkün mü? İnsan bir defa kazıklanır. İki defa aldanır. Ama üçüncüsünde, dördüncüsünde kendi de başkalarını dolaba getirmezse öyle bir çev-

renin ahengi daha doğrusu ahenksizliği içinde bunalır, yaşayamaz. Ahlâksızlık da mide fesadı gibidir. Bir kere bozuldu mu artık düzelmez.

Nafız Efendi, zavallı adam, zamanın sıkıntıları içinde cayır cayır kavrulanlardan biridir. Önceleri masrafını gelirine uydurmuş beyler gibi geçiniyordu. Şimdi herşeyden vazgeçtik, akşamları en zorlu ihtiyaçtan sayılan üç okka ekmek parası bile belini kütedek kırıyordu. Şairin dediği gibi «Viran olası hanede evlâd ü iyal var» dı. Her akşam bulup buluşturup götürmeli.

Yoksulluk ağır ağır sıkışan bir mengene gibi her gün bir parça daha işkencesini arttırıyor, kendisinden çok daha fazla bir dayanma gücü istiyordu.

Nafiz Efendi bütün bu sıkıntılara yalnız birşeyle katlanabiliyordu: İçki ile... Her akşam Langa'nun Havuzlusunda ihtiyaç acılarını birkaç kadehin para bulduğu zamanlar. birkaç şişenin içinde boğuyor, evine o duvar senin, bu duvar benim, şarkı söyleyerek geliyordu.

Bu hoppaca ve kendini bilmeyecek kadar sarhoşluk, onun yaşına hiç uymuyordu. Yaş kırk beşi geçmiş, saça sakala kır serpmiş, hayatın kayınpederlik, büyükbabalık mevsimine gelmişti. Bu içki düşkünlüğünden dolayı son zamanlarda kaynanası Refia Hanımla geçimsizlikleri çok arttı. Kadın rastgeldiği eşine dostuna derdini yanıyordu:

— Hanım, hanım, bizim zırzop damat evlere şenlik yaşlandıkça azıyor, hoppalaşıyor. Artık ondan bize hayır kalmadı. Kırkından sonra azanı teneşir paklar

Başlangıcıyla söze girişiyor, anlatıyor, ağlıyor, ağlıyor anlatıyordu.

Evet damadının adını zırzop koymuştu. O şimdi mahallede Nafiz adından çok kaynanasının kendine armağan ettiği alaycı adıyla anılıyordu.

Nafiz Efendi birkaç gün keyif çatacak para bulamadı. İki üç akşam meyhaneciyi astı. Artık bu ispirto dükkânlar

arasından geçemiyordu. Krediyi düzelterek kafayı tütsüleyebilmek için birkaç kuruşa ihtiyacı vardı. Bu parayı bulmak zor mu zordu. Hem çok zordu.

Düşündü, taşındı. Kaynanasının üç dört yüz kuruşluk Dul ve Yetim aylık koçanını aşırmayı kurdu. O evde yokken dolabını anahtar uydurdu. İsteğine kavuştu. Ama kadın gerçeği duyunca bir kızılca kıyamettir kopacak, yalnız ev değil, belki bütün mahalle yerinden kalkıp oturacaktı.

Nafiz Efendi bu kavga kaygısını zihninde öldürecek içkiyi içsin de isterse dünya yörüngesini şaşırsın, umurunda değildi. Koçanı bir sarrafa kırdırdı. O akşam Havuzlunun bir köşesine kuruldu. Önüne mezeleri dizdirdi. Kadehleri birbiri arkasına yuvarladıkça bu felâket. bu yoksulluk, bu fıkaralık dünyasının beynini kemiren düşünceleri, merakları hafifliyor, dünyanın her bakışta yürek yakan görüntüleri değişiyor, şimdiye kadar seçemediği umulmadık yönlerden ümit gülümsemeleri bile belirtiyordu.

Bu ateş gibi sıvıyı içtikçe dimağını saran şey neşe miydi? Ne idi Sanki birkaç gündür kendinde değilmiş de şimdi kadehleri midesine döktükçe ağır ağır kendini buluyor gibiydi. O kendini böyle bulmağa uğraşırken sağdan soldan gelen seslerin tonları yükseliyor, konuşmalar tuhaflaşıyor, kahkahalar artıyor, sanki hep ötekiler kendilerini kaybediyorlardı.

Bir aralık yanı başında geçen konuşmaya kulak verdi. Birkaç genç aralarında şöyle konuşuyorlardı:

— Bu aralık bütün zamana ukalâsı ruhlarla uğraşmakta Dirileri düşünen yok.

— Onun sebebi var.

— Nedir?

— Amerikalı meşhur keşif sahibi Edison ruhlarla haberleşme olanağını verecek bir alet bulmağa çalışıyormuş da onun için.

— Lâf.

— Lâf maf... Edison gibi ünü dünyayı tutmuş yüksek bir buluş sahibi ortaya böyle bir söz fırlatırsa bu, gerçeğe ne

kadar aykırı duran bir iş olsa yine de ilgisizlikle karşılanamaz. Herkese bir türlü lâkırdı söyletir. İşte ruhlarla zaten haberleştiklerini iddia eden birçok şarlatanların yüzlerini güldürecek bir haber.

— Evet. Ona uygulanacak bir aletin bulunuşundan önce ruhun ne olduğunu kesinlikle belirtmek, anlamak gerekir. Dinsizler için ruh yoktur. Büsbütün manasız bir kelimedir. Dini bütünler için ise ruh, Allahın en büyük sırlarıyla çevrilmiş ve mutasavvıflarca Allahın zatı ile ilgili, cisimsiz lâtif birşeydir. Edison gibi bilginlerin, ruhu makine başına çağırıp söyletèbilmeleri için onun bu iki inancın dışında üçüncü bir niteliğini ispat etmeleri gerekir.

Ruh dünyaya ait dilini cesedinde bırakıp gidiyor. Onun manaya ait dilini ise hiçbir makine söyletemez. Çünkü sonra dünyanın altı üstüne gelir. İşit de böyle şeylere inanma. Allahın bir sırrı olan ruh dünya bilgilerinin lâboratuvarlarında, fizik havanlarına, şişelere, kimya borularına, inbiklerine giremez. Girdi derlerse inen ki, bu şeytandır.

Sarhoşlar hep bir ağızdan gülüştüler. Sonra içlerinden biri dedi ki:

— Canım, Edison'un bulmak için uğraştığını ilân ettiği bu son ruhlarla haberleşme makinesinin içinde ne cin var ne şeytan. Ne abarma ne de yalan. İşin aslını bilmiyorlar. Kimse gerçeğin farkında değil.

— Sen farkında mısın?

— Hay hay

— Nasıl farkında oldun?

— Adam bunu anlamak için biraz zekâ, biraz düşünme yeter.

—Yeni dünyadan eskilerine yayılan bu mesele her yanda çalkalandı. Bilgili, bilgisiz binlerce kafalar bununla uğraştı. Bunu kimse bir sağlam kaba aktaramadı. Bu kadar fikir adamının içinde senin kadar bir zekisi, düdşüncelisi bulunamamış olduğuna şaşılır. Bulduğun gerçeği söyle de şu meyhane köşesinde dehânı el çırparak alkışlayalım.

— Efendim, bilmem bilir misiniz? Edison sağırdır. Sesi büyüten bir aletle konuşuyor. Dirilerle olan bu konuşma usu-

lünü ölülere de uygulamak istedi. Mesele bundan ibaret. Şimdi işi çaktınız mı?

Bir kahkaha tufanı daha koptu. Bu akşamcılar mangası içinde miskin mistik suratlı birisi bu kahkahalara katılmaktan çekinir görünerek dedi ki:

— Gülmeyiniz. Ruhlarla eğlenilmez. Hem bu, böyle meyhane köşelerinde tartışılacak bir konu değildir. Başka şey konuşalım. Eğlenceli lâf mı yok?

Birkaçı birden:

— O... Ooooo. Demek ruhlardan senin ağzın yanık? Onlardan söz etmeğe korkuyorsun.

— Evet. Ne zannettiniz? En inançsız kimseleri bile düşündürecek birkaç olay bilirim.

— Bu garip olaylardan birisini anlat da biz de aydınlanmış olalım.

— Küçükken hava değişimi için ailece Kurtköyü'ne gitmiştik. Orada bir cinayet oldu. Katil bir türlü bulunamıyordu. Nihayet öldürülen adam bir gece karısının rüyasına girerek kendisini öldüren adamı adıyla bütün nitelikleriyle olduğu gibi haber verdi. Kadının ihbarı üzerine zabıta herifi yakaladı.

Bir sağnaklı gülüşme daha koptu:

— O... O.... Oooo Doğrusu dumanı üstünde pek taze bir olay. Necip'in çocukluk zamanında, yani bundan en az yirmi beş yıl önce olmuş bir cinayet. Hadi ordan işine be. Zabıta rüya üzerine insan tutuklamaz.

Nafiz Efendi özlemle çektiği kadehlerin verdiği tatlı bir baş dönmesi arasında bu ruh üzerine yapılan konuşmayı dinliyordu. Onun dünyaya, öteki dünyaya, ruha, cesede dair pek derin bir bilgisi yoktu. Vaktiyle mahalle mektebinde Tecvit, Mızraklı İlmihal ve sonra da rüştiyede Emsile, Bina fılân okumuştu. Fen, felsefe diye bazı insanlığa ait bilgiler olduğunu işitirdi ama bunların inançları sarsan bu yüzden de ahiret için pek zararlı şeyler olduklarını dinlediği vaazlardan, vâizlerden öğrenmişti. Dinin emirlerine inanmayı ve öte tarafını karıştırmamayı kendi için en büyük bir görev bilirdi. Onun kanısınca ruh, insanın ten kafesinde kuş gibi tüneyen ve ölümünde uçan

birşeydi. Yanıbaşındaki mangadan dinlediği ruh bahsinde yalnız Kurtköyü olayı sarhoş dimağında derin bir etki yaptı. Demek bazı cinayetlerde ruh dünyaya inip gerçeği haber verebiliyordu.

II

Akşamcıların çoğu kafaları tuttular. Kapanma zamanı gelen meyhane ağır ağır boşalıyordu. Lâmbalar kısıldı. Bir iki ufak tefek hırıltı oldu. Şimdiki mundar rakıların sarhoşluğu da berbat oluyor. İçenleri kudurtuyor. Eski zamanda meyhanelerden olgun çıkanlar kolkola girerler, birkaç adımda bir yol ortasında oturarak sarhoşa yakışır biçimde sözlerle birbirlerine şiddetli muhabbet ve içdenliklerini bildirirlerdi. Her köşe başında sarmaşırlar, öpüşürlerdi. Zamane içkilerinin bağırıp çağıran sarhoşları ise sille tokatla görüşüyorlar, kama, tabanca çekiyorlar, biribirinin ceplerini tarıyorlar, cüzdanlarını aşırıyorlar.

Nafiz Efendi bu özlem çekeniyle dudak dudağa çok öpüştü. Bulut gibi oldu. Ama onunla baş başa kalmağa bir türlü doyamıyordu. Bu usturadan keskin rakı ile keyfini biledi. Bu meyhane köşesini bırakmak istemeyerek neşesini kendi isteğinin son kertesine kadar sağlamak için geceyi orada geçirmek arzusuna düştü. Ama meyhane kurallarının son bendi gereğince her koltuğunda bir garsonun gösterişli uğurlamasıyla kapı dışarıya azat edildi. Ayakta duracak hali yoktu. Sarhoş, omuzu ile havayı yarmak ister gibi yengeçvari yanpiri kendini sokağa verdi. Hemen hemen yere kapanacak gibi sağnaklı bir yalpa ile karşıki yaya kaldırımını tuttu. Hava durgundu ama onun kafasından en zararlı zehirlerle karışık bir içkinin fırtınası kopuyordu. Langa'dan semti olan Tavşantaşı'na kadar o duvar senin, bu duvar benim böyle yalpa vurarak gidecekti.

Üçüncü yalpada belini bir duvara verdi. Düşündü. Saygıdeğer kaynanası dolaptan aylık koçanının sır olduğunu anlayınca hırsızı anlamakta hiç zorluk çekmeyecekti. Zirzop da-

mat bu şakayı ona birkaç defa daha yapmıştı. Kaynanası, karısı, baldızı üçü birleştilerse zirzopu eşek sudan gelinceye kadar döverlerdi. Bu küçük ve yumuşak ellerin paparasını o, dört beş defa doya doya yemişti. Tadı damağında idi. Üç kadın arasında dayak için birleşme olmazsa kaynanası bir iki defa ayılır bayılırdı. Ve böylece mesele geçiştirilmiş olurdu. Bu üçlü sözleşmeyi bozabilmek için bir çıkar göstererek birleşenlerden hiç olmazsa birini ayırmak gerekti. Çünkü damat ne kadar sarhoş olsa iki kadınla başa çıkabilirdi. Bu ince politika ile bazan dayaktan kurtulurdu.

Sokakta sıra ile dizilmiş meyvacılar, sebzeciler gördü. Büyük bir küfenin içine kule gibi istif edilmiş iri iri lahanalar dikkatini çekti. Çünkü kaynanası zeytin yağlı lahana dolmasını çok severdi. Bir yalancı dolma ile kocakarıya koçarın acısı unutturabileceğini düşündü. Okkası on ikişerden dört buçuk okkalık koskoca bir lahana aldı. Tam elli dört kuruş verdi. Birkaç onlukla bir yüzlüğü de farkında olmayarak yere düşürdü. Şimdi bu lahanayı kocakarının öfkesindeki şiddeti almak için yanaşan vapurla iskele arasına konulan bir balon gibi kullanacaktı. Ama meret ne kucağa sığıyordu ne koltuğa... Kendini zor götüren zirzop bu iri lahana kellesini nasıl taşıyacaktı?

Orsa boca, düşe kalka, lahanaya söve saya yine kendini yola verdi. Kestirme gitmek için yangın yerlerine vurdu. Buralarda sokak gibi iki yanda duvarlar olmadığından sarhoşun yalpa alanı açıldıkça açıldı. Havasını bulunca pupasına gidiyor, bazan toprak kümeleri, taş yığınları arasında kayboluyor, yerlere kapanıyor. Bir süre dinlendikten sonra yine kalkıyor. Bazan inişli çıkışlı yerlerde elinden lahanayı kaçırıyor. Turpgiller familyesinden, dünya biçiminde gelişmiş bu yuvarlak sebze bir engele rastlayıncaya kadar yokuş aşağı lâstik top gibi koşuyor. Zavallı zirzop elinden tutuklusunu kaçırmış bir jandarma telâşıyla kaçağın arkasından saldırıyor. O da yere düşüp birkaç taklak atarak yuvar yuvar yuvarlandıkça bu yaramaz lahanaya yetişemiyor. Ama küfürlerin birini bir paraya salıveriyor. Kaçağa yumruklar indire indire şöyle bağırıyor:

— Vay anasını avradım, soyunu sopunu bellediğimin kay-

nanamın lahanası. Yumurcakoğlu yumurcak, seni yetiştiren bostanın toprağına... Bahçivanın eline ayağına... Beş de parmağına...

Zırzop o çevrenin tanınmış sarhoşlarındandı. Ağzından böyle ispirto edebiyatı saçılmağa başlayınca arkasına bir iki derken bir düzine kadar çocuk takıldı. Nafia Hanımın damadı neşeyi taşırdığı zamanlarda çok defa evine böyle alayla giderdi. Çocuklar:

— Ulan bak, ulan bak... Zırzop lâhânayı dövüyor.

— Geçen gün de o ayağını vurduğu için potinle kavga ediyordu.

— Sen onun İstanbul Ağaçeşmesine sövdüğünü işitmedin mi? Atıyor kan tarlayı...

— Ne diyor be

— Behey utanmaz çeşme. Yıllardanberi akmadığın halde ne yüzle gelenden geçenden yapanın adına Fatiha, dua dilenilir mi Sonra ne ana bırakıyor ne avrat...

— O ne tuhaf adamdır be. Hadi gel kızdıralım.

Çocuklar hep bir ağızdan:

— Matiz olmuş zırzop... Matiz olmuş zırzop.

Sarhoş da onlara çarpık ağzıyla haykırıyordu:

— Sizi gidi yedi silsilesini, atasını, anasını, ceddini caddesini, köpeğini kedisini, beygirini, kısrağını, ineğini, davarını sulandığımın veletleri... Ulan sizin gibi iki velet de benim var. Büyükanalarına yani haddim olmayarak benim kaynanama (elindeki lahanayı göstererek) işte bunun sayın sahibine cicianne derler. Zevksizler. Bazen sorarım ulan eşşekoğlu eşşekler... Bu kocakarının neresi cici? Koca burnu mu? Boyalı saçları mı? Çökük avurtları mı? Bu, kakanın kakası be... Allah belânızı versin. Sizin de öyle cicianneniz var mı? Çok söyleniyor mu? Huysuz mu? Onu ya kocaya vermeli, ya ona bir düzine lahana yedirmeli. Yalancı dolmasını, kapuskasını, çorbasını turşusunu... Vira yedirmeli. Çünkü lahana insanın yelini alır. Kocakarıların meraklarını dağıtır.

III

Akşamın alaca karanlığı basıyordu. Çocuklar onu, o çocukları kızdıra kızdıra, terbiyeden dışarı alaylar, yuhalar, haykırışmalar içinde Nafiz Efendi dalgalı bir denize benzeyen viranelerin tepecikleri arasından bata çıka gidiyordu. Birdenbire sarhoşun sesi kesiliverdi. Eğlencelerini kaybeden çocuklar şaşırdılar. Sağa sola, öne arkaya baktılar. Zırzop ortalarda yoktu. Koltuğunda bir baş lahanasıyla koca adam bir anda nasıl yok olabilir? Refia Hanımın damadı kırklara karışacak kadar her halde ermiş kişilerden olamazdı.

Çocuklar büyük bir merakla taş yığınlarının çevresini, tepelerin arasını aramağa başladılar. Tuhaf şey, zırzoptan eser göremiyorlardı. Bu ustaca saklanbaç oyunu ile acaba onları şaşırtmak mı istiyordu? Haşarılar viranenin bütün deliklerini kovuklarını karıştırarak bağırıyorlardı:

— Zırzop, nerdeysen ses ver.

Bu soruya derinden derine bir karşılık geldi:

— Köpeğini, kedisini sulandığımın piçleri buradayım.

Çocuğun biri:

— Ulan... Ulan burada bir kuyu var. Geçen günü kucağında çocuğu ile beraber bir kadın düştüydü.

— Yaramazlar kuyunun başına üşüştüler. Soruyorlardı:

— Zırzop, orada mısın?

Derinden derine:

— Buradayım dedim a... Beygirini, kısrağını suladığım hanım evlâtları.

— Tâ dipte misin?

— Hayır. Orta katta asılı duruyorum. Ne beyinsiz yumurcaklar bunlar. İnsan kuyuya düşünce neresinde durur ulan?

— Nasıl düştün oraya be?

— Birdenbire kendini aşağıya salıver de bak nasıl düştüğünü anlarsın.

— Rahat mı orası?

— Vay babanın şarap çanağına. Ulan kuyu dibi rahat olur mu? Of... Aman kazıklamasına bir oturuş oturdum ki, sormayınız halimi... Bereket versin kaynanacığımın lahanası altıma rastladı da. Bununla birlikte ve bunun için omurgam, bodoslamalarım paramparça oldu. Iskarmozlarımdan hayır kalmadı. Babafingom çarpıldı.

Sarhoş yerin dibinde derinden derine böyle saçma sapan söylenirken çocuklar kuyuya adam düştüğünü ortalığa yaymağa başladılar.

Nafiz Efendi birkaç kulaçlık silindir biçimindeki çukurdan sarhoşça atıp tutmasını sürdürüyordu:

— Bunlar kuyu değil. Belediyenin yolcular için kurulmuş kapanları. Hadi ben sarhoşum, bastığım yeri bilmedim, düştüm. Ya benden önce buralara kaç ayık adam yuvarlandı? Vay ineğini davarını suladıklarını... Sağlık İdaresi tifodan, veremden daha bilmem nelerden ölenleri bir bir yazıyor da kuyularda telef olanları neden ölüm cetveline almıyor? Yoksa bunu ölümden saymıyorlar mı? Kuyulara hangi idare karışıyor? İstanbul'un bağrı milyonlarca kuyularla delik deşik. Fakat yine her taraf Kerbelâ gibi susuzluktan yanıyor. İşte benim düştüğüm bu kuyu da kuru. Sulu olaydı boğuldum gittiydi. Tanrı kaynanamın lahanasını can kurtaran simidine çevirdiyse o başka. Bazıları cılık çıkmakla beraber yumurtalara can veren Tanrımın nelere gücü yetmez ki? Bununla birlikte bugün belediyelere para vermek yumurtaları canlandırmaktan çok Tanrıca bir kudrete ihtiyaç gösterir.

Ulan o ne be Burada bir lahana daha var. Kaynanamın talihine bakınız. Ne kadar açıktır. Beni bu kuyunun dibine onun kısmeti çekti. Şimdi bu lahanalardan birinin dolmasını yaparsak ötekinin de turşusunu kurarız. Sirke, kırmızı biber, sarımsak... Ohhh mezesi ne hoş kaçar. Fakat bu ikinci lahana taş gibi... Sıkı sıkı. Benden önce buraya bir sebzevatçı beygiri mi düştü acaba? Ama tuhaf şey, kuyuda bulduğum lahanayı beze sarmışlar. Düzgün bir çıkın yapmışlar. Bak bunun tutacak düğüm yeri var. Ve tevekkeli değil bunun düğümünden tutarsak bir yere kaçamaz. Benim lahana haşarı çıktı. Tutamağı da yok. Kaç defa kaçış da kaçış... Kaynanama benziyor. Ca-

dı ihtiyardır ama cıva gibidir. Bir yerde rahat duramaz. Pencereden kapıya, kapıdan cumbaya, cumbadan bahçeye koşar durur. Komşularda ne olup bitiyor, mutlaka hepsini anlamalı. Sanki bunağı mahalleye ücretsiz olaylar sekreteri yapmışlar. Komşulardan hangisinin erkek kedisi hangisinin dişisini ayartmış, buna kadar mahallede geçen olaylar zaptedilmiştir.

Zirzopun düştüğü kuyu, su kısmı yukarıdan yuvarlanan taşlar, dökülen süprüntülerle dolmuş ve hemen iki kulaçtan ibaret derinliği kalmış kuru bir çukurdu. Buraya düşerken sarhoşları koruyan bir manevi kuvvetin varlığına insanı inandıracak bir güzel rastlantı ile Nafiz Efendiye, başının ve ellerinin birkaç yeri hafifçe berelenip kanamaktan başka birşey olmamıştı.

Çocukların kuyuya adam düştüğünü ilân ederek bağrışmaları üzerine birkaç kişi orada toplandı. Bu gibi olaylarda yardımcıdan çok seyirciler birikir. İşsiz gücsüz kimseler için bu giriş parası alınmadan bedeva temaşalar nekadar tatlıdır. Böyle seyirlere yalnız işsiz gücsüzler değil pek çok ciddi kimseler de dalarak işlerinden olurlar, türlü zararlara uğrarlar.

Şimdi kuyu başındakiler yukarıdan sesleniyorlar, sarhoş aşağıdan boğuk boğuk, tuhaf tuhaf karşılıklar veriyor, bir kahkahadır gidiyor. Bu yüzden orada birikenlerin sayısı gittikçe artıyordu.

Nihayet bir ip bulduarak kuyuya uzattılar. Bunu sıkıca beline bağlamasını sarhoşa teklif ettiler. Fakat aşağıdan red cevabı geldi. Zirzop karanlık mezarından:

«Hoş geldi bana bu kuyunun âb u hevası» (*)

mısraını gazel gibi okuyarak yukarı çıkmamak için türlü türlü sarhoşça sözlerle nazlanıyordu. Sonunda iş karakola duyuruldu. İki polis geldi. Bunlardan biri kuyunun ağzından aşağıya haykırarak:

(*) Bana bu kuyunun havası suyu hoş geldi.

— Eyyyy, hişttt. Bana bak. Yukarı niçin çıkmıyorsun?

Kuyudan derinden derine cevap:

— Taşıt aracı yok da onun için.

Seyircilerde kahkahalar.

— Sana ip atıyorlar. Beline niçin bağlamıyorsun?

— Allah Allah... Ben sarhoşum sarhoş... Su kovası değilim. İpi bağlayacak sağlam kulpum yok.

— Ya nasıl çıkacaksın?

Beni buraya düşüren şeytan elbette çıkarır.

Etraftan kahkahalar, kahkahalar...

Yukarıdan:

— Bukadar kişi seni burada saatlerle bekleyemez. Haydi çabuk ol.

Kuyudan:

— O kadar kişiyi oraya kim çağırdı anacığım? Kuyuya bir sarhoş düşmüş. Bunu görmek için oraya yığılıcak ne var? Keyif benim değil mi? Kuyuya düşerim, havuza düşerim, lâğıma düşerim. Kime ne? Buranın havası bana her suretle iyi geldi. Serin, muhafazalı, güpenli... Buraya kolay kolay hırsız gelemez. Tramvay işlemiyor. Otomobil geçmiyor. Konferans veren yok. İane toplayan yok. Buradan iyi yeri nerede bulacağım? Eve gidcyim de kaynanamdan dayak mı yiyeyim?

Kuyu başını kaplayan halkın kahkaha sağanakları gittikçe büyüyor ve bu gülünç konuşma devam ediyordu.

Yukarıdan:

— Haydi sarhoşluğun gereği yok.

Aşağıdan:

— Behey adamlar, sarhoşluğun gereği var yok, size ne İçtiğim ispirto birkaç saat hükmünü sürdürecek. Sarhoşluğumu piç etmeyiniz. Rakılar ateş pahasına çıktı. Vallah sizden zarar ziyan dava ederim. Bu kuyunun içi yarım ahret demektir. Kimse karışmaz. Sarhoş lâfı dinlemek istemeyen çekilsin oradan. Ben onların arkasından gitmiyorum. Onlar beni dinlemeğe geliyorlar. Öyle ya, tiyatrolar pahaya çıktı. Şimdi halk böyle beleşten sokak komedyalarını dört gözle arıyor.

— Çok söyleme haydi.. Haydi bağla şu ipi beline.

— Ayol ben sarhoşum, siz ayıksınız. Önce o uzattığınız şey kimbilir hangi çıkrıklı kuyunun çürük ipidir? İkincisi benim gibi sağını solunu kaybetmiş bir sarhoşun bağlayacağı düğüme güvenilir mi hiç? Kuyunun yarısına gelince çözülsün, bir daha düşeyim aşağı... Vallahi bu sefer vücudum tek dürbünler gibi birbirinin içine geçer de insan kılığından çıkarım.

Kahkahaların içinde külhanin biri arkadaşına:

— Diyojen gibi bir adam... Doğru söylüyor be.

— Diyojen kim ulan?

— Bilir miyim ben? Bizim Makridis'in eniştesi.

— Bilmediğin naneyi neye avurduna alıyorsun? Diyojen eczahanelerde satılır bir sudur.

— Neye iyidir o?

— İskalamentoniye.

— Açbaşıbe.. Enayi...

— Ağabeyim soğukluğa uğradı da iki şişe diyojen içti. Belini öyle ısıtabildi.

Dinleyeni söyleyenin ensesine bir tokat aşkederek:

— Gümmm...

Öbürü silleyi geri çevirerek:

— Pattt...

Kuyunun başında böyle türlü bahisler, şakalar, el şakaları edilirken içeriden zirzop tuhaf ve arkası gelmez nutkunda coşarak gittikçe viraneyi dolduran dinleyicilerini gülmekten kırıp geçiriyordu.

IV

Sarhoşa yukarıdan söz geçirmenin, lâf anlatmanın imkânsızlığı anlaşılınca aşağıya bir adam indirilmeğe karar verildi. Çünkü gün kararıyordu. Sarhoş, ayık her ne olursa olsun iki üç kulaç yerin altındaki bir kazaya uğramış kimse, gecenin türlü tehlikelerine böylece bırakılamazdı. Bir fener buldular. Güçlü kuvvetli birisi aşağıya inmeğe razı oldu. Kuyuya önce yanan feneri sallandırdılar. Sarhoş aşağıdan:

— Ben fener istemem. Aydınlık istemem. Çünkü ben kör kandilim. Lahanalarımı çalmağa geliyorlar.

Şikâyetleriyle haykırıyordu. Fakat o adam usta bir kuyucu gibi kuyunun örme taşlarına tutuna tutuna indi. İpin ucundan çözdüğü feneri bir kenara koydu. Kuyunun dibinde bir hayli yığın meydana getiren moloz tabakası zirzopun kemiklerini kırılmak tehlikesinden kurtarmıştı. Onun bağırıp çağırmalarına bakmayarak ipi koltuk altlarından geçirdi. Sıkıca birbiri üstüne birkaç düğüm yaptı. Yukarıdan çekmeğe başladılar. Sarhoş vinç takılmış bir yük gibi döne döne yukarı çıkarken bütün kuvvetiyle yaygarayı basıyordu:

— Lahanalarım... Aman ümmeti Muhammed lahanalarım... Yarın ahrette on parmağım yakalarınızda olsun... Lahanalarım...

Onu kuyudan aldılar. Fakat oyuncağını tutturan huysuz bir çocuk gibi kopardığı «lahanalarım» feryadını kesmek mümkün olmuyordu. İpi tekrar kuyuya uzatarak aşağıdaki adama lahanaları bunun ucuna bağlaması için seslendiler. Biraz sonra lahanalar da yukarıya çekildi. Ama çıka çıka ipin ucunda ezilmiş üçte bir parçası kalmış bir lahana ile mavi ve kırmızı santrançlı bir dokuma parçasına bağlanmış yuvarlak bir çıkın çıktı... Çıkının biçimi polislerin dikkatini çekti. Hemen sordular:

— Bu bezin içinde ne var?

Sarhoş : — Lahana.

— Nereden buldun?

— Almadım. Onu kuyunun içinde böyle bağlı buldum. (Asıl lahanayı göstererek) Bunu da şuradan küfeciden aldım. (Dokuma çıkını işaretle) Bunu da kaynanamın kısmetine böylece kuyuda buldum. Biri dolmalık, biri turşuluk...

Polisler acele çıkının düğümünü çözdüler. Feneri yaklaştırdılar. İçinden Ermenice bir gazeteye sarılı lahana gibi yuvarlak birşey çıktı. Kâğıdın birkaç yerinde koyu kırmızı lekeler görünüyordu.

Gazeteyi açtılar. Kenarı kroşe örmesi baklava dantelâlı, kurumuş kanla ıpıslak bir patiska parçasının içinde yine aynı yuvarlak şey... Bu yuvarlağa birkaç defa dolanmış olan pa-

tiskayı da açtılar. Kirpiklerinin arasından kesik koyun kelleleri gibi karaları kaymış, süzgün bakan bir insan kafası çıktı. Bu kesik baş kulaklarına kadar bir ressam paleti gibi türlü renge boyanarak yüz tanınmaz bir hale getirilmişti... Ama onun bütün kimliği gözlerinde toplanmıştı. O sırlarla dolu, o muaammalı, o korkunç bakışıyle ölümün sessiz, donuk, derin süzüşü ile sanki:

«İşte beni kestiler. Bu kuyuya attılar. Katillerimi bulunuz. Adalet isterim, insan kardeşlerim.» demek istiyordu.

Turşuluk lahanasının böyle korkunç ve acıklı bir biçime girdiğini gören sarhoş, herkesten önce büyük bir ürküntü ile:

— Aman Allahım, palyaçoyu kesmişler.. Kafasını çıkına sarmışlar. Kuyuya atmışlar.

Feryatlarıyle olayı ortalığa yaymağa başladı. Kesik baş, kan karışmış boyalarıyle gerçekten bir dram sahnesinde kurban edilen bir palyaço yüzünü almıştı. Fakat bu, bakanları güldürmüyor, tersine fena halde ürkütüyordu.

Derhal merkeze telefon edildi. Zabıta soruşturmaya başladı. Orada abuk sabuk sözleriyle başına kalabalık toplamaktan başka olayın aydınlatılmasına bir yararı görülmeyen sarhoşun gitmesine izin verildi.

Nafiz Efendi yürümek için ayağa kalkınca düşmekten meydana gelen vücut ağırlığını işte o zaman hissetti. Her adım atışında:

— Aman belim. Aman diz kapaklarım... Topuklarım. Şikâyetleriyle bağırıyordu.

Çocuklar her meyhane dönüşünde türlü maskaralıklarıyla kendilerini eğlendiren bu parasız komiklerinin koltuklarına girdiler. Onu ağır ağır yürütüyorlardı. Bir takımı olayı haber vermek için oraya pek uzak olmayan Tavşantaşı'na eve koştular. Kapının zilini koparacak gibi bir telâşla çekince kaynana Refia Hanım içeriden hemen bağırmağa başladı:

— Kapının çıngırağını mı koyaracaksınız? Kimdir o terbiyesizler?

Dışarıdan çocuklar:

— Biziz... Hanım teyze biziz. Damat kuyuya düştü.

Bu müjde karşısında kaynana hanımın öfkesi derhal sevince dönerek:

— Hay müjdeleyen ağzınızı öpeyim... Ohhh. İşte benim ahlarım tutuyor. Şükür Tanrımın lûtfuna...

— Ama çıkardılar... Çıkardılar...

— Hay çıkaran eller kırılsın. Niçin çıkarıyorlar uğursuzu? Boğulmamış mı? Sağ mı çıktı?

— Sağ çıktı, sağ. Biraz yanı, beli ağrıyor İşte hepsi o kadar.

— Acı patlıcanı kırağı çalmaz. O, geçenlerde rakı diye yanlışlıkla asit sidik (asit fenik) içti de birşeycik olmadı. Bu kaçıncı düşüşü? Bu çevrede onun düşmediği çukur, kuyu, lâğım mı kaldı? Ahlâksız, edepsiz herîfff. Rakı parası bulamayınca benim koçanımı çalar. Başka malım yok. Kala kala rahmetli kocamdan elimde bir koçan kaldı. Çok para değil... Dört yüz elli kuruş a dostlar, dört yüz elli kuruş Efendiye (selâmün kavlen) felç geldi. Üç yıl payapay lâzımlığa oturttum. Bazan inatçı çocuklar gibi çişini söylemez, oturduğu yere salıverirdi. Kaldırıp koparamazdım. Vücudu bir külçe toprak kesildi. Arasam tırnaklarımın arasında hâlâ kirleri durur. Süngüsü depreşmesin, helâl-i hoş olsun... Birşey dediğim yok.

Kaynana coştu. Bu kadar lâkırdıyı görünüşte hiçbir dinleyicisi olmadan kapı arkasından söylüyordu.

Nihayet her koltuğunda birkaç çocuk kahkaha gürültüleri içinde alayla zirzop göründü. İçeride kaynana, eş ve baldız hanımlar hırsıza sorup soruşturmadan, muhakemesiz mükemmel bir sopa çekmek için söz birliği ediyorlardı. Kadınlar önce çalınan koçan parasının meyhaneden artabilen bölümünü bulmak için damadın bütün ceplerini, üstünü başını aramayı uygun gördüler.

Zirzop, uğrayacağı bu arama işini bildiği için meyhaneden artan parayı çok gizli bir yerine saklamak akıllılığını gösterir, gerekli tedbiri öncesinden alırdı. Fakat bugün nasılsa rakıyı fazla kaçırması üzerine kuyu felâketi de eklendiğinden bu işi yapmaya vakit bulamamıştı. Kadınlar ilk saldırışta cebinden yetmiş dört kuruş para çıkardılar.

Kaynanası kemik kesilmiş nasırlı ağır eliyle damadının yüzünü nezaketsizce okşayarak:

— Söyle bakayım paranın üst tarafını ne yaptın?

Sarhoş kabahatini affettirmeğe uğraşan arsız bir çocuk sırnaşıklığıyle:

— Paranın üst tarafını sarrafla meyhaneci aldı.

Kaynana bir tokat daha inerek:

— Bakınız utanmaza... Kabahatini nasıl da sıkılmadan söylüyor?

— A aaa... Senden mi sıkılacağım? Ben her zaman doğruyu söylerim. Asmaya götürseler yine de yalan söylemeğe tenezzül etmem. Fakat kaynanacığım, sen bugünlerde ne kadar zayıflamışsın. Elin sade kemik kalmış. Yenir yutulur şey değil. Yüz elli dirhem rakı ile bayat ciğer kebabı, fasulye piyazı mezeleri üzerine bu sinirli eşek pastırmasına dönmüş kemik elin dayağı yenir mi? İnsaf et. Aylığım çıktığı vakit paranı tastamam getireceğim.

— Senin aylığın çıkıncaya kadar çoluk çocuk evde bizim canımız çıkacak. (Kafasına bir yumruk indirerek) Ha söyle bakayım hınzır herif, hırsız.

— Kaynanacığım, bu benimki hırsızlık sayılmaz. Buna, şu zamanda sahibine haber vermeden ödünç alma derler. Biraz kanun, biraz görgü kuralı öğren.

Kaynana eliyle bir türlü öfkesini alamayarak tekmeye girişir. Sarhoşun beli ortasına elinden daha kemik kesilmiş kaskatı tabanını birbiri arkasına indire indire:

— Al sana kanun. Al sana keman.

Sarhoş güle güle:

— Dayağa benzemiyor ki. Kart kancık çiftesi

Kocakarı tepine tepine haykırarak:

— Hayyy... Nefesim tutuluyor Tıkanıyorum.

— Sarhoş: — Ohhhh tıkan... Benden önce kendi geberecek. Bana hiçbir şey olmaz... Alışığım anam babam, beni kaç kere eşek tepti. Vücudum idmanlıdır.

Kocakarı: — Hafakanım tuttu... Gidiyorum.

Sarhoş: — Uğurlar olsun. Ama hâlâ buradasın yezit cadı...

Kocakarı: — Ölürsem kanımı bu heriften dava ediniz. Diyetimi alınız çocuklar...

Sarhoş: — Bu kemik, bu tirit karıda ancak yüz dirhem kan vardı. Onu da bu yıl tahtakuruları emdi bitirdi. Hangi kanı dava edecekler? Kendini adamdan sayıp da bir de kan parası istiyor. Ulan bugün bir tulum işkembenin fiyatı senden yüksektir. Dayak atmak genç harcıdır. Yetmişinden sonra dayak atanlar öfke ile iki defa kollarını kaldırıp indirince kalıbı dinlendirirler. Dayağı yiyene birşeycik olmaz.

Üç dört vuruştan sonra yarı baygın düşen kocakarının imdadına kızları yetişti. Zirzobun rakı beynine vurdu. Ev yerinden kalkıp otururken acı acı sokak kapısının zili çalındı.

— Kimdir o?

Sorusu ile aşağıya koşan şu karşılığı aldı:

— Zabıta geldi. Kuyu içi cinayetinden dolayı Nafiz Efendiyi sorguya çekeceğiz. Söyleyiniz, aşağıya gelsin.

Bu, kuyu içi cinayeti sözü, korkunç bir hızla bir anda bütün evin içindeki ağızları dolaştı. Kulaklara ürpertili bir yankı ile çınladı. Kavga ve dayak patırtılarıyle içki sohbetinin ilk hızından uyanmağa başlayan sarhoşa bir ürkeklik geldi. Kuyu içi cinayeti üzerine kendinden ne soracaklardı? Ne biliyordu ki söylesin?

Nafiz Efendi hafif bir ürperişle aşağıya indi. Kapının önünde iki memur duruyor, biri soruyor, biri yazıyordu.

Soru: — Sen saat kaçta kuyuya düştün?

Cevap: — Ben saati satalı bir yıl oluyor. Yanımda saatim bulunsaydı bile düşmem kaza iledir. Oruç bozar gibi saate bakıp da düşmedim ki..

Soru: — Zaman hakkında aşağı yukarı birşey söyleyemez misin?

Cevap: — Akşam üzeriydi, akşam ezanından sonra idi diyebilirim.

Soru: — Kesik başlı çıkını dipte kuyunun hangi yönünde buldun?

Cevap: — Bunu pek iyi belirtemem. Düşünce kuyunun dibine kıçüstü oturdum. Elimi karşıma uzattım. Çıkına rastladı.

Soru: — Seni kuyunun başına götürürsek ne taraftan yürüyüp geldiğini, yüzünün hangi yöne dönük olarak aşağı düştüğünü bize söyleyebilir misin

Cevap: — Söylerim.

Soru: — Çok sarhoştun değil mi?

Cevap: — Evet.

Soru: — Ne yaptığını seçemez bir halde?

Cevap: — Hayır, hayır Kendimi kaybetmemiştim. Çokça keyiftim. Hatta şimdi bile biraz öyleyim.

Soru: — O çıkını kuyuda bulduğuna kesinlikle emin misin?

Cevap: — Eminim. Başka türlü nasıl olur?

Soru: — Onu kukuya sen kendin götürmüş olabilirsin.

Nafiz Efendi bu tuhaf şüphe karşısında sırtının ortasından doğru bir titreme geçirerek:

— Affedersiniz efendim. Ben katil değilim. Yanımda bir çakı bile yok.

Bu soruşturmayı merdiven başından dinleyen kaynanası söze karışarak:

— Polis efendiler, o başı, damadım kesmiştir. Allah için ben tanıklık ederim. Çoktanberidir ahlâkını çok bozdu. Artık ben bu adamdan her fenalığı umuyorum. Alınız, götürünüz. Cezasını çeksin. Asınız da elinden kurtulalım...

Memur hafif bir gülümseme ile:

— Hanım, size birşey sorulmadan lâkırdıya karışıp soruşturmayı bozmayınız. (Nafiz Efendiye dönerek) Senin koltuğunda bir lahana varmış, yere düşürüp düşürüp yine alıyormuşsun.

Cevap: — Evet...

Soru: — O çıkını da lahana sanarak yerden alınış olabilirsin.

Cevap: — Hayır efendim hayır Ben lahanayı zor götürüyordum. İkisini birden taşıyamazdım. O kesik baş çıkınının ben kuyuya düşmezden önce atılmış olduğuna kesinlikle inanınız efendim.

Soru: — Hangi meyhanede içtin?

Cevap: — Küçük Havuzlu'da.
Soru: — Arkadaşların var mıydı?
Cevap: — Hayır

V

Kesik baş cinayetinin soruşturmasına bu gibi sırlı olayları inceleme ve araştırmalardaki tecrübe, ihtisas ve başarılarıyla tanınmış Remzi ve Seyit Efendiler memur idiler.

Remzi Efendi, Fransızca, oldukça da Rumca bilir, biraz Ermeniceden anlar, Polis mektebinin yetiştirdiği zekiler içinde parlamış, mesleğinin kıvanç duyacağı, yorulmak, üşenmek bilmez, hemen hemen eşsiz, üstün bir zabıta memurudur. Bu önemli vazife için tecrübeler kadar ve belki ondan da çok gerekli olan yeteneğe, doğuştan özelliklere, niteliklere sahip bir kimsedir. Bir olayın iç yüzünü derinden derine yeteri kadar incelemedikçe görünüşe aldanmaz. İlk ip uçlarında telâş göstermez. Ağırbaşlılığı elden bırakmaz. İşi aceleye getirmeden ağırdan alarak gerçeği ortaya çıkarma yolunu bulur. Çünkü bazı hallerde gerçekmiş gibi görünen aldatıcı hatalar olduğunu bilir. Boşuna gurur ve gösterişlerden hoşlanmaz. Bir cani yüzü, onun için birçok defa okunmuş bir kitap sayfası, esas sınırları çizilmiş bir muammadır. Çeşitli kimselerde ortaya çıkan aynı hastalık, seyrinden, gösterdiği arızalardan nasıl tanılırsa, bütün katillerdeki ortak çizgileri, işaretleri, kusurları, fenalıkları öyle ölçüye vurarak, karşılaştırarak görür, anlar. Gereken hükümleri çıkarır, isabetli nonuçlara varır.

Seyit Efendi bilgi bakımından Remzi Efendiye yaklaşamaz. Fakat o da bu birinci sınıf memurun sevk, idare ve uyarmalarıyle daha pratik bir biçimde yetişiyordu. Bazen geleceği tahmin gücüne güvenerek kuşkulara kapıldığı, olayın aldatıcı yönlerini gerçek sandığı olurdu.

Olay kendilerine haber verilir verilmez bu iki gayretli memur araştırmalara kuyudan başladılar. Remzi Efendi önce inmiş olanlarla birlikte kuyuya indi. Nafiz Efendi'nin ve onu çı-

karmak için kuyuya inen adamın hatıralarına başvurarak bu susuz kuyu dibinde çıkının bulunduğu noktayı bulmağa çalıştı. Kuvvetli bir fenerle orasını karış karış aradı. Önceleri hiç dikkate ve ilgiye değer görülmeyen, önemsiz sanılan birşeyden bazan insanı esasa götürecek bir ipucu yakalayacağını bilirdi. Ne kadar ustalıkla yapılırsa yapılsın, hiç iz bırakmadan bir cinayet işleneceğine ihtimal vermezdi.

Birçok taş, toprak, kırıntı döküntü, sebze, meyve kabukları arasında ucu dışarıda kalmak üzere yan cebe takılır çengelli bir kurşun kalemi buldu. Nafiz Efendi ile öteki adama göstererek bu kalemin kendilerine ait olup olmadığını sordu. İkisi de kalemi ilk defa gördüklerini söylediler. Bunun üzerine Remzi Efendi birinci belge olabilir düşüncesiyle kalemi cebine attı. Bu kalemin de çıkının bulunduğunu söyledikleri aynı noktada ortaya çıkması dikkate değerdi. Çünkü kuyuya atanın cebinden düşmüşe benziyordu. Kuyuya doğru fazlaca eğilince yan cebin kenarından kalem kayabilirdi. Gerek çıkının gerek kalemin bulunduğu nokta kuyunun batı yönüne rastlıyordu.

Kuyudan çıktıktan sonra Remzi Efendi büyükçe dört beş taşa işaret koyarak kuyu ağzının değişik yönlerinden aşağıya attı. Tekrar kuyuya inerek bu işeretli taşların ne yanlara düşmüş olduklarını inceledi. Bundan maksadı. çıkını atanın kuyu başına hangi yol ve hangi yönden geldiğini anlamağa çalışmaktı.

Kuyunun dibi hemen hemen bir buçuk metre çapında vardı. Fakat inişli çıkışlı çok düzensiz olduğundan atılan taşlar yukarıdan bırakılan yönün bazan zıddı noktalara düşüyor, bu yüzden meselenin çözümü güçleşiyordu. Ama edilen birçok denemeler sonunda çıkını atanın doğu yani Kumkapı yönünden geldiği hemen yüzde altmış, yetmiş derecesinde bir doğrulukla anlaşılır gibi oluyordu.

Seyit Efendi ustasının bukadar ince ayrıntılarla uğraşarak bazan boşune vakit kaybetmesine biraz karşı çıkacak olurdu. Fakat birşey söyleyemezdi. O, hemen göze çarpar, yanılmaz, şaşmaz izler yakalayarak maksada erivermek isterdi.

Kesik baş Merkeze götürüldü. Tıbca yapılan muayenede

cinayetin ancak dört beş günlük olduğu anlaşılıyordu. Esas durumu ile kellenin değişik görünüşlerde fotoğrafları alındıktan sonra yüz çizgileri daha iyi seçilerek tanımını kolaylaştırmak için ispirto ile boyalar temizlendi. Bu, kırk sekizlik, ellilik bir vücudun başı idi. Yusyuvarlak tepesi açılmış beyaz karışık kumral saçları ve bıyıkları usta bir berberin makasiyle son moda ve son derece düzgün bir biçimde kırpılmıştı. Kadavralarda ölümden bir süre sonraya kadar kılların sürmesi ispat edilmiş bir hadisedir. Bu yüzden öldürülen adamın yüzünde pek hafiften bir sakal belirmiş olması cinayet günü yeni tıraşlı bulunduğuna bir delildi. Gözlerinin içine kadar yer yer kan toplanması ve sağ şakağında iri bir bere görülüyordu. Doktorlar keşif raporuna başın kesilmeden önce boğulmuş olduğunu yazmışlardı. Bu kesim işlemi ustura gibi çok keskin bir araçla yapılmıştı.

Üst ön dişlerinden dört kesen dişle köpek dişi yani altısı kauçuk bir damak üzerinde iğretiydi. Asıl dişlere iki yandan altın tellerle tutturulmuş bu takma dişleri ağızdan çıkardılar. Eğer dişçilerin yaptıkları takımlara imza koymaları âdet olsaydı bu altın dişli damak parçası öldürülen adamın kimliğini anlamağa yardımcı olabilirdi. Bununla birlikte İstanbul'daki yüzlerce dişçinin içinden hangisinin yaptığı birşey olduğuna dair üzerinde hiçbir işaret görülmeyen bu dişlerden bir ipucu yakalamak için her halde yine de büyük bir yarar umulurdu.

Kesik başın resmi gazetelerle yayınlandı. Aslı Divanyolunda üç dört gün ahaliye gösterildi. Başı tanıdıklarını ileriye sürenler oldu. Fakat soruşturma derinleştirilince birbirini tutmaz sonuçlarla hep bu iddialar boşa çıkıyordu. Başın kuyudan çıkması Kasım ayının on birinci Pazartesi günü akşamına rastladığına göre o hafta içinde insanca kaybı bulunanların Merkeze başvurmaları ilân edildi. (*) Yine bir iki kişi geldi. Ama başı gördükleri zaman aradıklarının bu olmadığını söyleyerek gidiyorlardı.

---

(1) Bu romanın yazıldığı tarihte henüz kurulmamış olacak ki, zabıta cinayet masalarından ve morgtan hiç söz edilmiyor.

Öldürülen adam acaba İstanbul'a yeni gelmiş, burada kimsesi bulunmayan bir taşralı veya bir yabancı mıydı? Bu kadar yayına, bu kadar ilânlara rağmen nasıl oluyor da bir akrabası veya bir tanıdığı ortaya çıkmıyordu? Çürüyüp kokmaması için kesik kafa bir cam kavanoz içinde eczaya konuldu.

Remzi ve Seyit Efendiler vücudundan ayrılmış bu başa hayatının son acıklı olayını söyletmek için, bilinmeyen şeye karşı inatla şişenin başından ayrılmayarak düşünüyorlardı. Ama bütün bu ısrarlar boşa gidiyor, zavallının süzgün gözlerinden sessizce adalet isteğinden başka bir mâna anlaşılmıyordu. Sorulan sorulara o yarı açık ağız hiçbir karşılık vermiyordu.

Araştırmalar, soruşturmalar ne yöne çevrildiyse hep başarısızlığa uğradı. Böylece olayın üzerinden on sekiz, yirmi gün geçti. Aldatıcı bir iki ihbar ve dedikodudan başka gerçek bir ipucu yakalanamadı. Aman Allahım, bu öldürülmüş adam bir göktaşı gibi İstanbul'a gökten düşmedi ya... Bir yabancı bile olsa elbette burada birkaç gün, birkaç saat yaşadı. Bazı kimselerle görüştü. Bazı yerlerde oturdu, kalktı, gezindi. Hiçbir tarafta vücudundan bir eser, bir iz bırakmamış olması nasıl düşünülebilirdi? Özellikle bu bir baştı. Her halde bunun bir vücudu olacaktı. Bir başı yok edemeyen katiller acaba koca gövdeyi nereye gizleyebildiler. Bu ceset de parça parça edilerek o yakınlarda yahut değişik semtlerde başka kuyulara mı atılmıştır? Çukurlara mı gömülmüştür?

Öldürülen adamın cesedi katilin başına belâ kalan öyle korkunç bir musallattır ki, derin kuyulara bırakılsa kendini gösterir. Toprağa gömülse, vakit ve saatini bekleyen bir rastlantının yardımıyla silkinerek çıkar, denize atılsa dalgalar sahile getirir. Bu öyle giderilmesi mümkün olmayan bir şeydir ki, yıllar, yıllar geçse katili yine de her an korkutmaktan geri kalmaz.

Öldürülenin ruhu, öldürenin dimağını kaplayan devamlı kara bir kâbustur. Cansız vücudu ise parçalanmış bile olsa çok defa katilini yakasından tutarak zabıtaya teslim edinceye kadar uğraşır. Ayrı ayrı yerlere atılan, gömülen, yakılan

bu parçalar görenleri, işitenleri hayretlere düşürecek bir olağanüstü halle günün birinde ortaya toplanarak çürütülmez bir cinayet belgesi olarak korkunç açıkseçik bir biçimde katilin önüne çıkarlar.

Ne yazık ki, hiçbir zaman bulunamamış ve unutulmuş kalarak suçluları namuslu adamlar arasında cezasız dolaşan, belki de toplum içinde saygı ve itibar görerek yaşayan olaylar da inkâr edilemez. İşte bütün katiller çok büyük bir ustalıkla işlediklerine inandıkları cinayetlerinin iğrenç cesaretini buradan yani sonsuzluğa kadar gizli kalacağı kanısından alırlar. Ama bazan de bir hiç, çok önemsiz birşey, yerler altında gömülü sanılan cinayetlerini topraklara, denizlere kusturtarak onları öldürdükleri yere kadar sürüklemeye yeter.

VI

Öldürülen adamın başka organlarına rastlamak ümidiyle kesik başın çıktığı viraneye yakın ne kadar kuyu, çukur ve kuytu köşe bucak varsa kazarak, eşerek elek elek aradılar Cinayeti aydınlatmaya yarar birşeycik bulamadılar.

Ellerinde belge sayılabilecek şeyler kırmızı ve satrançlı dokuma, kenarı kroşe örgüsü baklava dantelli patiska parçası, Ermenice (Aşhar) gazetesi, bir de kauçuk damaklı dişler Bu takma dişleri İstanbul'daki en tanınmış dişçilere gösterdiler. Hiçbiri üzerine mal etmedikten başka filân ayırıcı işaretinden dolayı falan dişçinin yaptığı bir diş olsa gerektir gibilerden genel, özel bir fikir bildireni, bilgi vereni de bulunmadı. Yalnız bu araştırmanın bir cinayetle ilgili olduğunu anlayan bir tanesi şöyle dedi:

— Bu elinizdeki dişler çok önemli ve yanılmaz bir belgedir. Çünkü bu damak parçası önce üst çenenin alçı ile bir kalıbı çıkarılmadan yapılamaz. Ve dünyada birinin kalıbı ötekine uyacak biçimde birbirine benzeyen iki çene bulunmasının ihtimali yoktur. Bunun için hiçbir insanın iğreti damağı başka bir ağıza uygun gelmez. Bu dişlerin kalıbını bulup da ke-

sik başın ağızına yerleştirince onun olup olmadığı anlaşılır. Ama ölüm çenenin, damağın biçimini değiştirirse orasını bilemem.

İyi hoş ama önce bunu yapan benim diyen dişçiyi bulmalı ki, sonra kalıp denemesine geçilebilsin. Birçok evlerde birer benzerlerine daha rastlanacağına şüphe edilemeyen öteki bez ve kâğıt parçalarından ibaret belgelere gelince, bunlarda incelendikleri zaman cinayetin kaynağına kadar ulaştırabilecek kuvvetli belirtiler bulmak zordu. Bunlar cinayet dilinin öyle hiyeroglifleri idi ki, rastlantı eseri bazan yedisi, sekizi bir araya toplanmakla kesinliğe yakın mânalar hissettirebilirlerdi. Bununla birlikte söyletmek büyük bir ustalık isterdi.

Remzi Efendi incelemelerine gazeteden başladı. Bu bir (Aşhar) nüshasıydı. Tarihine baktı. 4 Kasım Pazartesi... Bu tarih, kesik başın kuyuda bulunmasından tam bir hafta öncesine rastlıyordu. Bunu çok mânalı buldu. Çünkü doktor raporunda süre üzerindeki tıpça açıklamaya bakınca gazetenin tarihiyle cinayetin işlendiği gün hemen hemen birbirine karışıyordu.

Remzi Efendi gazetenin her tarafını inceden inceye gözden geçirirken kenarında kurşun kalemle Fransızca yazılmış şu kelimeler gözüne ilişti:

Oh, ma bien - aimée, je souffre beaucoup, donne moi un pey de force...

(Ah sevgilim, çok acı çekiyorum. Bana bir parça kuvvet ver.)

Biraz daha aşağıda:

Naus marcherons ensemble au but.

(Maksada beraber yürüyeceğiz.)

Biraz daha ötede:

C'est ton amour qui me pousse au crime, mais n'importe comment.

(Beni cinayete iten senin aşkındır. Fakat her ne suretle olursa olsun...)

Son kelimeden ötesi kana bulanmış olduğundan okunamu-

yordu. (Beni bu cinayete iten senin aşkındır.) sözü ile katil hem cinayetin ve hem de onun sebebini itiraf etmekle beraber kendi elyazasını da meydana koyuyordu. Kuyuda buldukları dışarıdan yan cebe takılır çengelli kurşun kaleminin muayenesine başladılar. Bu her kâğıtçı dükkânında satılabilen kırmızı, tepesi takma başlıklı adi bir kalemdi. Üzerindeki Staedtier ve Tintenstift kelimelerini iki yıldız arasındaki J.S harflerini 1373 rakkamlarını ve herşeyi en ufak çizgilerine kadar inceden inceye pertevsizle muayeneye uğraşan Remzi Efendinin yorgunluğuna bakan Seyit Efendi:

— Birader, boşuna yoruluyorsunuz. Bu markalar her kalemde bazan hemen hemen aynı yerde rastlanan şeylerdir.

Remzi Efendi cevap vermedi. Pertevsizle incelemelerini bitirdikten sonra kalemi bir süre elinde evirip çevirerek onun kokusundan, tadından da bir ifade almak ister gibi burnuna götürdü. Uzun uzun kokladı. Ve sevinçten biraz benzi uçarak kalemi Seyit Efendi'nin burnuna uzattı:

— İyice kokla, dedi.

Seyit Efendi burnunun alabildiği kadar derin bir nefesle kalemi kokladı.

Remzi Efendi sordu:

— Eyyy, söyle bakalım, ne koku aldın?

— Hafif bir levanta kokusu.

— Hafif değil. Düşünmeli ki, kimbilir kaç gün kuyuda durduğu halde kalem bu güzel kokuyu bütün bütün kaybetmemiş. Bu nedenle koku aslında çok sert bir koku olmak gerekir. Bu lâvantanın türünü bilebilir misin?

— Hayır.

—Evet, kokunun türünü anlamak kolay değildir. Çünkü piyasaya çıkarılan bu süslü şişelerin üzerindeki adlarla, resimlerle bazı çiçeklere ait oldukları görülüyorsa da gerçekte genellikle bunlar kimya metotlarıyle elde edilmiş kokulardır. Kokunun bu sertlik ve dayanıklılığı işte buradan geliyor. Yalnız bunda frenklerin Benjoin dedikleri aselbent kokusuna dikkat ettin mi?

— Aselbent aslında bitkisel ise de bu koku kimyasaldır.

— Sahte lâvantaların çoğunlukla işte bu özellikleri var. Biraz aselbende çalıyorlar. Pekiy ama bundan ne çıkar?

— Ne çıkacağını şimdi anlatırım.

— Bu kokuyu çok kimseler sürünebilir.

— Kalemden aldığımız bu hafif kokunun sertine rastlarsak onun da bu türden olduğunu anlayabilecek kadar burnunda hafıza var mıdır?

— Zannederim.

— Bu yeter... Şimdi acele etme. Daha inceleyeceğimiz birşey kaldı. Bütün incelemelerimizin sonuçlarını bir araya toplarsak bunların dördünden, beşinden kuvvetli hükümler çıkar.

Remzi Efendi elindeki çengelli kurşun kalemiyle bir kâğıdın üzerine Fransızca birkaç kelime yazdıktan sonra kanlı gazetenin kenarındaki yazılarla bunları yanyana getirerek arkadaşından sordu:

— Şimdi her iki yazıya da dikkat et. Bunları yazan kalemin aynı kalem yani şu elimde tuttuğum kalem olduğuna hükmedebilir misin?

Seyit Efendi; önce gözleriyle bakıp inceledikten sonra pertevsizle de yazılara büyük bir dikkatle baktı:

— Evet. Çizgilerin kalınlıkları tamamiyle birbirinin aynı olduktan başka hafif mavi renkleri de birbirine uygun düşüyor. Her iki yazının da aynı kalemin ucu ile yazıldığına hükmedilebilir.

— Şu halde beni dinle. Şimdi bir iz bizi bir eve kadar götürse, orada bu mavili kırmızılı dokumadan bir yastık, bir minder ve kenarı elimizdeki örneğe uygun baklava dantelli bir örtü görsek, suçluluğundan şüphe edilen kimsenin üzerinden de bu kokuyu alsak ve ona bu kalemle iki satır yazı yazdırsak, sonra bu yazıları bilirkişiye kanlı gazetenin kenarındaki yazılarla karşılaştırtıp inceletsek, herşey noktası noktasına uygun gelse, bütün bunlardan sonra artık öldürülen adamın kimliğini ortaya çıkarmak için bir yol açılmış olmaz mı? İşte görüyorsun ki, bu küçük ve önemsiz sanılan deliller, ilk bakışta

mânasız görülen bütün bu ufak tefek şeyler bir araya toplandıkça bunların kuvvetleri artıyor. Giderek herbiri reddedilmez kesin birer belge biçimini alıyor. Şimdi biz, aklımızın erdiği, gücümüzün yettiği kadar araştırmalarımıza devam etmekle birlikte bizi gerçeğe götürecek bir rastlantıyı da bekleyeceğiz.

— Bu rastlantının ortaya çıkması çok uzarsa?

— Uzayabilir.

— Her gizli cinayetin kesinlikle bir rastlantı eseri olarak ortaya çıkabileceğine inanıyor musunuz?

— Ne kadar ihtiyatla işlense her cinayet ille de bir veya birkaç iz bırakır. Ve bazı rastlantılar da bu izlerin duygularımıza çarpmasına yardım ederler. Fakat bu belirtiler bazan o kadar önemsiz ve dikkati çekmeyecek şeylere karışarak ortaya çıkarlar ki, sanki bütün duygularımız onlara karşı donmüş, felce uğramış gibi kalır. Onların üzerlerinde dikkatlerimiz işlemez. Onları incelemek aklımıza gelmez. En önemli izleri çoğunlukla dikkatsizlik yüzünden kaçırırız. İhtimal ki, şimdi şu ele geçirdiğimiz birkaç parça şeyde bizi kaynağa eriştirebilecek kuvvetli izler vardır da biz göremiyoruz.

İki zabıta memuru önlerindeki eşyayı daha açık söylemek için sanki onları dinlemek ister gibi bir süre derin bir sessizlik içinde durdular, düşündüler. Nihayet Seyit Efendi dedi ki:

— Çok uzun sürebilecek bir rastlantıyı bekleyip durmak bana oldukça zor geliyor. İçim o kadar tez ki...

— Bu iş bazı yönlerden hiç tezlik ve acele götürmez. Tavuğun altına koyduğun yumurtaları süresini beklemeden karıştırır kırarsan cılk edersin. Şimdi katilin veya katillerin bütün dikkatleriyle gözleri bizim üzerimizdedir. Fakat biz onların nerede olduklarını bilmiyoruz.

— Ermenice gazetenin ipucu verişine bakılırsa bu işin içinde Ermeni var diye düşünmek doğru olmaz mı?

— Olabilir.

— Olabilir mi?

— Evet.

— Siz gazetenin milliyetine büyük bir önem vermiyor musunuz?

— Benim evimde de Rumca, Ermenice, Fransızca, Almanca, İngilizce gazeteler vardır. Bunlar içlerine birşey sarılarak veya başka sebeplerle eve girmişlerdir. Ermenice bir gazete bulduk diye işin içinde ille de bir Ermeni bulunduğunu kesinlikle iddia etmek doğru bir ölçü değildir.

— Cinayetin işlendiği günde gazete tarihinin biribirine uygunluğu?

— Evet, bu kuvvetli bir hüküm niteliğindedir. Fakat hiçbir zaman kesin değildir. Rastlantılar bazan insana böyle büyük şaşırtmalar da yapabilir. Adımlarımızın altında sağlam toprak bulmadıkça yürümeliyiz.

— Ya gazetenin kenarındaki yazılarda da bir kesinlik görmüyor musunuz?

— Bunun kesin yönü de var, kesin olmayan yönü de.

— Ne gibi?

— Bu cinayet dramında sebep olarak bir aşk var. Buna kesinlikle hükmedebiliriz. Fakat sevdiği kadına hitap ederek o Fransızca cümleleri yazan kimsenin Rum, Ermeni, Türk veya Fransız olduğuna kesinlikle hükmedemeyiz. Çünkü Fransızca genel bir yabancı dil hükmündedir. Her milletten bu dili konuşan, yazan çoktur.

— Kesik başı niçin sonradan suçlanmalarına sebep olacak böyle yazılar yazılı bir gazeteye sarıyorlar?

— Katiller usta değil. Bu onların ilk cinayetleri olmalı. Çok aceleye gelmişe benziyorlar.

— Ağızla konuşmayıp da böyle yazı ile maksatlarını anlatmakta ne mana var

— Bunu gerektirecek çok sebepler olabilir.

— Cinayetin meydana geldiği evde yağlı boya resimle uğraşan biri var.

— Öyle gözüküyor ama kesinlikle böyledir demek ezbere verilmiş bir hüküm olur

VII

Bu iki zabıta memuru yakalamak için cinayetin bir ucunu kulbunu ararlarken lodoslu bir günde Ahırkapı sahillerini döven dalgalar oraya bir insan bacağı atar. Dizden kesilmiş, çürümüş ve kokmuş bir sol ayak.. Acaba bu bacak kesik başa ait vücuttan mı koparılmış? Edilen muayenede ikisinin de kesilme tarihleri biribirine uygun gelir. Fakat bunda da sahibinin kimliğini söyleyen hiçbir belirti yok. Bunu da koku gideren ecza ile temizleyerek ispirto dolu bir kap içinde kesik başın yanında muhafaza ederler.

Acaba rastlantı, organlarını oradan buradan toplayarak öldürülen adamın iskeletini meydana getirmeğe yardım edecek mi? Birkaç gün sonra bu ümidi kuvvetlendirecek bir olay daha çıkar. Yanmış Kızlarağası Hamamı ile Kilise Camii arasındaki bir viranenin eski, geniş ve mermer direkli mahzeninde paçavra toplayanlardan biri feneriyle mal aradığı sırada karanlık bir köşeyi eşeleyip karıştırırken oraya gömülmüş bir kol, sağ kol bulur. Önce ürker kaçar. Ama bir türlü hazmedemediği bu sırrı, kendince çok önemli gördüğü bu sırrı, nihayet iki gün sonra bir arkadaşına açar. O da başka bir arkadaşına söyler. Kısası sonunuda iş zabıtaya kadar akseder. Kol mahzenden çıkarılır. Muayene edilince bunun da kesildiği tarih öteki iki organın kesildiği tarihe uygun görülür. Ayrıca bunda zabıtanın yüzünü güldürecek bir iz de bulunur. Ecza ile temizlenirken elin adsız parmağında çürük etlere gömülmüş bir altın alyans yani evlenme halkası görülür. Yüzük temizlenip iç tarafı muayene edilince Fi 15 Rebiülevvel 1331 ve 8 Şubat 1328 Perşembe tarihleri okunur. Tarihin hicri, yazının Türkçe olması kolun bir müslümana ait olduğunu şüphe bırakmadan ortaya koyar Ama bir Cebir problemi işaretlerine benzeyen bu tarih rakkamlarından ne anlaşılabilir? Bu bir evlenme tarihi. Pekiy ama o kadınla erkeğin kimliklerini anlamak için bu rakkamlardan nasıl yararlanmalı?

Bu kesik başla kol ve bacak aynı adama mı ait? Yoksa bunların herbiri başka başka cinayetlerin döküntüleri mi? Bu da tıpça kesinlikle açıklanıp ortaya çıkarılamamış. Esaslı birşey bilinmiyor.

Bu üç organın aynı insana ait olduğu kabul edilecek olursa cinayetin Kumkapı ile Samatya arasındaki bir yerde geçtiğine hükmolunabilir. Ama bu cinayetin veya cinayetlerin keşiflerini tamamlayacak belgeler kimbilir hangi toprağın altında veya mahzen ve kuyunun dibinde yatıyorlar? Bu bilinmeyen şeylere ulaşmak biraz da kutsal kuvvete ihtiyaç gösterir gibi görünüyor. Ne yapmalı? Yine rastlantıların lûtfuna avuç açarak uzun uzun beklemeli mi?

Kolun mahzende bulunduğu tarihin üzerinden bir aydan fazla bir zaman geçer. Fakat hiçbir şey çıkmaz. Geçen günler bu cinayete ait artık başka belgeler, organlar kusmuyorlardı.

Zabıta, evlenme yüzüğünde yazılı tarihte nikâhlanıp cinayetin işlendiği Kasım ayının üçüne, dördüne, beşine, altısına doğru kocaları birdenbire ortadan kaybolmuş aileler varsa hemen Emniyet Müdürlüğüne baş vurmalarını gazetelerle ilân ettirir. Bir hafta geçer, bu ilânlara hiç cevap veren olmaz.

Remzi Efendi, ihtiyatı elden bırakmadan, sabırla, bütün ruhu ile uyanık bir halde bu cinayetin sırlarından önemli bir katmer kaldıracak hadise veya rastlantıyı bekliyor. Fakat Seyit Efendi merak ve acelesinden bir türlü kabına sığamayarak ve hemen ümitsizlenerek diyordu ki:

— Ben Müdürlüğün bu ilânından büyük bir yarar ummuyorum. Çünkü İstanbul'da o tarihte gerçekten kocası kaybolmuş bir kadın varsa bu kesik baş olayı ortalıkta çalkalanırken böyle bir ilânın çıkmasını beklemeden meraka düşerek bu kadının zabıtaya baş vurması gerekirdi.

Remzi Efendi cevap veriyordu:

— Kimbilir bu kadın nerede? Ne halde Sağlık bakımından, maddi manevi ne durumdadır? Şehirlerde, gazetelerde bir yıl süre ile devam eden ilânlardan bazı olağanüstü haller yüzünden haberi olmayan bazı kimseler vardır. Katillerin elleri, her türlü teşebbüsü engellemek için bu kadına kadar uzan-

madığı ne belli. Bakalım kadın hayatta mı? Yahut ki, aklıma korkunç bir ihtimal geliyor.

— Nedir?

— Sakın adamın karısı da katillerle birlik olmasın?

— O halde parmağındaki nişan veya evlenme yüzüğünü öldürdükleri adamın parmağında nasıl bırakıyorlar?

— Bazan en usta katillerin bile böyle önemli şeylerin üstünde durmayacak böyle ipuçlarını unutacak kadar basiretleri bağlanır. Önceleri de söyledim ya, bunlar cesedi ortadan kaldırmak için vakit bulamamışlar, işi pek aceleye getirmiş olmalılar.

— Bizi katile kadar götürecek ipucunu ne vakit ve nerede yakalayacağız?

— Bekle, bekle... Ümit kesme.

Seyit Efendi kıyafet değiştirerek bir akşam kesik başın çıkarıldığı kuyu ile kolun bulunduğu mahzen arasındaki alanda dolaşırken tuhaf bir duruma rastlar.

Yine akşamın alaca karanlığında meyhane dönüşü başlamış olgun matizlerin şuradan buradan çok keyifli naraları duyuluyordu. Kuyunun yakınlarından geçerken zabıta memurunun kulağına acayip bir ses geldi. O yana doğru yürüdü. Kuyu başında bir karaltı gördü. Neşesi taşmış yayık bir ağızdan çıkan bu ses tuhaf bir söylev gibi şöyle devam ediyordu:

— Ey kesik başın ruhu neredesin? Vücudunu parça parça edip her organını bir tarafa attılar. Ey ruh, senin için parçalara ayrılamaz diyorlar. Bunu benim sarhoş aklım almıyor. Çünkü her varlık bir niceliktir. Bir varlık iki varlık gibi... Bir diye söylenen herşey mutlaka çoğalma kabul eder. Sen de cesedin gibi parçalandın mı? Yoksa toplu bir halde mi duruyorsun? İnsanlar seni yakalayamıyorlar. Bütün hınçlarını bedenden alıyorlar. Oysaki bütün şeytanlıkları eden sensin. Cezayı o çekiyor. Ne duruyorsun? Git karının rüyasına gir. Katilin kim olduğunu ona haber ver. Akşamları Havuzlu'ya gelsene... Edison'un şerefine birkaç kadeh çakalım. Amerikalı bilgin si-

zinle. haberleşmeye girişmek için bir alet icadına uğraşıyormuş. Sakın ha avlanmayınız. Dirilerle aranızda bir ilişki kurulursa sonra bir çeşit politika başlar. Çünkü dünyanın öteki dünya ile görülecek çok davası vardır. İki tarafta elçiler tayini gerekir. Bu suretle bir kere devletler dizisine girdiniz mi artık bu dünya gibi öteki dünyadan da hayır kalmaz. O imrendiğimiz sonsuz susuşunuz Galata Borsası yaygarasına döner. Biribirinizi yersiniz.

Konuşmacı sözün burasında Karagöz oynatır gibi eliyle ve ağzıyle def taklidi yaparak:

— Çif çaf çaf... Çif çaf çaf. İş ne imiş, ne imiş? Mevlâya kaldı. Yar bana bir eğlence, medetttt... Ra ha ha yakaladım. (Kuyu başında tepinerek) Ulan etme Karagöz, cebimi karıştırıyorsun. Parmağın burnuma girdi edepsiz.

Seyit Efendi, bu Karagöz sahnesini sonuna kadar dinledi. Kukla, Zuhuri, Meddah tuhaflıklarındaki repertuarını bitirdikten sonra elinde yiyecek çıkınını sallaya sallaya yola düzülen sarhoşun omuzuna yavaşça dokunarak:

— Arkadaş, benimle beraber bir parça Merkeze kadar geleceksin.

Sarhoş komik bir ürkeklikle irkilerek:

— Hangi merkeze? Merkez Efendiye mi?

— Hayır, Polis Merkezine...

— O... O... Ooooo. Meyhaneden çıkıp da o neşe ile Merkeze gitmek hoş kaçmaz. Çoluğum, çocuğum, sayın kaynanam beni şimdi sofra başında bekliyorlar. Eğer bir kabahatım varsa cezasını ona havale ediniz. Çünkü o herkesten iyi hakkımdan gelir. Adına Refia Banu derler. Karagöz'deki ünlü Kanlı Nigâr bunun yanında toy çocuk gibi kalır. O kadar eline, diline kuvvetlidir. Onun dayakları altında çok hakaret gören vücudum Şam pestiline döndü.

Bu sözlerin sahibi kuyudan lahana ile beraber kesik başı bulup çıkaran Nafiz Efendiden başka biri değildi. Seyit Efendi onu tanımıştı. Bu adam o kuyunun başında ne diye dolaşıyor ve saçma sapan bir yığın sarhoş lâkırdısı arasında kesik başın ruhuna seslenerek savurduğu: «Ne duruyorsun? Git karının

rüyasına gir. Katili haber ver.» sözleriyle ne demek istiyordu?

Bu sözler ispirto dumaniyle dimağı bulanmış bir kafanın saçmaları mıydı? Yoksa kesik başın sahibinin karısını bu sarhoş gerçekten tanıyor muydu?

Karakolda yapılan sorgusunda sarhoşluk haliyle verdiği karmakarışık cevaplardan doğru bir mana çıkarmak düşünülemez. Ama ayıkken sorulan sorulara da şöyle karşılıklar veriyordu:

— Sen kesik başın karısını tanıyor musunu?

— Hayır.

— Onun bir karısının olduğunu nereden biliyorsun?

— Onu da bilmiyorum.

— Bilmiyorsun da kesik başın ruhuna, git karının rüyasına gir diyerek onu nasıl kışkırtıyor, ona ne diye sesleniyorsun?

— Efendim, benimki gerçek birşey olmayıp öylesine gelişi güzel söylenmiş bir sözdür.

— Söylenmiş her sözün dayandığı bir esas olmak gerekir.

— Benimki esassız bir sözdür.

— Saklama. Ne biliyorsan onu söyle.

— Vallahi birşey bilmiyorum.

— Kesik başın bir karısı olduğu fikri sana nereden geliyor?

— Gazetelerde okudum.

— Gazeteler öyle birşey mi yazdılar?

— Şurada, Kızlarağası Hamamının yakınlarındaki bir mahzende bir kol bulunmuş. Bunun parmağında falan filân tarihlerle tarihleıuniş bir evlenme yüzüğü varmış. Bunu gazeteler yazınadılar mı?

— O kolun kesik başa ait olduğu kanaatı sana nereden geliyor?

— Kanaat değil. Bu bir zan, bir fikir.

— Bu zannın, bu fikrin sence meydana gelmesine sebep nedir

— Mantıkça bir yorum.

Nasıl?

— Kol ile bacağın hep kesik başın bulunuduğu kuyu yakınlarında ortaya çıkarılması insanda böyle bir zan uyandırmaz mı?

— Kesik başın ruhuna: «Git karının rüyasına gir. Karısına katili haber ver.» diye seslenmek fikri sana nereden geliyor? Bunu mutlak açıklamalısın.

— Merakınız sadece bu ise anlatması hiç de zor birşey değil. Peki'y açıklayayım.

— Hadi bakalım, seni dinliyoruz.

— Lahana sanarak kuyudan kesik başı çıkardığım akşam kafam iyice tütsülü idi. Alışıldığı gibi yine Havuzlu'da içmiştim. Yanımdaki masada tanımadığım bir takım adamlar oturuyorlar, hem çakıyorlar, hem de Edison'un ölülerle haberleşme için bulmağa uğraştığı bir aletten söz ediyorlardı. Böyle ruha, öteki dünyaya dair edilen sözler arasında orada hazır bulunanlardan biri bilmem nerede öldürülen bir adamın karısının rüyasına girerek katili adıyle, resmiyle haber vermiş olduğunu anlattı. Evet, böyle bir fıkra anlattı. Sarhoş iken kuyu başında ettiğim saçmalıkları işte bu fıkranın etkisiyle yapmış olmalıyım.

Sarhoşun söylediği bu sözler akla yatkın olmakla beraber kuyudan bir kesik baş çıkarıldığı akşam çevre meyhanelerinin birinde bazan öldürülen adamın ruhu, katili adalete ihbar edebileceği yolunda cinayetle ilgili bir konuşma açılmış olması Seyit Efendiyi çok kuşkullandırdı. Ve hemen sordu:

— O adamlar Havuzlu'nunu devamlı müşterileri midir?

— Hayır. O akşamdan sonra bunların hiçbirini bir daha orada görmedim.

— Bunları başka bir yerde görmüş olsan tanıyabilir misin?

— Sonra böyle bir tanıma işi çıkacağını bilmediğim için yüzlerine öyle pek dikkat etmedimse de yine de belki biraz tanıyabilirim sanıyorum.

— Nereden geldiler? Ne yana gittiler

— Hiç farkında değilim.

Seyit Efendi bu kimseleri kesik baş cinayetiyle ilgili sanarak hemen aranmalarına başlatılması fikrini ileriye sürdü.

Remzi Efendi pek bu fikirde değildi. Çünkü o, meyhane âleminde her şeyden söz edildiğini biliyordu. O akşam cinayetten bahsedilmesi, konuşanların ille de katil olmalarını gerektirmez, diyordu.

O aralık kesik baş cinayetiyle ilgili çok önemli bir açıklama, zabıta memurlarının bütün merak ve dikkatlerini o tarafa çekti.

VIII

Polis Müdürlüğüne arkasında bir hizmetçi ile otuz bir, otuz iki yaşlarında tahmin olunabilen şıkça bir Hanım baş vurdu. Ne istediği soruldu. Şu cevabı verdi:

— Gazetelerle bir evlenme tarihi yayınladınız. Bu tarih, benim evlenme tarihime tıpatıp uymaktadır. Ben 8 Şubat 1328 de gelin oldum efendim.

Hanım, parmağından bir altın halka çıkararak uzattı. Muayene ettiler. Yüzüğün iç yuvarlağında aynı tarihin oyularak yazılmış olduğunu gördüler. Ve bu halkayı kesik elden çıkanla karşılaştırınca ikisinin de aynı biçimde olduğu anlaşıldı.

Bunun üzerine hemen Hanımdan sordular:

— Mademki böyledir, niçin şimdiye kadar baş vurmayıp da vakit geçirdiniz? Biz bu işi ilân edeli çok zaman oldu.

— İçime bir şüphe gelmedi de onun için baş vurmadım.

— Ne gibi?

— Efendim, bu yüzüğün bir eşini parmağında taşıyan kocam, çok şükür, hayattadır.

Zabıta memurları önlerine çözümü zor bir bilmece alanı daha açıldığını görerek birbirine tuhaf bakışlarla baktılar. Ve sorgularını sürdürdüler:

— Kocanız İstanbul'da mıdır?

— Hayır.

— Hayatta olduğunu nerden biliyorsunuz?

— Mektup alıyorum.
— Nerededir efendim
— Paris'de.
— Oraya niçin gitti?
— Ticaretle ve hem de gözlerini tedavi ettirecekti.
— İstanbul'dan hareket tarihini söyler misiniz?
— Kasım ayının birinci Cuma günü..

Bu tarih (Aşharh) sayısının üzerindeki ay rakkamiyle kesik başın kuyudan çıkarıldığı akşamın dokuz, on gün öncesine uyuyordu. Gerçi doktor raporunda cinayetin işlendiği süre biraz daha kısa gösterilmişse de birkaç günlük fence bir hayata düşülmüş olması mümkündü.

Zabıta memurları aradıkları ipucunu yakalamak üzere bulunuduklarını anlatan hayret dolu bir sevinçle bir daha bakıştılar. Kadını şaşırtıp da anlatış düzenini bozmaktan sakınarak çok yumuşak bir sesle:

— Hanımefendi, affedersiniz, biraz sinirlerinizi oynatacağız. Fakat ne yapalım? Buna zorunluk vardır. Başka türlü davranmamıza imkân yoktur. Bizimle beraber şurada başka bir odaya kadar gelmenizi rica ederiz.

Kadın ne olacağını anlamadan kalktı. Hizmetçisiyle birlikte memurları arkalarından gitti. Loş bir koridordan geçtiler. Birkaç oda aşırı yürüdükten sonra memurlardan biri önünde durduğu bir kapıyı cebinden çıkardığı anahtarla açtı. İçeri girdiler. Burası bir yazı masası, bir dolap, birkaç iskemleden ibaret eşya ile hemen çıplak denilebilecek bir oda idi. Bu odanın bir yanını boydan boya kaplayan boz renkli perdeyi halkaları üzerinde yürüterek çektiler. Meydana çıkan gerçek dekor her zaman her yerde görülür şeylerden değildi. Duvara bitişik uzun bir masa üzerinde büyüklüklerine göre cam kavanozlara konulmuş bir kol, bir baş, bir bacak sıra ile duruyordu. Polis memuru:

— Hanımefendi, lûtfen yaklaşıp dikkatli bakınız.

Kadın, yaklaşmak şöyle dursun, tersine hafif bir irkilme ile bir adım geri çekilerek:

— Baktım efendim baktım.

— Tanıyabildiniz mi?

— Hayır... Hayır

Kavanozların içindeki organlar bazı eczanelerin vitrinlerinde görülen döller gibi solgun balmumu rengi almışlardı. Hele kafa bir insan vücudundan koparılmış olmaktan çok bazı hastalıkları temsil etmek üzere müzelerde teşhir olunan yapma başlara benziyordu. O solgunluk arasında yer yer kan hücumlara görülmekle beraber kesik başın bütün dokunaklı ifadesi gözlerine toplanmıştı. Gittikçe değişerek ölülere özgü bir genellikle almıştı. Hayattaki kimliği şimdi gözlerinde bir ifade kaynağı arıyor gibiydi. Ağziyle beraber gözlerinin hemen aynı derecede aralık bulunuması kendine bakanlara bir söyleyeceği varmış gibi insana bu bedensiz kafada bir hislilik bulunduğu kuşkusunu veriyordu. Ölümün sessiz derinliği ve çözümlenemeyen sırları içinden süzülerek bakan bu gözlerin yüksek ifade gücü önünde kadın bir süre ürkek, korkak durdu. Ve sonra biraz kararsızlığa düşer gibi oldu. Ölü, kavanozun içinden kendini tanıtmağa çalışan inatçı bir bakışla iki gözünü kadından ayırmıyordu.

Hanım, birdenbire elektriklenmiş sanılacak bir çırpınma ile:

— Ah işte şimdi tanıdım... Kocam Rasih Bey

Çığlığını koparaarak hizmetçinin kolları arasına düştü.

Polis Müdürlüğünün doktoru yetişti. Zavallıyı kendine getirdiler. Şimdi dereler gibi ağlayarak kendisine hiçbir soru sorulmadan o birçok karışık şeyler söylüyordu. Ömründe hiç görmediği böyle vücudundan ayrılmış kafa, kol, bacak karşısında, üzerine gelen bir sinir haliyle hanımın yanılması ihtimali vardı. Bu önemli nokta kendisine hatırlatılınca kadın şu cevabı verdi:

— Hayır, yanılmıyorum. Bu başa ilk baktığım vakit ölüm bana çok soğuk göründüğü için birdenbire dikkatim uyuştu. Birşey ayırt edemedim. Ama şimdi baktıkça kocamın başı karşısında bulunduğumu açık seçik anlıyorum. Alnının biçimi, açık tepesini yanlardan çevreleyen saçların renk ve biçimi, kaşları, gözleri, burnu, dudakları, kulakları hep o Evet yüz organları ayrı ayrı alınırsa hep o... Fakat genel görünüşün-

deki eski benzerlik ve ahengi ölüm bozmuş. Birdenbire bakılınca tanınamıyacak bir hale getirmiş.

Hanıma iğreti dişleri göstererek sordular:

— Bunuları tanıyor musunuz?

— Hayır.

— Fakat bu dişler bu kesik başın ağzından çıktı.

— Bu kadar yıllık karısıyım. Beyin ağızında takma diş bulunduğunu hiç bilmiyorum.

— Nasıl olur?

— Doğrusu bu efendim.

— Belki size yaşlı görünmemek için iğreti dişleri bulunduğunu sezdirmemeğe uğraşmıştır?

— Belki de... Gerçeğin ortaya çıkması için şu saatte herşeyi açık açık söylemek ihtiyacını duyuyorum. Deyimi affedersiniz, kendisi çok kadın canlısı bir erkekti. Kendine ihtiyar dedirtmemek için tuhaf şeyler yapardı.

Hanım, karı kocalıklarının özelliklerine bağlı bazı gizli şeyleri açmak ister gibi bir iki lâkırdı kekeledi. Her nasılsa sonra kelimeleri yuttu. Birşey söylemedi.

Kadın söz söylerken kocasının kimliğini isbata dair daha belirli izler bulmak için gözlerini baştan ayırmıyordu. Birdenbire ufak bir şüphe ile dikkatini arttırarak:

— Fakat efendim, deminden nasılsa farkında olamamışım. Şimdi birşey tuhafıma gidiyor. Kocam saçlarını, bıyıklarını kumrala boyardı. Hattâ İstanbul'dan Avrupa'ya hareket ettiği günü boya ve özenli tuvaletiyle çok gözleri aldatacak bir delikanlı biçimine girmişti. Bu kesik başın saç ve bıyıklarında yarı yarıya ak var. Buna ne mana vermeli?

İşin bu yanı Şube Müdürlerini de düşündürmeğe başladı. Kadın devam etti:

— Bana gösterdiğiniz yüzük (parmağını göstererek) işte bu halkanın eşi. O yüzüğün kocamın parmağındaki alyans olduğuna zerre kadar şüphem yok. İstanbul'dan çıktığı gün yine bu halka parmağında idi. Kesik başta gördüğüm yüz çizgileri kocamın yüzünün aynı. Memur efendiler, ne düşüneceğimi bilemiyorum. Bu muammanın anahtarını ancak siz bulabilirsiniz. Önce Tanrı sonra siz (Ağlayarak) Ohh heyecandan

boğulacağım. Kocacığımı hangi katiller böyle parça parça ettiler?. Ulu Tanrı adına adalet isterim.

Seyit Efendi: — Bu kesik başın kocanızın başı olduğunu tanıyorsunuz

Hanım: — Evet...

— Yüzüğün parmağındaki halkanın eşi olduğuna hükmediyorsunuz?

— Kesinlikle...

— O halde kesinliğine hükmettiğiniz bu iki gerçeğin yanında saçların ak veya boyalı olması meselesi önemce ikinci, üçüncü planda kalır. Buna bir açıklama yolu bulumak da o kadar zor değildir. Meselâ diyebiliriz ki, katiller bir şaşırtma vermek için kesik başın saçlarını ecza ile yıkayarak boyalarını çıkartmışlardır.

— Bilmem ki.

— Şimdid bir de mektup meselesi var. Kocanızdan sıkça mektup alır mısınız?

— İki üç haftada bir.

— Son mektubu ne vakit aldınız?

— Bir hafta önce...

— Bu gelen mektupların kocanızın yazısıyle yazılmış olduklarına emin misiniz?

— Kesinlikle...

— Yanınızda bu mektuplardan bir tane var mı?

— Hayır.

— Beyinizin resmi veyahut ticaret işlerine ait yazılarıyle karşılaştırılmak üzere bilirkişiye göstermek için bu mektuplardan birkaçını görmek isteriz. Fotoğrafı varsa onu da getiriniz.

— Başüstüne efendim. Getiririm.

Şimdi Hanımın ifadesi tutanak olarak alınıyordu:

— Adınız? Kocanızın adı ve işi?

— Adım Feride. Kocamın adı Türabioğlu Rasih Bey.

— İşi, sanatı? Şimdi oturduğunuz yer?

— Dışişleri Bakanlığından emekli. Şimdi ticaretle uğraşıyor. Semtimiz Vefa, Yeşildirek, No: 19..

— Galata'da, Demirhane Sokağı, Loraki Hanında 7 Numaralı oda. Telefon, 101

— Ticaret arkadaşları, ortakları falan var mıdır?

— Evet.

— Adları?

— Kâzım, Vâhit ve Mümin Beyler..

— Ne ticareti yaparlar?

— Komisyonculuk ediyorlar.

— Ortaklarının içinde bir Hristiyan, bir Ermeni var mıdır Veyahut var diydı?

— Hayır, yoktu.

— İyi biliyor musunuz?

— İyi biliyorum.

— Sorumu affedersiniz Hanımefendi, deminden Rasih Bey için çok kadın canlısı bir erkekti diyorduunuz. Taşkınca hovardalıkları var mıydı? Bazı uygunsuz yerlere devam eder miydi?

— Olabilir efendim. Ama bu gibi hareketlerini benden çok gizlerdi.

— O yol da bir iki olayını bize söyleyebilir misiniz?

Hanım yüzünü kaplayan hafif bir pembelikle biraz düşünerek:

— Haber verebilirim. Fakat bildiklerim çok önemsiz şeyler.

— Ne gibi meselâ?

— Kapı arkasında hizmetçi kızı sıkıştırmak... Balıçivanın kızı Eleni'ye beş altı liralık bir kolye armağan etmek gibi şeyler

Bu sözleri söyler söylemez hanım eski kıskançlıklarından kalma bir hınç kalıntısıyle cam kavanoza doğru baktı. Ve derhal derin bir üzüntüye kapılarak mendiliyle gözlerini sile sile:

— Ah, dedi, ahhh... Zavallı kocam herkes gibi ölümünden sonra bir mezarın koruyuculuğuna çekilemedi. Kimbilir daha ne kadar bir süre böyle şişeler içinde zabıta soruşturmalarına uğrayacak... Ve kimbilir daha ne kadar bir zaman çevreyi tarayan gözler, cinayetin izlerini bulmak için onun bu susmuş yüzüne dikilecek ve onu söyletmeğe uğraşacaklar?

Kesik başı sarmış oldukları mavi, kırmızı satrançlı dokuma ile kenarı dantelli patiska parçasını ve Ermenice gazeteyi masanın üzerine birer birer yayarak hanımdan sordular:

— Efendim, bu bez parçalarını herhangi bir yerde görmüşlüğünüz var mı? Bunlardan birini olsun hiç görmediniz mi? Hatırlamağa çalışın.

— Hanım bu kanlı belgelere yine üzüntü titremesiyle sarsılarak baktı, baktı. Düşündü. Nihayet:

— Hayır, bunları hiçbir yerde görmedim. (Ağlayarak) Keşke burada da görmeyeydim.

— Kocanız Fransızca bilir miydi?

Dışişleri memurluğundan emekli olduğunu söylemiştim. Evet bilirdi.

— Siz de bilir misiniz Hanımefendi?

— Biraz.

Aşharh gazetesinin kenarındaki kurşun kalemiyle yazılmış Fransızca cümleler göstererek:

— Bu yazıyı tanıyabiliyor musunuz

— Hayır.

O günlük o kadar soruşturma yeterli görüldü. Ve hemen evine giderek öldürülmüş kocasının fotoğrafiyle Avrupa'ya hareketinden sonra göndermiş olduğu mektuplarını alıp getirmesi ve soruşturmalarının biçimi ve gördüğü şeyler hakkında kimseye ve hattâ evdeki en güvenilir kimselere bile en ufak birşey söylememesi, ağzından hiçbir şey kaçırmaması sıkı sıkıya hanıma tembih edildi.

IX

Arası bir saat geçmeden Feride Rasih Hanım istenilen şeyleri kendisi getirdi, Emniyet Müdürlüğüne bıraktı, gitti.

Şimdi araştırma ve koğuşturma Savcılıkla Genel Emniyet Müdürlüğü memurları arasında sürdürülüyor, büyük zorluklarla karşılaşan memurlar var gücleriyle çalışıyorlardı.

Önce hanımın bıraktığı fotoğrafla kesik baş arasındaki

benzerliği incelediler. Ölümün yüz çizgilerine getirdiği bazı değişiklikler bir yana bırakılırsa kalıbı ve biçimi bakımından cam kavanoz içindeki kafa, mukavva üzerindeki resme o kadar benziyordu ki, fotoğraf normal büyüklükte büyütüldükten sonra özel bir aletle kavanozdaki başa tatbik edilse birçok girinti, çıkıntı ve çizgilerin birliği ve eşitliği görülebilir hissini veriyordu

Memurların bazıları bununla uğraşırken Galata'da Demirhane Sokağında, Loraki Hanında 7 numaralı odada da araştırma, soruşturma başladı. Öldürülen adamın iş ortakları Kâzım, Vahit, Mümin Beyler büroya getirtilerek ayrı ayrı sorguları yapıldı. Üçünüu de ortakları Rasih Bey hakkında verdikleri bilgi birbirine uygunduu. Bu üç soruşturmanın hemen hemen aynı biçimdeki soru ve cevapları şöyle özetlenebilirdi:

— Rasih Beyle ne zamandanberi iş birliği yapmakta idiniz?

— Savaşın ilk yıllarından beri.

— Şirketiniz hâlâ devam etmekte midir?

— Evet.

— Rasih Bey şimdi nerede bulunuyor?

— Avrupa'da.

— Oraya niçin gitti?

— İş yapmakta olduğumuz birkaç ticaret evinin patronlarıyle görüşmek ve hem de iki üç yıldır rahatsız olduğu gözlerini tedavi ettirmek için.

— Buradan hangi tarihte hareket etti

— Kasım ayının birinci Cuma günü.

— Hangi yolla gitti?

— Trenle. Ailesinden bir iki kişi ve biz kendisi ile Sirkeci garına kadar beraber gittik. Kompartımana beraber girdik. Yol çantalarını yerleştirdik. Trenin hareketinde orada idik. O, vagonun penceresinden, biz perondan selâmlaşa selâmlaşa ayrıldık.

— Yanında çok para var mıydı?

— Altı yedi bin lira kadar.

— Para ne parasıydı?

— Parayı çek ve kâğıt para olarak yanına almıştı.

— Rasih Beyin şimdi Avrupa'da olduğundan emin misiniz?

— Paris'de bulunduğundan kesinlikle eminiz. Bizce adresi belli ve her hafta kendisiyle mektuplaşıyoruz.

O hafta almış oldukları son mektubu gösterdiler. İş yerlerine ait birçok şeyden söz ettikten sonra gözlerinin tedavisi biter bitmez İstanbul'a döneceğini ve göz hekiminin tahminine göre bunun da bir aydan fazla sürmeyeceğini yazıyordu.

Rasih Beyin bu üç iş ortağı, herbiri öldürülen adamın birer organını içine alan üç cam kavanozun karşısına çıkarıldıkları zaman üzüntülerinin şiddetinden sapsarı kesildiler. İlk bakışta kavanozdaki kafanın, ölümünden şüphe edilen Rasih Beyle benzerliğine dair pek belirli izler seçilemiyordu ama baktıkça ve özellikle öldürülmüş olduğu sanılan arkadaşlarının yüzünü hatırlayarak onun yüz çizgilerini bu ispirtodaki yüzde birer birer buluyorlardı.

Bu ne korkunç bir suç bilmecesiydi? Bir Kasım tarihinde gözlerinin önünde trene binen, yanında daha başka tanıdıkları kimseler de olduğu halde Paris'e giden, ve her hafta aralarında, işlerinin dışardan herhangi bir yabancının bilmediği özelliklerine dair mektuplar alıp verilen bir adamın nasıl olur da kendisi orada sağ, başı da burada kavanoz içinde bulunabilirdi?

Üzüntüleriyle beraber dakikadan dakikaya artan dikkatleriyle şişelerdeki organları muayene etmekte iken Vahit Bey birdenbire düştüğü bir şaşkınlıkla dedi ki:

— Fakat efendim, Rasih Beyin saçlarında beyaz yoktu. Bu kafanınkiler yarı yarıya ağarmış. Buna bir mana veremiyorum.

Adliye memuru: — Rasih Bey saçlarını boyar mıydı?

Vahit Bey — Zannederim. Çünkü bazan orada burada beliren aklar hemen ertesi gün kaybolurdu.

— Ağzında takma dişleri var mıydı?

— Bize hiç öyle birşey hissettirmedi. Farkında değiliz.

— Ticaret yaptığınız kimselerin arasında bir Hristiyan özellikle bir Ermeni var mıydı?

— Hayır.

Ak saçlarla takma dişler bir yana bırakılınca kavanozdaki kafanın biçim bakımından Rasih Beye benzerliğinin tayininden başka bu sorgudan kesin bir sonuç alınamadı. Gerek karısına ve gerek ortaklarına göndermiş olduğu mektuplar öldürüldüğü sanılan adamın ticaret defterlerindeki el yazıları ile karşılaştırıldı. Bilirkişinin incelemesine hacet kalmadan harf ve çizgilerin birbirinin aynı olduğu anlaşılıyordu. Ve daha birçok soruşturmadan sonra memur sonuç olarak dedi ki:

— Paris'deki Rasih Beye bu cinayet hakkında hiçbir şey yazmayınız. O sizden bu konuda ayrıntılı bilgi isteyecek olursa ciddi ve kesin birşey bilmediğinizi yazınız. Sorguya çekildiğiğinizden söz etmeyiniz. Halkın merakını körlemek için bu sırları eşelemeye gelen gazete muhabirlerine karşı ağızlarınızı kilitli bir demir kapı gibi kapalı bulunduurmağa dikkat ediniz. Çünkü olay görünüşe göre iki ihtimalin dışında olamaz. Ya Rasih Bey gerçekten Paris'de hayattadır veyahut ki, bu cinayeti işleyenlerden biri orada büyük bir ustalıkla öldürülen adamın el yazısını taklit ederek buraya mektup gönderiyor. Bundan maksadı, adliye koğuşturmasını şaşırtarak, zabıtayı oyalamak mıdır? Yoksa başka türlü müdür? Bugün için bütün bunlar bilinemez.

Rasih Beyin kimliğini takınarak o veyahut onlar, nasıl bizi kandırmaya uğraşıyorlarsa biz de bu kandırma oyununa düşmüş gibi görünerek onları oyalamalıyız. Bu soruşturma üzerine dışarıya hiçbir şey sızdırmamayı Rasih Beye karşı olan kardeşliğiniz adına büyük bir vazife bilmelisiniz. Çünkü katiller koğuşturmada hangi izlerin uç gösterdiğini doğru veya yanlış olarak soruşturmaların ne dereceye geldiğini günü gününe öğrenirlerse yakalanmamak için ona göre planlar düzenler, gereken tedbirleri alırlar. Şunun bunun merakını adaletin isbatına feda etmek gerekir. Şimdi efendim, Rasih Bey adına alıp verdiğiniz mektupların adresini isteriz.

Bu adres hemen verildi. Şu idi:

Rasih Bey
Clichy 21 — Paris

X

Koğuşturma, soruşturma burada durdu. İş ilerlemiyor, şişelerdeki kesik organlar Rasih Beye benzerliklerinden başka artık birşey söylemiyorlar, fakat Remzi ve Seyit Efendiler hiç durmayıp cinayetin çevresinde dönüp dolaşıyorlardı.

Meselenin görünürdeki en önemli düğümü Paris'de idi. Clichy'de 21 numaraya mektup yazılınca gecikmeden Rasih Beyin yazısı ve imzasıyle biteviye cevap geliyordu.

Şişedeki kafa gerçekten Rasih Beye ait olup da Paris'den onun adına oynanan bu oyun alçakça bir komedyadan başka birşey değilse, mektupların tertipçisi bu katil aktörlerin işi idaredeki ustalıkları pek büyük hayretlere değer melûnluklardandı.

Paris'de o adreste araştırmalara başlandığı sırada Rasih Beyden İstanbul'a doğru hareket etmek üzere olduğunu bildiren bir mektup geldi. Acaba bu bir gerçek miydi? Yoksa Mel'unluğu idare ve yürütme hususunda vakit kazanmak için koğuşturmayı zorlaştırmak maksadiyle mi yapılıyordu? Bu nazik durum zabıta memurları arasında tartışılmakta iken Rasih Beyden Loraki Hanındaki ortaklarına Paris'den hareket gününü bildiren bir telgraf geldi. Bu, akılları durduracak bir küstahlıkla yapılmış şeytanca birşey olsa bile yine de vadeli bir hile demekti. Çünkü telgraf tarihine göre Paris'den buraya olan sefer süresinin geçişinden sonra Rasih Bey gözükmediği takdirde gerçek anlaşılacak, bu önemli sır en çok sekiz, on gün içinde aydınlanacaktı.

Gerçekten olay böyle geçti. Adliye ve zabıta memurları bu süreyi büyük bir merakla geçirmekte iken nihayet beklenilen Doğu katarı geldi. Vagonlardan çıkanları heyecanla ve hemen

heyecanlı denecek bir dikkatle muayene ediyorlardı. Valizlerini hamallara yükleterek katarın arasında gözleri siyah bir gözlüğün iri camları ile örtülü bir adam indi. Gözükmeyen gözlerinden gayri olan yüz çizgileri, kıyafeti, tavırları Rasih Beye çok benziyordu. Ortakları hafif bir tereddütle yanına yaklaşarak onun Rasih Bey olduğunu anladılar. Hemen boynuna sarılıp hararetle kendisini karşıladılar.

Adliye memurları uzaktan bu sarmaş dolaşı büyük bir dikkat ve derin bir düşünce ile seyrediyorlardı. Ve hattâ bu kadar içdenlikle karşılanan bu yolcunun kara gözlük camları altında Rasih'in kişiliğini almış usta bir katil bulunması şüphesiyle alınları buruştuğu seçiliyordu.

Bu pek meraklı şüpheler arasında memurların gözleri Rasih Beyin parmaklarına dikildi. Sağ elin yüzük parmağında bir evlenme halkası görülüyordu. Yolcunun alnı, kulakları, yanakları, burnu meraktan insanı tıkayacak kadar şişedeki kafaya benziyordu. Saçlarda, bıyıklarda ak yoktu. Fakat yüz derisinin porsukluğu bu akların boya ile kapatıldığını tecrübeli gözlere karşı pek saklayamıyordu.

Ufak bir soru için Emniyet Müdürlüğüne kadar gelmesi kulağına fısıldandığı vakit biraz benzi atarak Rasih şaşaladı. Olaydan hiç haberi yok muydu? Yahut öyle görünmek mi istiyordu?

Dışarıdan gelen yolcular hakkında yapılması gereken alışılagelmiş resmi işlemler yapıldıktan sonra Rasih Bey Emniyet Genel Müdürlüğüne götürüldü. Soruştuurma başladı. Sorulan şeylere hiç tereddüt etmeden açık seçik karşılıklar veriyordu. Mesele kendisine anlatıldığı zaman burada bulunmadığı sırada öldürülmüş olduğunu sanmalarına çok şaştı! ve bundan çok etkilendi, üzüldü. Hayretler içinde düşündü, düşündü. Bu muammadan herkesle beraber kendisinin de birşey anlayamadığını açıkça söyledi.

Rasih Beyin Avrupa'dan dönüşü ile kesin olarak aydınlanacağı umulan bu cinayet olayı şimdi çok daha fazla karışık ve akıl almaz bir biçime girmiş gibiydi. Sorgu hâkimi birdenbire Rasih Beyden parmağındaki evlenme halkasını istedi. O da hemen çıkarıp uzattı. Yüzüğün içindeki kazılı tarih

incelenince bunun: «Fî 21 Sefer 1320 ve 16 Mayıs Perşembe» olduğu görüldü.

Bu durum karşısında adliye ve zabıta memurları tuhaf bakışlarla birbirlerine baktılar. Sorgu hâkimi, Rasih Beyi derin bir dikkatle süzerek:

— Bu halkadaki kazılarak yazılmış tarih sizin evlenme tarihiniz değildir.

Rasih Bey son derece afallayarak:

— Bu halka benim nişan yüzüğüm olduğuna göre içindeki kazılı tarih de evlenme tarihimdir.

— Hayır. Doğru söylemiyorsunuz.

— Doğru söylüyorum efendim. Evlenme tarihimi inkâr veya değiştirmekten benim için ne gibi bir çıkar düşünülebilir?

— Siz 21 Sefer 1320 ve 16 Mayıs 1318 de değil 15 Rebiülevvel 1331 ve 8 Şubat 1328 tarihinde evlendiniz. Karınız Feride Hanımın parmağındaki nişan yüzüğü üzerinde yaptığımız incelemeden anlaşılan gerçek budur. Karınızın söylediği de budur.

— Evet, ben evlenme tarihimin 15 Rebiülevvel 1331 8 Şubat 1328 olduğunu inkâr etmiyorum. Evlendiğim gün ve ay işte tastamam budur.

Rasih Beyin parmağından çıkan halkayı sorgu hâkimi yine kendisine uzatarak:

— Alınız, bu halkada kazılmış olan yazılara bakınız. Oradaki tarih sizin söylediğiniz tarihe uyuyor mu?

Rasih Bey yüzüğü aldı. İç tarafında kazılmış tarihe bakınca hayretinden gözleri büyüdü. Titreyen dudaklarının arasından birşeyler kekeledi. Söylediğini ne kendisi biliyor ne işiten anlıyordu. Elini başına götürdü. Beynini sıka sıka hatırasını zorlayarak gözlerini değişmez bir noktaya dikti. Düşündü, düşündü. Nihayet:

— Aman efendim, bu yüzük benim değil, dedi.

— Yüzük sizin değil mi? Bu yüzüğün sizin olduğunu inkâr edemezsiniz. Çünkü şimdi burada beş altı kişinin gözü önünde parmağınızdan çıkardınız.

— Aman efendim, merhamet ediniz. İnanınız, bu yüzük benim değildir.

Rasih Bey siyah camlı gözlüğünü çıkardı. Gücünün yettiği kadar bir dikkatle yüzüğü evirdi, çevirdi ve durmadan:

— Bu yüzük benim değildir ve asla bu yüzük benim yüzüğüm olamaz, sözlerini tekrar ediyordu. Aslında kanlı yüzüne şimdi bir horoz ibiği kırmızılığında kan toplandı. Bakışlarında sözlerinin doğruluğunu belirten büyük bir içdenlik ve saflık vardı. Ve sonra bu üzüntü ve telâşını bir gülümseme ile hafifletmeğe uğraşarak:

— Parmağından çıkan yüzükte evlenmeme ait olmayan bir tarih çıkması suçlandırılmamı gerektiren bir hadise sayılamaz ya... Nasıl olmuşsa olmuş, parmağımdaki asıl yüzüğümü başka bir adamınkiyle değişmişim.

Kesik kolun parmağından çıkan yüzüğü Rasih Beye uzatarak sordular:

— Bu halkayı tanıyor musunuz?

Zavallı adam yüzüğe bakar bakmaz haykırdı:

—Tanımaz olur muyum? İşte bu benim yüzüğüm.

— Bunun kendi yüzüğünüz olduğunu ileride ifadenizi değiştirmeyecek bir kesinlikle tanıyor musunuz?

Rasih Bey iki halkayı birbiriyle karşılaştırarak:

— Bu yüzüklerin çapları ve biçimleri hemen hemen birbirinin aynı fakat bu verdiğinizin iç yuvarlağındaki yazılı aylar, yıllar günü gününe benim evlenme tarihimdir. (Halkayı parmağına geçirerek) İşte bakınız, tıpkı tıpkısına parmağımın halkası...

— Demek bunu kesinlikle iddia ediyorsunuz?

— Evet, kesinlikle, kesin olarak...

— Fakat efendim, bu yüzük denizden çıkan kesik bir kolun parmağından çıkarılmıştır.

Rasih Bey birdenbire sinirlerine sızma tembelliği gelen bir sarhoş gibi iskemlesi üzerinde iki yanına sallanarak yere kapanacak gibi oldu. Sonra dengesini buldu. Ancak hayretinden ağızı açıldı. Gözlerinde ürkek bir koyunun ahmakça bakışı vardı. Ta göklerin derinliğinden hiç tanımadığı bir âleme düşmüş gibi çevresindekilerin yüzlerine bel bel bakıyor, duy-

duğu son cümleden hiçbir mana çıkaramamış, anlayamamış gibi görünüyordu.

Onun yapmacıkla tabiiliği ilk anda pek anlaşılmayan bu ahmaklık haline karşı sorgu hâkimi dedi ki:

— Beyefendi, olaydan haberiniz yok mu?

— Hangi olaydan

— Kesik baş cinayetinden..

— Birşeyden haberim varsa bütün şiddetiyle Allahın gazabını üzerime çekmiş olayım.

— Ne kadar inkâr etseniz bu cinayetle olan ilişkinizi büsbütün reddedemezsiniz.

— Adaletinize ve insafınıza sığınırım efendim. Niçin reddedemeyeyim?

— Çünkü şahsınıza ait olduğunu kesinlikle söylediğiniz yüzük öldürülen adamın parmağında bulundu. Ve şimdi parmağınızdan çıkarmış olduğunuz halkanın üzerinde de başka bir evlenme tarihi yazılmış bulunuyor. Belki de bu yüzük de öldürülen adama aittir. Bunun ne vakit, nerede ve ne maksatla değiştirdiniz efendim? Hafızanızı zorlayarak iyi düşüniiniiz. Adaletin bu sorusuna doğru bir cevap vermek zorundasınız.

— Allahın büyük adına yemin ederim ki, bu halkanın ne vakit, nerede ve ne suretle değiştiği sizin kadar bence de bilinmeyen birşey, bir muammadır.

— Parmağınızdaki yüzüğün sizin olmadığını bilmiyor muydunuuz?

— Bu saata kadar vallahi bilmiyordum.

— Hiç parmağınızdan çıkarıp da içinde yazılı tarihe bakmadınız mı?

— Nesine bakayım efendim? Parmağımdaki yüzüğün tarihi değişeceği akla gelir bir iş midir?

— Halkanın biçimindeki az bir başkalıktan, darlığından, bolluğundan hiç şüpheye düşmediniz mi?

— İşte efendim, iki yüzüğü de yan yana getirip muayene ediniz. Eğer biçiminde, çapında bir değişiklik bulabilirseniz söyleyiniz.

— Demek ki, parmağınızın kalınlığı öldürülen adamın parmağının aynı imiş?

— Yüzüklere bakınca öyle olduğu anlaşılıyor.

— Bunun daha tuhafı var. Öldürülen adam yüzce de tıpatıp size benziyor.

Gittikçe dolaşıklığı artan bu karışık meselenin kördüğümlerini gevşetebilmek gücünden zihnini çok uzak bulan Rasih Bay ağlamaklı olarak:

— Adaletinize sığınırım. Yüzce öldürülen bir kimseye benzeyenlerin suçluluklarından şüphe etmek hangi fende, hangi kanunuda vardır?

— Bu benzerlik o derecede ki, öldürülen adamın siz olduğundan şüpheye düştük.

— Allah Allah, ben kendimi öldürdükten sonra tekrar yaşayarak hem öldüren hem ölen olamam ki. Doğrusu sözlerinizin ciddiliğine inanamıyorum. Yoksa ben çıldırdım da işittiklerimi büsbütün ters mi anlıyorum? Katil olmak şöyle dursun, benim cineyetten bile kesinlikle haberim yok. Avrupa'dan geliyorum. Trenden çıktım. Buraya getirildim. Giderken de ortaklarım, ahbaplarım tarafından vagona kadar uğurlandım. İstanbul'dan çıkmazdan önce de işiyle gücü ile uğraşır bir adam olduğumu herkes söyleyebilir. Şehir hayatımda evimden başka bir yerde bir gece geçirmiş bir adam değilim. Hiç bilgim, haberim yokken ve belki de ben burada değilken işlenmiş bir cinayetten ben nasıl sorumlu olabilirim? Suçluluğumdan şüphe ederseniz çok aldanırsınız. Adaleti boş yere savsaklayarak gerçek suçluyu bulmakta gecikmiş olursunuz.

— Biz sizin suçluluğunuzu iddia etmiyoruz. Bazan insan bilmeden bir cinayet olayına karıştırılmış bulunur. Tekrar tekrar söylüyoruz, sizin parmağınızdan kendinize ait olmayan bir yüzük çıkması ve asıl evlenme halkanızın kesilmiş bir elin parmağında bulunması ve kimliği bilinmeyen bir ölüye tıpkı tıpkısına benzerliğiniz görülmesi, hep bunlar bir sıraya kuru rastlantıların meydana getirdiği tuhaflıklardan sayılabilir şeyler olamaz. Bunların asılları astarları olsa gerektir. İşte biz onları arıyoruz. Belki birdenbire zihniniz karıştı. Hafızanız bu-

landı. Üzüntünüzün şiddetinden dimağınız bütün anlayışını kaybetti. Ne düşüneceğinizi şaşırdınız. Telâş etmeyiniz. Hatıranızı toplamağa uğraşarak, şaşırmayarak ağır ağır düşününüz. Korkacak birşey yoktur. Adalet derinlemesine bir araştırma yapmadan, esaslı bir kanaata varmadan bir masumun suçluluğuna hükmetmez. Akrabanızdan size benzeyen bir kimse yok mu

— Bana çok benzeyen bir erkek kardeşim vardır.

— Kendisi nerededir şimdi?

— İsviçre'de.

— Oraya ne zaman gitti?

— Ben buradan Avrupa'ya hareket etmezden bir hafta önce.

— Mektup alıyor musunuz?

— Hayır.

Rasih Bey birdenbire iskemlesinden fırladı. Kaçacak sanarak yolunu kestiler. Gözlerini baktığını görmez bir dalgınlıkla karşısındaki yüzlerin üzerinde birer birer dolaştırdıktan sonra o anda hafızasında geçen önemli bir şeyi kavramak ister gibi elini şarkadak alnına vurarak:

— Sorunuz zihnimi uyandırdı. Teşekkür ederim. Parmağımdan çıkardığım yüzüğün içindeki kazılı tarih kardeşimin evlenme tarihidir. Fakat bu halkaları onunla ne vakit değişmişiz? Şimdi bunu bulmalıyım.

Rasih Bey gözlerini küçülte küçülte, alnını ova ova hafızasını zorlayarak düşünürken yanındakiler onun bu zihin faaliyetini bozmamak için ağız açmak değil, nefeslerini bile hissettirmiyorlardı.

Zavallı adam, parmaklariyle bir takım zaman, gün hesapları yaparak daldı, düşündü. Nihayet:

— Bir bilinen şeyin aydınlatması yardımıyle meselenin karanlık yönleri açıklığa kavuşarak öteki bilinmeyen şeylerin çözümlerine de yol açıyor. Bir düğüm çözüldükten sonra ötekiler de sökülüyor. Şimdi bütün sorularımza cevap verebileceğimi sanıyorum. Çünkü kardeşimden söz ederek beni bir iz üzerine koydunuz. Bunun için benden çabuk ve doğru bilgi almak isterseniz meselenin her yönü hakkında beni aydınlatı-

nız. Çünkü olan bitenden haberim yok. Masumluluğumdan, saflığımdan, sözlerimin doğruluğundan şüphe etmeyiniz.

Rasih Beyi kavanozların bulunduğu odaya götürdüler. Şaşkın şaşkın etrafına bakınırken perdeyi açıverdiler. Koca şişelerin içinde insan organlarından kurulma o hüzünlü turşuları görünce kesik başın önünde durdu. Biri ahretten, öbürü dünyadan iki kardeş biribirine bir süre sıkıntı ve gizlilik dolu acıklı birer süzüklükle bakıştılar. Sanki aralarında başkalarının anlayamayacağı bazı anlatışlar oluyor, bazı duygular alınıp veriliyordu. Ölü söylüyor, diri dinliyor gibiydi.

Rasih, bu mezarsız kalmış ölünün sessiz ve hareketsiz sözlerini dinledikçe o da dünyasını değiştiriyor sanılacak bir sarılık alıyor, balmumulaşarak eriyordu. Nihayet ayakta durmağa ve karşısındaki gerçeğin acıklı halini daha fazla görmeğe takatı kalmadığını gösterir bir hüngürtü arasında:

— Ah kardeşim Raif, seni bu hale kim koydu? Acıklı sorusu ile şişelerin durduğu masa üzerine yüzüstü kapandı.

XI

Üzüntüsünün şiddeti biraz geçince Rasih Beye takma dişleri, satrançlı dokumayı, dantelli patıska parçasını gösterdiler. Dişlerin öldürülen adama ait olduğunu fakat öteki eşyaları tanımadığını söyledi. Ve sorgu hâkimi ile aralarında şöyle bir soru, cevap başladı:

— Bu kesik başı tanıdınız.

— Evet, şüphesiz kardeşimin başıdır.

— Kardeşinizle ticaret ortaklığınız var mıydı?

— Hayır. O büsbütün ve her bakımdan bizden ayrı yaşardı.

— Ne ile geçinirdi?

— Babamızdan miras kalan mülkleri vardı. Savaş sırasında bulgurculuk etti. Çok para kazandı.

— Kardeşinizin ticaret arkadaşları veya tanıdığı, teklif-

siz konuştuğu kimseler içinde bir Ermeni ve yahut o milletten bir aile var mıydı?

— Hayır. Bilmiyorum.

Kanlı Aşharh gazetesi gösterilerek:

— Gazetenin kenarındaki şu Fransızca kelimelerin kimin el yazısı olduğunu tanıyabilir misiniz?

Öldürülen adamın kardeşi kelimelere büyük bir dikkatle bakarak:

Tanıyamadım.

— Bu sözlere siz ne mana veriyorsunuz?

— Bence cinayetin sebebi aşk olduğu görülüyor. Bu sırlar saklayan yazı kırıntılarının pek ateşli gençlerin parmaklarından saçıldığı hissediliyor.

— Kardeşinizin ak saçlariyle bu gençlerin arasında ne işi var?

— Ah işte benim en çok içimi yakan şey de burasıdır.

— Açıklar mısınız

Rasih Bey gözlerini kavanozun içindeki kesik organların üzerinde dolaştırıp hatırasını toplamaya uğraşırken sorgu hâkimi önündeki dosyayı karıştırarak:

— Affedersiniz, zihninizin düşünme düzenini bozacağım. Fakat bunda zorunluk vardır. Eşiniz Feride Hanım buraya baş vurdu. Bu şişedeki başı görünce size benzetti. Yalnız benzetmek değil, öldürülmüş olduğunuza kesinlikle hükmetti. Kayınbiraderinden hiç söz etmemiş olmasını şimdi biraz tuhaf buluyorum. Buna siz ne dersiniz?

— Müsaade buyrunuz. Yapacağım açıklama ile mesele kendi kendine aydınlığa kavuşur.

Rasih Bay anlatacağı küçük hikâyenin aile sırlarına ait yönlerini olabildiğince kapalı geçmek için kısa bir düşünceden sonra başladı:

— Feride Hanımla evleneli bir hayli yıl oldu. Fakat karım henüz kayınbiraderiyle yüz yüze gelip görüşmedi.

— Sebebi?

— Sebebi pek acıdır efendim. Öldürülmüş olan Raif Beyle bizim babalarımız bir fakat annelerimiz ayrıdır. Ölüleri iyilikle anmak gerekir ama adaletin soruları karşısında ölü kar-

deşimin soysuzlaşmış hayatına ait bazı acı safhaları eşelemek zorunda kalmış olduğumdan dolayı Allahtan merhamet, kullardan af dilerim. Kardeşimi kötü hal ve şöhreti yüzünden annem eve sokmadı. Hattâ aile arasında adı bile anılmaz olmuştu. Sözü geçse bile ağızdan kulağa: «Evlere şenlik, ihtiyar çapkın» diye kapalı geçerdi. Arından ölen büyük yengem Nafia Hanımdan sonra birkaç orospu aldı, bıraktı. Yaşça büyüğümdü. Ama öyle bir iki kadınla yetinemezdi. Birçok metreslerle yaşadı. Hele uzun bir süre Eleni adında bir kadınla Ağahamamı yakınlarında bir apartımanda hayat geçirdi. Sanırım ki, son zamanlarda bıkarak onu da bırktı. En teşli, en azgın delikanlılara rahmet okutturacak taşkınlıklar, inanılmayacak maceralar içinde ömür sürerdi. Bazan aylar hattâ yıllar geçerdi de nerede bulunduğundan haberimiz olmazdı. Nereye giderdi? Kırklara mı karışırdı, ne yapardı? Bilmezdik. Hal ve hareketini soranlara kızardı. Özel hayatının birçok bölümleri bizce de kesinlikle bilinmemektedir. Bizi arayıp sormazdı. Kendisini arayanlara da öfkelenirdi. Bu kadar yıldır ki, ticaretle uğraşıyorum, bir kere olsun büromuza uğramamıştır. Ortaklarım onun yüzünü hiç görmemişlerdir. Ne biçimde bir adam olduğunu bilmezler. Asıl zihnimi karıştıran şey, onun İstanbul'da bulunmamasıydı. İşte yine tekrarlıyorum, benim buradan hareketimden, bir hafta önce o da İsviçre'ye gitmişti.

— Son kendisiyle nerede konuştunuz?

— Hissesi olarak sahibi olduğumuz bir arsanın satılma meselesinden dolayı kendisini aradım. Beyoğlunda dolaşmadığım köşe bucak kalmadı. Nihayet Kulekapısında bir apartımanda buldum. Çok sinirli ve kederliydi. Bana dünyadan bıktığını ve kadınlara karşı derin bir kırgınlık ve tiksinti duyduğunu, bundan sonra kadınsız ve kimsesiz tek başına yaşayacağını, yanına bir dişi kedi bile yanaştıramayacağını, bir haftaya kadar İsveçre'ye, oradan Paris'e, Paris'den Londra'ya ve sonra Amerika'ya gideceğini söyledi. Bu uzun seyahate çıkmak için işlerini temizlediğini, hesaplarını kesmek ve yol çantalarını hazırlamakta olduğunu anlattı. İçi içine sığmıyordu. Yüreğinde büyük bir derdi olduğu ara sıra göğsünden

boşanan ahlardan, oflardan anlaşılıyordu. Bir aralık geldi. Şaşkın ve heyecanlı karşımda durdu. Gözlerini kırpmadan yardım isteyen süzgünlüklerle bana dikti. İhtiyar ruhunda kaynayan acılarını bana göstererek istedi.

Hah, dedim, hah şimdi açılacak. Karanlık, viran kalbindeki sırları hep ortaya dökecek. Fakat birdenbire gözlerini tepemden aşırarak tavanın bir köşesine sapladı. Sanki oradan görünmez bir öğütçü ona ihtiyatlı olmasını, açılıp saçılmamasını tavsiye etti. Yutkunarak derin bir sessizlikle karşımdan çekildi. Gözlerini bulandıran gam bulutlarını dağıtmak için güneş aradı. Pencerenin önüne gitti. Çamlıca ufkuna doğru daldı, kaldı. Dünyadan bıkkınlığına ve gönlünün bütün bu çöküntüsüne sebep kadın olduğunu, İstanbul'dan kaçışı da yine kadın yüzünden düştüğü bir felâket ve uğursuzluk hissinden başka birşey olmadığını anladım. Sevda yıldırımının kocamaya yüz tutmuş yaslı bir kütüğü vurması, genç bir ağaca çarpmasından çok acı ve tehlikeli oluyor. Çünkü açılan derin yara teselli ve şifa kabul etmiyor.

Aynı iş için üç gün sonra yine kendisini görmek gerekti. Gittim, odasında buldum. Kollarını dirseklerine kadar sıvamış, pasta hamuru yoğuruyordu. Aman Allahım, bir iki gün içinde uğradığı değişiklik beni çok şaşırttı. İlk gördüğüm günkü ümitsizliğe, üzüntüye karşılık şimdi yüzünde taşkın bir neşe, bir gevşeme, kalbine sığmayan bir sevinç vardı. Hamurunu:

«Seversin sevdiğim hem sevdirirsin» şarkısiyle yoğuruyordu.

— Birader, bu ne hal bu? dedim.

— Sorma Rasih sorma. Ne olacak, bekârlık.

— Daha dün kadından şikâyet ediyordunuz.

— Herhangi bir çocuk sana: «Artık şekerden bıktım. Bir daha yemeyeceğim.» derse inanma. İnsan bazan canından da usanç getirir. Kadından bezginlik de işte onun gibi bir şeydir. Kadın erkeğin tamamlayıcısıdır. Onsuz yaratış, yaratılış, döl hiçbir şey olmaz. Kadından boş kalınca gönlüm mezara dönüyor. Bazan çok hafiflikler eder ama kadın daima masumdur.

Onun nazını zevk edinmeyi bilmeyen erkek, bu dünyadaki rolünü, hayatın tadını anlamamış demektir.

Artık kadının övgüsünde ardı gelmez bir söylevdir tutturdu. Böyle kadın tutkusu ile kağşamış dimağların iyi, kötü söyleyecekleri sözlerde büyük bir isabet olamaz. Fakat ben, onun gönlünü hoş etmek için dünkü şiddetli poyrazın üzerine bugün kuvvetli ve sıcak lodosa dönen bu yıpranmış kalbin taşkınlıklarını dinliyordum. O gittikçe coşarak aşk ile şevk ile anlatıyor, ve ateşlendikçe hızını hamurdan alarak önündeki kabı delecek gibi yumrukluyordu. Nihayet yoruldu. Elini kaptan çekti. İnce, süzgün bir gülümseme ile bir süre dinlendikten sonra bana dedi ki:

— Birader, yoruldum. Bana biraz yardım etsene. Bu pasta çok güzel oluyor. Ama çok yoğurmak gerek. Kesildim. Ah bu dermansızlığımın sebebini bilsen... Kaç gündür geçirdiğim heyecanlar..

Sonunu düşünmeden ağzından kaçırdığı bu birkaç kelimeden sonra kendini toplamağa uğraşarak sustu. Ve hemen lâkırdıyı çevirerek yine başladı:

— Beş on gün önce bu dünyadan bana tiksinti geldi. Herşeye kızar, sinirlenir olmuştum. İşte hayattan bu bezginliğim arasında kadın ve erkek hizmetçilerimi savdım. Her işimi kendim görmeğe karar verdim.

— Niçin ikisini birden savdınız. Hiç değilse birini alıkoymalıydınız.

— Dinle. Sana hizmetçiler hakkındaki tecrübe ve düşüncelerimi söyleyeyim. Geçirdiğim bekârlık hayatında başıma herşey geldi. Eğer bir evde tek başına yaşar bir adamsanız, sizin için hizmetçi bir felâket adeta büyük bir belâdır. Sizi kıskıvrak bağlar, avucunun içine alır. Herbir sırrınızı öğrenir. Her hareketinize hâkim olur. Sizinle evlenme kuruntularına kalkar. Sizi herkesten kıskanır. Yalnız evde yaşayan yaşlı bekârların hemen daima hizmetçileriyle evlenmekte olduklarına belki dikkat etmişsindir. İşte bu felâketi biraz hafifletmek için hizmetçinin iki olması gerekir. Fakat iki kadın birbirleriyle geçinemezler. Biri erkek biri kadın olursa birbirleriyle fazla geçinirler. Yani meşru olmayan bir bağ kurarlar. O za-

man sizin kendi evinizdeki mevkiiniz çok tuhaf olur, nazikleşir. Sizin evdeki efendiliğiniz bir gölgeden ibaret kalır. Asıl efendilik uşağa geçer. Yemeğin iyisini uşak yer. Şiltenin yumuşağında o yatar. Herşeyin kaymağından o tatar. İkisi herşeyde birleşik yaşarlar. Sizi soyarlar, soğana çevirirler. Allah saklasın, evde sandığınız da, dolabınızda yahut bankada paranız olduğunu sezinlerse ciddi tehlikeler içinde kalırsınız. İşte hep bu belâlardan kurtaracak candan, samimi bir kadındır. İşte bu meleği arayıp bulmalı, gerçek mutluluk işte budur.

Bunları söyledikten sonra yine sustu. Göğsünden kabaran sırları yine bir bir yutuyor, her nedense bilmem bana bir türlü açılamıyordu.

Hamurun başından çekildi. Öylece kollar sıvalı bir koltuğa oturdu. Çok konuştuğuna pişman olmuş gibi düşünüyor, yüzünde kalbindeki gizli sevincin gülümsemeleri saklanamaz bir halde uçuyordu.

Bir süre biribirimize bakıştık. Bakışlarımın sorularından kurtulmak için dedi ki:

— Rasih, işte görüyorsun kesildim, kaldım. Bu hamuru böyle bırakırsak kesilecek. Bana yardım et. Haydi göreyim seni, sıvan. Benden birkaç yaş gençsin. Şunu bana yoğuruver. Yirmi dakikalık nihyet yarım saatlik bir iş. Önce ellerini şurada muslukta yıka. Hemen işe başla.

Yaşlandıkça kendisine bir temizlik titizliği de gelmişti. Her elin yaptığını, yoğurduğunu yemiyordu. İsteğini reddedemedim. Sıvandım, yıkandım. Elimi hamura sokacağım sırada dedi ki:

— Parmağından yüzüğünü çıkar. Şuradaki etajerin üst rafına, benimkinin yanına koy. Parmağında kalırsa halkanın bütün kirleri hamura çıkar.

Yüzüğü çıkardım. Etajerin üst rafına onunkinin yanına koydum. Pasta hamurunu yoğurmağa başladım. Beş on dakika sonra gerçekten bunun çabuk yorgunluk veren bir iş olduğunu anladım. Fakat hiç şikâyet etmeyerek sonuna kadar devam ettim. Geldi, hamura baktı:

— Teşekkür ederim Rasih. Kıvama gelmiş. Eline sağlık, kardeşim, dedi.

Gittim. Yeniden ellerimi yıkadım. Yüzüğü etajerin üzerinden alarak yine parmağıma geçirdim. Halkalar birbirine çok benzediği için farkına varmadan onun yüzüğünü takarak kendiminkini de ona bırakmışım. Şimdi gerçek gözlerimiz önünde tam olarak aydınlanıyor. İşte yüzüklerimizin değişme sebebi bu. Ondan sonra birbirimizi bir daha görmedik. Aradan bu kadar bir zaman geçti. Bu saate gelinceye kadar onun halkası bende, benimki onda kalmış olduğunun farkına varamadım. Belki aynı hal onda olmuştur. Yani o da değişikliğin farkında olmamıştır.

— Birbirinizden nasıl ayrıldınız?

Sarmaşarak vedalaştık. Sebebini anlayamadığımız derin bir üzüntü ile ağlaştık.

— Kardeşinizdeki üç gün önceki seyahat fikri yine devam ediyor muydu?

— Evet. İki güne kadar yola çıkacağını ve hattâ o pastayı yol için yaptığını da söylüyordu. Efendim, hizmetçilerini savarak apartımanda bir can yalnız oturması, üç gün önce hüzünler, ümitsizlikler içinde bir seyahate hazırlanırken sonradan kadınlar hakkındaki kötümser fikirlerini değiştirerek birdenbire neşelenmesi, usanç getirdiği dünyadan yine zevk duymaya başlaması, hep bu tuhaf haller onun gibi bir adamın hayatında önemli sebeplere bağlı şeylerdir. Zavallı kardeşim için böyle acıklı bir son gizlendiğini bileydim o günü her yönden iyiden iyiye araştırmadan, durumunu esaslı bir biçimde öğrenmeden hiç yanından ayrılır mıydım?

— Kendisiyle son defa görüştüğümüz Kulekapısındaki apartıman biliniyor.

— Evet, biliniyor efendim.

— Uzun süre birlikte yaşadığı metresi Eleni'yi bulmak?

— O da öyle pek zor bir iş değil.

— Kardeşinizin servetini ne kadar tahmin edersiniz

— En az yirmi, yirmi beş bin lirası vardı sanırım.

— Kadınlarla hovardaca yaşadığı halde?

— Hayır. Pek hovardaca yaşamazdı. İdaresini bilir, sevdalı

bir ihtiyardı. Gençliğinde bir süre har vurup harman savurdu ama sonra aklını başına alıp idaresini bildi. Son zamanlarda kendisine adeta ihtiyarlık hırsı gelmişti.

— Paraları nerede dururdu Bankalarda mı? Yoksa bir kısmı yanında mı? Son zamanlarda bu paralarını ne biçim yollarda kullanırdı?

Bilmiyorum. Bu konuda kimseye birşey sezdirmezdi.

XII

Katillere doğru uzanmak ümidini verecek çok önemli izler ortaya çıkmıştı. Araştırıp soruşturmaya Kulekapısı apartımanından başlanıldı. Apartıman dairelerini işleten Musevi bir kadın, Madam Moïz, kırk beş yaşının yüzüne çizdiği çizgilere rağmen safran saçlarını çokça kabartmış, gözlere akciğer gibi bir pembelik ve yumuşaklık gösteren şişman vücudunu dirseklerden ve yakadan fazlaca açmış, gerdanında yalancı inciler, kollarında bilezikler, her parmağında ikişer yüzük, apartımanın alt katında kırıtarak geziniyor, meydanda su dolu kovalar, brok denilen frenk güğümleri, saplı süpürgeler, göğsü önlüklü delikanlı bir hizmetçiye giriş yerinin sabah tuvaletini yaptırıyordu.

Remzî ve Seyit Efendiler açık kapıdan içeri girdiler. Polis memurları kıyafet değiştirdikleri için kadın onlardan önce hiçbir şey şüphelenmedi. Konuşmaya pek istekli olduuğunu gösterir bir gevezelikle söze kendi başlayarak:

— Kimi arıyorsunuz efendim? Daire istiyorsanız boş yoktur. Gecelik oda vermeyiz. Bir hafta on gün kadar beklerseniz boşalacak güzel iki dairem var.

Remzi Efendi: — Biz apartıman dairesi aramıyoruz. Sağlık memuruyuz. Salgın halinde tifüs, çiçek var. Hastalığı saklıyorlar. Apartımanı gezeceğiz. Bütün kiracılarınızı muayene edeceğiz. Haydi önümüze düşünüz.

Madam Moiz birdenbire telâşa düşerek:

— Hastalık sağlık insanlar içindir. Fakat efendim benim evimde hastalık yoktur. Olsa saklamayı asla kabul etmem. Evet, yirmi beş gün önce beşinci katta, dokuz numarada boğmaca öksürürken bir çocuk öldü. Belediyeden doktorlar geldiler. Muayene ettiler. Rapor verdiler. Cenaze kalktı. Evin içinde bütün dezenfeksiyon yaptılar. Olay bundan ibarettir. Zaten üzerinden de yirmi beş gün geçti. Allaha şükür başka hasta çıkmadı.

Remzi Efendi: — Apartımanın bütün dairelerini gezeceğiz. Aldığımız resmi emir böyledir. Bu genel sağlığa bağlı çok önemli bir meseledir. Bunda sizin ve bizim için de ağır sorumluluk vardır. Eğer işimize engel olmağa kalkarsanız polis çağırmak zorunda kalacağız Madam.

Madam Moiz'in pembe rengi küçük bir yürek çarpıntısıyla solarak:

— Hayır efendim, benim evimde polise gerek yok. Ben istemem böyle şey... Şimdi gideceğim. Bütün dairelerde haber vereceğim. Bakacaksıuz. Yalan söylemediğimi anlayacaksınız. Çünkü burada hasta yoktur.

Pansiyoncu kadın bütün kiracılarına resmi emri bildirdi. Ufak bir sızıltı içinde hepsinin iznini aldıktan sonra sağlık memurlarının önüne düştü. Dairelerini dolaştırmaya başladı. Onlar ince bir dikkatle şöylece oda kapılarından bir bakıp çekiliyorlardı. Düzenli, düzensiz odalar, salonlar ailelerin özelliklerine ait açık saçık şeyler, karyolalarda yatan çiftler, kapı arkalarına sokulan yarı çıplak, saçları alan taran tuvaletsiz kadınlar, oturaklarda oturan çocuklar gördüler. Ama bu evde bir cinayet işlendiğini sezdirir, böyle bir şüphe uyandırır hiçbir şeye rastlamadılar.

Polis memurlarının asıl maksatları kiracılardan çoğunun mümkün olduğu kadar yüzlerini tanımak ve apartımanda Ermeni aile bulunup bulunmadığını anlamaktı. Hemen bütün daireleri gözden geçirdiler. Yalnız üçüncü katta dört numaralı dairenin kapısını sımsıkı kapalı buldular.

Seyit Efendi sordu:

— Burası niçin kapalı?

— Anahtarı bizde yoktur.

— Kimdedir?

—Kiracının kendisindedir.

— Kiracısı nerededir?

— Avrupa'ya gitti.

— Milliyeti

— Türk.

— Adı?

— Raif Bey.

— Kendi Avrupa'ya gidiyor da dairesini neden kapatıyor?

— İçeride eşyası vardır. Bir yıllık kirayı birden verdi. kapattı. Zengin adamdır.

Bu kısa soruşturma sırasında Madam Moiz'in halinde hiçbir tereddüt, korku ve çekinme eseri görülmedi. Kadın güler yüzle rahat ve çok serbest cevaplar veriyordu.

Remzi Efendi arkadaşı Seyit Efendinin kulağına birşeyler fısıldıyarak onu bir yere gönderdi. Kendisi Madamdan bir sandalye istedi. Kilitli dairenin kapısı önünde oturdu.

Sağlık memurunun boş bir daire önündeki bu bekçiliği pansiyoncu kadına biraz tuhaf görünmekle beraber gerçekten şüphelendiğini hissettirecek davranışlarda bulunmadı. Remzi Efendi kadını yanından ayırmamak için birtakım havadan sudan sözlerle oyalamağa uğraşıyordu.

Çok geçmedi. Sokakta, apartıman kapısının önünde bir otomobil durdu. Adliye ve zabıta memurları yetişti. O zamana kadar kayıtsızlığını koruyan Madam Moiz'i büyük bir telâş aldı:

— Ne var? Ne olmuş? Hırsızlık mı? Burası namuslu bir yerdir. Kimsenin bir kaybı yoktur. Çağırınız, kiracıları sorunuz. Böyle memurlar, polisler gelecek kadar bu evde ne oldu efendim? Evimin adı çıkacak. Kiracılarım dağılacak. Mahvolacağım.

Kendisi için korkulacak birşey, bir tehlike olmadığı hatırlatılmakla beraber kadının apartımandaki kimselerden biriyle gizli bir görüşme yapmamasına dikkat olunuyordu.

Bu sırada getirilen çilingire dairenin kapısı açtırıldı. Ve Madam Moiz'le birlikte hepsi içeriye girdiler.

Daire, bir giriş yeri üzerinde üç oda idi. Salon, yatak, yemek odaları... Bir küçük mutfak. İçerisi loştu. Kapalı pancuraların birkaçını açtılar. Al zemin üzerine hurma yaprağı biçiminde sarı dallı Hereke kumaşı kaplı kanape takımının üstü örtülü idi. Halı kaldırılmış, sandalyalar bir yana toplanmış, herşey boş duracak bir eve özgü dikkat, özen ve düzenle derli toplu birer tarafa istif edilmişti.

Yatak odasında güzel rengi ipek cibinlikli sarı pirinç bir karyola, ihtiyar bir adamın döşeğine değil, gençliğin çiçekler açan güzel kokulu rüyalarına dalan bir genç kızın sevda sığınağına benziyordu. Ve karşıda duran oymalı bir maun dolabın yüksek aynası, çözük saçları bellerinden aşağı salıverilmiş çıplak, güzel vücutlara akis yeri olduğunu sessiz bir ifade ile anlatır gibi duruyordu.

Yemek odasında da yine herşey tam bir düzenle yerleştirilmiş, küfede tabaklar ve bütün servis takımları yerli yerine dizilmişti.

Evin hiçbir yerinde ne devrilmiş bir kap, ne kırılmış bir bardak, ne büzülmüş, yırtılmış bir bez parçası, ne yerinden oynamış bir sandalya, ne bir damla kan lekesi, ne bir ayak izi, ne şüpheyi çeken bir toz, bir kir, bir çamur, hiçbir şey, bir eser, en ufak bir nişancık görülemiyordu.

Kanape, masa, sandalye altlarına, perde katlarına varıncaya kadar her tarafta karış karış incelemeler yapılırken Seyit Efendi, Remzi Efendiyi bir köşeye çekerek:

— Burada hiçbir cinayet işlenmediğine yemin etsem başım ağrımaz.

— Öyle görünüyor. Fakat henüz bilinmeyen birşey üzerine kesin bir hükme varmak doğru değildir.

— Arkadaş, burası neresi, Langa'da Alacamescit viraneleri neresi? Katil, burada parçaladığı bir vücudun başını, kollarını, bacaklarını niçin İstanbul'un tâ öbür ucuna götürüp de kuyulara, mahzenlere, denizlere atsın? Bunu akıl kabul eder mi?

— Katiller sade fikirli kimseleri şaşırtmak için işte ba-

zan böyle cinayetlerini aklın kabul etmeyeceği biçimlerde düzenlerler.

İki polis arkadaş her türlü ihtimal üzerine zihinlerini çalıştırırken ötede Madam Moiz'in soruşturmasına başlandı.

XIII

— Madam, biz buraya çok önemli bir işi araştırmak için geldik. Soracağımız sorulara doğru cevaplar vermeğe gayret ediniz. Sonra size büyük yorgunluk ve üzüntü olur. Bu işin sorumluluğu büyüktür.

— Ben kaşkariko bilmem. Yalan kabul etmem. Elbette doğru söyleyeceğim.

— Bu dairede kim oturuyordu?

— Söyledim efendim. Raif Bey.

— Raif Bey kimdir?

— Raif Bey ihtiyar, zengin, nazik, terbiyeli bir adamdır.

— Bu apartıman dairesini kiralayalı ne kadar zaman oldu

— İki yıl var.

— İki yıldır hep burada mı otururdu?

— Hayır. Başka evi vardı. Arada bir gelir, burada kalırdı.

— Başka evi varken niçin arada bir gelip burada kalıyordu?

— Ne bilirim efendim. O kadar keyfine kalmış birşeydir.

— Yalnız mı gelirdi?

Madam Moiz vereceği cevabı bulmak için bileğindeki halkaları aşağı yukarı birkaç defa oynattı. Ve ezgin bir beş kırıtmasiyle birkaç defa yutkunduktan sonra:

— Yalnız gelirdi. Bazan da bir kimse ile beraber

— Nasıl kimse? Kadın mı, erkek mi?

— Çok defa kadın... Arada bir erkek ahbap da gelebilirdi.

— Niçin yalan söyliyeceğim? Evet. Çok Çok bir ka-

dın gelirdi. Ama çok temiz, namuslu bir kadın. Sonra ben Raif Beye söyledim. Beyefendi, burası Komilfo familyalar için namuslu bir evdir. Her kadın buraya gelemez. O bana diyordu ki: «Madam Moiz, hiç merak etme. Bu kadın benim nikâhlımdır. Başka eski bir karım daha var. O buna kıskanıyor. Onun için bunu buraya gizli getiriyorum.»

Böyle diyordu, ben de inanıyordum. Çünkü (Yüreğini göstererek) içerde fenalık yok.

— Bu kadını görsen tanır mısın?

— Elbette tanıyacağım.

— Nerede olduğunu biliyor musun?

— Hayır. Fakat sonra o kadın gelmedi. Başka bir kadın geliyordu. Yine sordum. Beyefendi, bunu tanımadım. Bu kadın kimdir? O bana dedi: «Madam Moiz, hiç merak etme. O kadını boşadım. Şimdi bunu aldım.» Ve sonra sonra ayda bir kadınlar değiştiriyordu. Soruyordum. Hep bana diyordu ki: «Merak etme. Onu boşadım. Bunu aldım. Eizim religion'da Âdet böyledir. İnsan ne kadar isterse kadın alabilir ve boşayabilir.» Başkalarına da soruyordum ki, bu doğru mudur Evet diyorlardı. Müslümanlıkda böyledir.

— Apartmandaki başka kiracılarla görüşür müydü?

— Hayır. Kimse ile görüşmezdi. Ne kendi işini kimseye anlatırdı ne de kimsenin işini anlamak isterdi. Türktü ama komşularıyle kavga çıkarmazdı. Sessiz adamdı. Çok defa evinde var mıdır, yok mudur, bilinmezdi. İşine pek sağlamdı. Vadesi gelmezden bir gün önce tırnk kirayı verirdi. Böyle kiracı her zaman bulunmaz.

— Gelen kadınlar çoğunlukla Rum muydu, Ermeni miydi?

— Sanırım her çeşitten vardır. Güzel kadın olduktan sonra. o millet ayırmazdı.

— Son zamanlarda nasıl yaşıyordu? Hayatında bir değişiklik oldu mu?

— Bravoo. İyi söylediniz. Son zamanlarda biraz havasını değiştirdi. Onun sessiz yaşayışında bir bora koptu. Fakat ne oldu? Bunu iyi anlayamadım.

— Ne gibi?

— Son zamanlarda onun apartımanına bir genç erkekle bir kadın dadandı. Bu ikisi daima gece geliyorlardı. Bu delikanlı başına enli kenarlı bir şapka koyuyordu. Yüzünü pek göstermek istemezdi. Kadın da kalın bir peçe ile geliyordu. Ben merak ettim. Bu nasıl şey... Madam Moiz isterse birşey anlamaya, onun yolunu bulur.

Bir gün bu kadın gerçekten dedim ki, Madam, affedersiniz, geçenki gelişinizde merdivenden çıkarken üzerinizden bir kart düşmüş. Çocuk görmüş. Almış, sepete koymuş. Sepette birçok başka kartlar da vardır. Sizinki hangisidir? Lütfen ayırır mısınız?

Bu sözüm üzerine şaşaladı. Kartını bulup almak için gişenin önüne geldi. Peçesini biraz sıyırarak okurken yüzünü gördüm. O ho ho piliçlerden piliç... Parası olan her erkek bu kaymaktan tatmak ister. İhtiyar mihtiyar bu kıza kimse dayanamaz.

— Bu genç erkekle kadın Raif Beyin yanına devama başladıktan sonra onun hayatında ne gibi bir bora koptu?

— Bu adam önceleri evinde sessiz sadasız oturuyordu. Bunlardan önce gelen kadınlarla hiç kavga yapmazdı. Fakat bu son gelenlerle patırtı başladı. Bir akşam bu genç kız yalnız geldi. İhtiyarla beraber bir saat oturdular, oturmadılar. Arkadan delikanlı yetişti. Çok öfkeliydi. Merdivenlerden yukarı pat pat koşuyordu. Apartımanın zilini çaldı. Sanırsınız koparacak. Ben kuşkulandım. Merdivenden çıktım. Gizli gizli beklemeğe blşladım. Beş dakika geçti. Belki daha fazla... Ama ihtiyar kapıyı açmak istemiyordu. Bu büsbütün kızıyordu. En sonram kapı açıldı. Delikanlı içeri girdi. Evde üçü beraber kavga yaptılar. Alt üst kiracılar bu gürültüyü duydular. Fakat ne diyorlardı, kapı iyi anlaşılmıyordu. Çok geçmedi, bu delikanlı. kızın kolundan tuttu götürdü.

— Bu delikanlı ile genç kız nerede oturuyorlar?

— Buna dair hiçbir bilgim yoktur.

— Hiç merak edip de anlamağa uğraşmadınız mı

— Merak koydum. Fakat bunların peşinden gitmeğe vaktim yoktu. İşim çoktur. Hem bu kızın başı altından böyle şeyler çıkacağını ben ne bileyim. Raif Bey ne vakit bu kız ile ko-

nuştu, hizmetçilerini savdı. Başka türlü adam oldu.

— Raif Bey seyahate gitmek üzere hangi tarihte bu evden çıktı?

Madam Moiz aşağıdan otelin günlük defterini getirtip sayfalarını karıştırarak kaydı bulduktan sonra:

— İşte bakınız. Raif Bey hesabını gördü. Buradan 6 Ekim Çarşamba günü gitti.

— Artık bir daha gelmedi mi?

— Evet, gelmedi.

— Buradan saat kaçta çıktı?

— Akşam üstü beş vardı.

— Yalnız mıydı?

— Evet.

— O gün kendisini ziyarete gelen oldu mu?

— Pek iyi farkında değilim. Ama sanırsam kimse gelmedi.

— Beraberinde hiç eşya götürdü mü?

— Büyükçe bir valizi vardı. Otel hizmetçisi Jozaf, Kuledibine kadar götürdü. Orada bir arabaya koydular. Kendi de bindi, gitti.

— Arabayı nereye gitmek için tutmuşlar?

— Sanırım Sirkeci garına.

— Doğu Sürat Katarı daha geç hareket eder. Birkaç saat önce Raif Beyin Sirkeci'de ne işi vardı?

— Bilmiyorum.

Bundan sonra Jozef sorguya çekildi. Raif Beyin Gar'a erken inmekten maksadı ne olduğu hakkında ondan da açık seçik bir cevap alınamadı. Arabanın numarası soruldu. Dikkat etmediğini söyledi.

XIV

Soruşturma, araştırma bu dereceye kadar geldi. İş hayli ilerlemiş demekti. Ancak bu noktada yine durdu. O delikanlı bir güzel kadının veya kızın milliyetleri, kimlikleri, adları, sanları, semtleri anlaşılmıyordu.

Raif Beyin Kasımın altıncı günü katara bindiğini değil Sirkeci'ye indiğini bile bir görene rastlanmıyor, Kuledibinden arabaya binerek Jozef'ten ayrıldığı dakikadan sonra artık izi bulunmuyordu.

İstanbul yönüne geçmesi ihtimali kuvvetli görünüyordu ama hangi semte? Kimin yanına gittiğini bilip anlamak falcılığa muhtaçtı.

Rasih Beyden öldürülen kardeşinin İstanbul'da hangi semtlerde tanıdıkları, dostları bulunuduğunu, kimlerin yanına gidebileceğini araştırdılar. İşin iç yüzünü aydınlatacak birşey öğrenemediler.

Beyoğlu'nda Eleni'yi dost tuttuğu o uzun süre içinde Istanbul'a pek geçmediği, artık orada görüşecek ahbabı kalmadığı anlaşılıyor ve zavallı adamın bilinmeyen bir yerde kapana düşürüldüğü kanısı kuvvet buluyordu.

Eleni, kısa bir arama sonunda Tatavla'da, akrabasından bir kocakarının ufacık evinde bulundu. Reif Bey tarafından terk edildikten sonra fakir bir hayata düşmüştü. Zina, turfanda ve nefis meyvalara dadanan kurtlara benzer. Vücutlarına düştüğü güzel kadınları çürütünceye kadar kemirir. En güzel ve tazelerini çok kısa bir zamanda yıprandırır. Bu kurdun yıpratışı ile solan kadınlar daha birkaç yıl da kendilerini boya ile, tuvaletle, fındıkçılık işleriyle, gönül avcılıklarıyle satarlar. En kaşarlenmişlerinin bu son ömürleri çok sürmez. Buruşmuş bir orospu yüzünü badananın verdiği sahtelik ne iğrenç bir hale getirir. İnsana nasıl bir sıkıntı ve tiksinme verir. Bu istampalı, bitmiş, tükenmiş güzelliği gören erkekler hep bu külfetlerin kendilerinden bir bakış sadakası dilenmek için yapıldığını bilirler. Fakat acıklı bir kabalıkla başlarını çevirir, geçer giderler.

Dün bütün varlarını yollarına fedadan çekinmedikleri, bazan onlar için intihara bile kalkıştıkları bu zavallı yüzlerden bugün kaçarlar. Tazeliklerini, gençlik ve güzelliklerini emmek için körpe, masum kızlar ararlar.

Pazarlarda bayat, çürük meyvaların alıcıları olduğu gibi bu bırakılmış, küçümsenmiş zavallıların da müşterileri bulu-

nur. Orospuluğun yükseği olmaz ama çok aşağılığı da vardır. Beylerin, Paşaların kucaklarından hamalların kollarına kadar düşüş, insanlara özgü onurdan, şereften sonsuzluğa kadar yoksunluk, işte orospuluğun öncesi ve sonu...

Yüzlerine dikilen tapınıcı gözlerin ateşleri sönmeğe başladığını hissederek bu sonu gören filozof orospular da vardır. İşte Eleni onlardan biriydi. Gençliğinde yaşıtları arasında güzelliğiyle ün yapmıştı. Parlaklığı sönmeye yüz tutan ikindi döneminde Raif Beye çattı. Kadın, turfandalığını yarıdan fazla kaybetmiş olmakla beraber yine de ihtiyar zamparanın küçük kızı yerinde idi. Fuhuş günahlılarının en son düştükleri dünya cehenneminden kurtulmak için bu geçkin fakat paralı sevdalısına dört elle sarıldı. Bütün içdenliğiyle ona bağlı kaldı. Yasak zevk âlemlerinin cıvık eğlencelerinden yılmış, bıkmış, tiksinmişti. İçi yangındı. Rahat, sade ve sessiz bir hayat arıyordu. Olabilse namuslu bir kadın olarak yaşamak için can atıyordu.

Raif Bey ilişkilerinin başlangıcında Eleni'ye çok düşkünlük gösterdi. Fakat binbir çiçekten bal almağa alışmış, onun yıllanmış hercai gönlü kadının bu derin bağlılığına, vefasına karşı aksine ateşini kaybetti. Uzun bir vefaya karşı kalbimizin mukabelesi hemen daima nankörlük ve acı bir vefasızlıktır. Dünyanın gülünç hallerine bir sınır var mıdır? Genç sadık kaldı, ihtiyar azdı. O yaşta mevsimsiz sevda tosunluğu edenler için hazırlanmış kanlı uçurumlardan en korkuncuna düştü.

Eleni, ihtiyar âşıkının gönlü ateş, elleri para saçtığı zamanlarda edinebilmiş olduğu birkaç kırıntıyle o sığındığı bucakta yarı aç fakat hamala camala geçmiş güzelliğinin porsuk öpücüğünü bir lokma ekmek karşılığında satmağa muhtaç kalmadan geçinebiliyordu.

Sorgu hâkiminin huzuruna çağrılıp da eski dostu zavallı Raif Beyin uğramış olduğu acı akibeti öğrenince samimiliğinden şüphe edilemeyecek bir coşkunlukla ağladı.

Hüngürtiiler içinde diyordu ki:

— Yedi sekiz yıl beraber yaşadık. Tıpkı karı koca gibi idik. Yalnız nikâhımız eksikti. Babam yerindeydi. Fakat nazik,

kibar adamdı. Genç ve azgın hovardalardan canım çok yangın olduğu için bununla yaşamakta zevk değil, rahatlık duydum. Sonra o bana en kalpsiz gençlerin yapamayacakları hiyanetlerde bulundu. Allah biliyor, hiç kıskanmıyordum. Çünkü ben onu kendim için bir (aman) değil, bir baba biliyordum. Onu, benim duygum, benim merhametimle hiçbir kadın sevmez, sevemezdi. Ama o bunu anlamadı. Sandı ki, bu yaştan sonra da her kadın onun için ateşelenecektir. Genç kadınlar ancak parası için onun yüzüne bakmaya katlanabilirler. Kadınlar için çirkin bir genç, güzel ihtiyardan daima daha geçerlidir. Bu, onu bilmiyordu. İhtiyarladıkça daha egoist oluyordu. Çok şaşırıyordum. Kendi ihtiyarladıkça bu adamda genç ama çok genç kızları sevmek merakı artıyordu. Gide gide on beş, on altı yaşlarında çocuklarla sevda yapmağa çalışıyordu. Şakaya bozarak bana kocakarı demeğe başladı. Ben kızmıyordum, gülüyordum. Çünkü bu adam aklını kaybediyordu.

Eleni, dertleri deşilen lâkırdıcı kadınları özgü bir üzüntü coşkunluğu ile yedi sekiz yıllık nikâhsız hayatının gereksiz şeylerle dolu bir tarihçesini yaptı. Sorgu hâkimi bu taşkınlık arasında ipe sapa gelir bir söz ucu yakalayabilmek ümidiyle bu lâkırdı kalabalığını dinledi. Fakat bir türlü konuşmanın arkası gelmeyince her soruşturmanın başında sorulması Âdet olan sorulardan sonra sordu:

— Raif Beyle ne zaman bozuştunuz?

— Bir yıldan fazla oluyor.

— O vakittenberi hiç kendisini görmedim mi

— Hayır.

— Vaktiyle onu baban gibi sevdiğini, ona çok acıdığını söylüyorsun. Onun için ağlıyorsun da bir yıldan fazla bir süredir bu adamın nerede olduğunu, ne yaptığını, hastalığını. bir sorup anlamamak olur mu?

— O beni aramadıktan sonra ben onu niçin arayacağım? Bununla beraber hiç de aramadım değil. Birkaç defa nerede olduğunu, ne yaptığını anlamak istedim. Fakat baktım ki, benden kaçıyor. Sanıyor ki, onu başka kadınlardan kıskanıyorum. Ondan para istemeğe geliyorum. Ben tahtaya, çamaşıra, hizmetçiliğe giderim de onunu cin tutmuş parasını istemem.

O, elindekini, avucundakini torununun torunu yerindeki kızlara yedirsin. Sonra işte onu böyle parçalasınlar.

— Bu adamın ne kadar parası vardı? Nerede dururdu?

Eleni, derin bir saflıkla haç çıkararak:

— Nah işte (matofeo) ne kadar parası vardır? Ve nerededir bilmem. Bana ne verdiyse onu yedim, onu giydim. Başka birşey sormadım. Ama görülüyordu ki, zengin adamdır.

— Raif Beyle uzun bir süre beraber yaşamışsın. Bütün âdetlerini, zaaflarını bilirsin. Onun uğradığı bu kötü akibet için ne dersin? Ne düşünürsün? Katili tanıtmağa, yakalatmaya yardım edecek hiçbir söz söyleyemez misin?

— Aklımın erdiğini söyleyeyim efendim. Ve söylemek de zaten borcumdur. Cinayetin aslını keşfetmek istiyorsanız bu işin içinde genç kızlar, on altı, on yedi yaşında güzel kızlar arayınız. Eleni söylediydi dersiniz.

— Son zamanlarda onunla görüşen genç kızları tanıyorsan bize haber ver.

— Tanımıyorum. Yalan söylersem günah olur. Bu adam kendine çok yazık etti. Böyle olacağı belliydi.

— Neden belliydi?

— Bu yaşta bir adamın ki parası vardır. Veyahut var diye adı çıkmıştır. Mutlaka candan bir familya içinde yaşamalı. Yanında ya karısı, ya kızı, ya kız kardeşi bulunmalıdır. Neler gördük, neler işittik. Zengin kocakarıları, sevişmeğe kalkıştıkları delikanlılar boğarlar. Böyle kimsesiz yaşayan ihtiyar erkekleri de düşkün oldukları genç kadınlar boğarlar ve boğdurturlar.

— Öldürülen adamın eskidenberi iyi görüştüğü bir Ermeni ailesi tanıyor musun?

Eleni küçük bir kaş çatmasıyle düşündükten sonra:

— Bir tane tanıyorum. Madam Parsıh... Samatyada otu-

— Bu nasıl bir kadındır?

— Yaşlı ve çok iyi, terbiyeli, namuslu bir kadındır. Bir de genç oğlu vardır: Leon.. O da çok okumuş, akıllı uslu, artist, filozof bir çocuktur.

— Raif Beyle ne zamandanberi ve ne münasebetle tanışıyorlardı

— Çok eskidenberi... Mösyö Parsih sağ iken gençliklerinde ikisi bir yerde memur olarak çalışmışlar. Sorduğunuz için bunu bilgi vereyim diye söylüyorum. Ama cinayet üzerine bu aileden şüpheye düşmek ihtimali yoktur. Bunların evlerinde genç kız değil taze bir hizmetçi bile görülmez.

İfadesinin her noktasında saflık ve içdenlik görülen Eleni, gerekirse tekrar getirtilmek üzere salıverildi.

Cinayet üzerine yeni bilgiler almak için her an savcılığa ve Emniyet Müdürlüğüne baş vuran gazete muhabirlerinden araştırmalar, soruşturmalar gizleniyor, öldürülen adamın anlaşılmış olan kimliğine dair hiçbir bilgi verilmiyordu.

Meraktan çok üzülen halkı bu cinayet hakkında büsbütün havadissiz bırakmamak için gazeteler iki gün önce yazdıkları satırların altını üstüne çeviren keyfe göre bir iki kelime eklıyerek okuyucularını oyalamağa uğraşıyorlardı. Sonra da bu haberleri yalanlayarak birbirlerine karşı, seninki yanlış, benimki doğru diye iddialaşıyor, böylece tuhaf, dokunaklı, alaylı cümleler fırlatıyorlardı.

Halk herhangi bir olaya merak sardırırsa onu telleyen pullayan havadis tellâlları, yalan ve kötü haberler borsası simsarları vardır. Ortaya uydurmasyondan öyle şaheserler çıkarırlar ki, halk bu aldatıcı yalanlara karşı akıl ve muhakemece en kuvvetli ve olgun olanlar bile yılda birkaç defa bu oltaların yemlerine tutulmaktan kurtulamazlar.

XV

Cinayeti saran yoğun karanlığı aydınlatmak için aranılan pencerenin otelci Madam Moiz'in ifadesinden açılacağı anlaşılıyor gibiydi. Son zamanlarda öldürülen adamın yanına kendilerini tanıtmamağa dikkat ederek ihtiyatla gelip giden dişi ve erkek iki gencin bu cinyette rolleri olması ihtimali belirmiş, şüpheler uyanmıştı. Fakat her soruşturmada otelci kadın ye-

ni birşey katmadan eski ifadesini tekrarlayıp duruyordu. Bu iki genç ne karakterde insanlardı? İstanbul'da mıydılar? Yoksa bir tarafa savuşmuşlar mıydı? Vakit geçtikçe cinayetin merkezinden oraya buraya uzanan zayıf izler biribirine karışarak siliniyor, görünmez oluyordu.

Oradan hareket etmek için araştırmaya bir başlangıç, bir esas nokta tayini gerekti. Remzi Efendi bu esası kuledibi Sokağındaki Raif Beyi alarak götüren arabacıyı aramada buluyordu. Öldürülen adamın bavulunu arabaya kadar taşıyan otel hizmetçisi Jozef'in zihni o anı hatırlamaya ne kadar zorlansa herif bir türlü arabacının şahsı ve arabanın numarası hakkında açık hiçbir şey söyleyemiyordu.

Rasih Bey Emniyet Genel Müdürlüğüne baş vurarak kardeşini öldüren veya öldürenlerin bulunması için bütün varlığını fedaya hazır olduğunu bildirdi.

Belki yine bir rastlantı kimbilir hangi gün ve hangi saatte aranılan bu gerçeği meydana çıkaracaktı. Bu süreyi tayin etmek mümkün değildi. Bunun çok uzun sürmesi de düşünülebilirdi. Ama Rasih Bey beklemeğe katlanamıyordu. Bunun için son tedbir olmak üzere gazetelere şöyle bir ilân verdi:

«Bu yılın Kasım ayının altıncı Çarşamba günü öğleden sonra saat beş sularında Kuledibi Sokağından orta boylu, şişman, kır düşmüş kumral saç ve bıyıkları kırpık, elli dört, elli beş yaşlarında tahmin olunabilen bavullu bir müşteri alan arabacı her kim ise Emniyet Genel Müdürlüğüne gelerek bu şahsı bıraktığı yeri belirleyip ispatlarsa kendisine beş yüz lira para mükâfatı verilecektir.»

Vaadolunan paranın dolgunluğu, karşı taraf arabacıları arasında adete bir rekabet ve tamalı uyandırdı. İlânda bildirilen gün ve saatte aynı yerden aynı nitelikte müşteri almış oldukları iddiasiyle tamam sekiz arabacı ortaya çıktı. Besbelli bunlardan hiç birinin beş yüz lirayı kazanmak için talih denemesine kalkışmaktan başka olayla bir ilişkileri yoktu.

Bu sekiz yalancı arabacı içinde acaba bir doğru söyleyeni var mıydı? Evet, doğruluk ihtimali ancak sekizde birdi. Mümkün değil, iki olamazdı. Gerçekten Raif Beyi taşıyan ara-

bacı bunların içinde ise bunu öteki yalancılardan nasıl ayırmalı? Hepsi de yeminler ederek doğruluk iddiasındaydılar.

Bazılarının ifadeleri tuhaf, bazılarının gülünç, bir ikisinin de gerçeğe yakın görünürde fakat hepsi de birbirini tutmaz aykırılıklarla dolu idi. Biri diyordu ki:

— Kasım ayının altıncı Çarşamba günü Kuledibi'nden şişmanca kır ve kırpık bıyıklı bir müşteri aldım. Beraberinde kocaman bir yol çantası vardı. Şişhane Karakolunun önüne geldik. «Nereye gideceğiz Paşam?» «Balıkpazarına doğru çek.» dedi. Oraya geldik. Nereye gideceğimizi tekrar sordum. Kulağıma uzanarak: «Mariyam'ın Genelevini tanır mısın?» dedi. Vay, paşam, Beyoğlunda arabacı oluruz da hiç kireç ocağını tanıyamaz mıyız? Yalnız müşteri götürmek değil, orada kaç defa kendim de haddim olmayarak yatmışımdır. Mariyam'a ben teyze derim. O da beni yeğen diye çağırır. İçli dışlıyızdır.

— Orada ne yaptınız?

— Haşa huzurunuzdan dışarı üç sermaye aldık. Rahmetli babalık pilicin gevreğini tanıyor. Bir hafta öncesinden ısmarlamış. Mariyam da dostlara lâyık üç tane hazır etmiş. Hiçbir şey, yapmayarak suratlarına bakan keyfeder.

— Sonra?

— Sonra efendim, rahmetli malların ikisini arabada iki yanma aldı. Birini de kucağına oturttu. Bana çek dedi. Çektim. Fakat içimi de beraber... Gönlümden dedim ki, bu ihtiyar adam ne kadar idmanlı olsa dumanı üstünde bu üç taze kızla uğraşamaz. Bu ziyafetten kesin bana da bir pay çıkacak. Fakat çok yanılmışım. Çünkü hiç de umduğum gibi olmadı. Şişliye doğru çektik. Karakolu biraz geçince bir de baktım ki, orada büyük bir otomobil bekliyor. İçinde fesli iki delikanlı var. Yemek sepetleri, çalgı kutuları, kıyamet... Benim arabadan indiler. Otomobile bindiler. Üç kız, üç de erkek sayıca tastamam biribirine uygun geldiler. Ben kısmetin dışında kaldım. Paramı aldım. Beygirlerin kuyruklarına bakarak döndüm.

— Bu dediklerini Genelevci Mariyan'la sermaye kızlarla, otomobildeki delikanlılarla, şoförle veyahut bunlardan bir ikisiyle ispat edebilirmisin

— İşte efendim, zorluk buradadır. Maryam beni yeğen çağırırken bu iş için gittim. Şimdi hiç tanımıyor. Kızlar arabama bindiklerini kesinlikle inkâr ediyorlar. Şoförü tanımam. Onu hiç buralarda gördüğümü hatırlamıyorum. O iki delikanlı ise hiç gözümün ısırdığı suuratlar değildirler. Otomobilin numarasına gelince, aklım fikrim kızlarda idi. Arabanın rakkamlarına kim bakar? Ve hem ne bileyim ki, bu işin ucundan böyle belâlı bir olay çıkacaktır.

— Otomobil ne tarafa gitti?

— Kâğıthane yolunu tutturdu. Cendere boğazına doğru sürdüler sanırım.

Avrupa'ya seyahat için yol çantasını yanına almış bir adamın birdenbire fikir değiştirerek karılar, çalgılar, yiyeceklerle dolu bir otomobile binerek Cendere'ye cünbüşe gitmesi tuhaf olduğu kadar kuşkulanılacak da birşeydi.

Bununla birlikte sabırlı olup ikinci arabacıyı da dinleyelim. Kıyafetinin kopukluğunu mavi çuhadan parlak düğmeli bir arabacı reddingotu ile örten ve sivri burnu, ufak çukur gözleriyle yüzünden bir tilki kurnazlığı akan bir delikanlı da şu martavalı okuyordu:

— Kasım ayının altıncı Çarşamba günü saat beşe doğru şişman ve ihtiyarca bir adam Kuleönü sokağında bir yol çantasiyle beraber arabama bindi. Nereye gideceğiz Beybaba dedim. Dalgın mıydı, neydi? Ben suratında öyle bir tuhaflık gördüm. Bu soruma karşılık hiçbir lâf demedi. Yalnız eliyle sokağın ilerisini işaret etti. Ben de arabayı sürdüm. Tramvay caddesine çıktık. Yine nereye gideceğimizi sordum. Yine bir laf söylemeden Beyoğlu tarafını işaret etti.

— Seni kim tutmuştu?

—Sokağın başından geçerken beni bir otel garsonu çevirmişti.

— Nereye gideceğini söyleyerek seninle pazarlık etmemişler miydi?

— Hayır. Tarife var. Şimdi pazarlık yoktur. Otel garsonu bana bir yolcu götüreceksin demişti. Ben de nereye gidileceğini sormamıştım.

— Pekiy, sonra ne oldu?

—Altıncı Daire... Pöti Şan, Galatasaray, Parmakkapı.. Ben hep sürüyordum. O hiç ses çıkarmıyordu. Taksim'e geldik. Yollar çatallaştı. Ne tarafa gideceğiz diye bir daha sordum. Bana Gümüşsuyu yolunu işaret etti. Almanya Sefarethanesinin önüne doğru gittik. Büyük mezarlığın önünde eteğimden çekerek, dur, dedi. Durdum. Anahtarla bavulunu açtı. İçinden büyük bir kitap çıkardıktan sonra yine kilitledi. Kitabı elinde tutarak bana: «Sen beni burada bekle. Şimdi gelirim.» dedikten sonra koca siyah selvilerin arasından mezarlığa daldı. Beş dakika, bir çeyrek, yarım saat bekledim. Paktım ki, gelen giden yok. Bir deliye mi yoksa bir dolandırıcıya mı çattım? Böyle zamanda her şey akla gelebilir. Gerçi bavulu arabada bıraktı ama içi dolu mudur, boş mudur? Değeri araba kirasını tutar birşey mîdir? Onu da bildiğim yok. Beni bir meraktır aldı. Öyle ya, cinayet olur, birşey olur. Sonra benden kırkbin soruya cevap isterler. İşini bırak da mahkemelere git gel artık. Ben meraktan büyük üzüntü çekerken bereket versin ki, o aralık caddeden iyi tanıdığım bir arabacı geçiyordu. Müşterisi yoktu. Ona dedim ki, arkadaş, sen şu benim arabayı bekle. İçinde bavul vardır. İyi dikkat et. Ben şimdi gelirim. Tuhaf bir derde çattım. Ne var ne yok bir anlayayım. Yürüdüm. Koca mezarlık... Ortalık kararıyordu. Gittim, gittim. Sağıma baktım, soluma baktım. Bir ben, bir mezarlar, bir de içindeki ölüler Başka kimse yok. İhtiyar sarhoş muydu? Afyonlu muydu Kitabı başının altına koyup ta bir tarafta acaba sızdı kaldı mı dedim. Biraz daha yürüdüm. Bir mırıltı duydum. Sesin geldiği yana doğru gittim. Bizim müşteri bir mezarın önünde diz çökmüş, kitabı ralıla gibi yüksek bir taşın üzerine koymuş. Ezgili bir makam tutturmuş, okuyor.

Efendi, dedim, Arabayı gündüz için kiraladınız, Şimdi gece oluyor. Ücret başkadır. Şahadet parmağını dudaklarının üzerine götürerek bana sus işareti verdi. Okuma sırasında lâf etmenin günah olduğunu anlattı. Ben de sustum. O hem okuyor, hem de küçük küçük hıçkırıklarla ağlıyordu.

Mezarda yatan anası mıydı? Karısı mı? Kızı mı? Sevda-

hsı mı? Nihayet okumasını bitirdi. İki avucunu kaldırıp yüzüne sürdü. Benim abdestim yoktu ama ona uymak için ben de ellerimle yüzümü örterek (Yarabbi şükür) dedim. Sonra kalktı. Beraber yürüdük. Bana eliyle mezarları göstererek: «Az yaşa, çok yaşa, Akibet gelir başa. Nihayet hepimiz böyle olacağız.» dedi. Anladım ki, bazı ihtiyarlar gibi bu da ölümden korkmağa başlamış. Yola geldik. Arabaya bindi. Yine kitabı bavula kilitledi. Ben fenerleri yaktım. Nereye gideceğimizi gördüm. Dolmabahçe'ye doğru çek, dedi. Beş altı dakika gittik, gittik. Yoldan bir sarıklı efendi geçiyordu. Onu görünce tanıyarak:

— Kâmil Efendi, Kâmil Efendi, seni gökte ararken yerde buldum, diye sevinçle seslendi. Ve arabayı durdurup indi. Ne istedimse ücreti tamamiyle verdi. Bavulunu da aldı. O Hoca Kâmil Efendiyle beraber yürüdüler. Sağ taraf sokaklardan birine saptılar. Ben de arabayı çevirdim. Taksim'e doğru yol verdim.

Bu ikinci arabacının da Kule sokağı müşterisine dair gördükleri veya uydurdukları burada son buldu.

Maryam'ın fıkır fıkır tazecik sermayelerini iki yanına ve kucağına oturtarak delikanlı arkadaşlarıyle Cendere'ye giden Raif Beyle bu ikinci arabacının mezarlıkta Kur'an okuyan müşterisi arasında ne büyük bir fark var değilmi? Birinci arabacının anlattığı olaydaki şahısların kimliklerini belirlemek nasıl mümkün değilse ikinci arabacının Hoca Kâmil Efendisi de adı var, kendi yok bir anka idi.

Her ikisi de cahilliklerinden umulmaz birer ustalıkla yaptıkları Cendere boğazı ve mezarlık tezlerinden dolayı hayal güçleri bakımından yüksek puaun alabilirlerdi. Fakat beş yüz liralık mükâfatı kazanmak hakkından uzak kaldılar. Bu kadar güzel uydurulmuş masalların mükâfata lâyık görülememesi öteki arabacıların uydurma cesaretlerini kıramadı.

Altı Kasımda Kuledibi sokağında tarif edilen biçimde bir müşteri aldıklarını iddia eden arabacıların arkası kesilmiyordu. Bunlardan kimi müşteriyi rıhtıma indiriyor, çatal sakallı bir şapkalı ile görüştürüyordu. Kimi vapura kimi barka-

ya bindirtiyor, kimi Sirkeci'ye gara götürüyordu. Kısacası uydurup uydurup söylenen sözlerin hiçbiri eksik değildi.

Bu arada arabacının biri ortaya bir şaheser koydu. Zabıtayı epeyce oyaladı. Bunun bir uyduruk mu, bir gerçek mi veyahut kesik baş olayı ile hiçbir ilişiği olmayan başka bir cinayetin ayrıntılarından mı bulunduğu iyice anlaşılamadı gitti.

XVI

Bir gün Emniyet Genel Müdürlüğüne çopur, kıranta ve biraz da kıyafet düşkünü, tıknaz, kısa boylu bir arabacı geldi. Kasım ayının altıncı Çarşamba günü Kuledibi sokağından arabaya binerek ortadan kaybolan müşteri üzerine çok önemli açıklamalarda bulunacağını söyledi. Fakat birbirini izleyen masallara bir yenisini daha eklemeğe gelen bu herifin sözleri Genel Müdürlükçe geniş bir esneme ile karşılanmakla beraber kendisine burasının önemli bir resmi makam olduğu ve bunun için oraya ifade diye abur cubur şeyler dinletmeğe gelenlerin yalancılıkları derecesinde artık ceza görecekleri anlatıldı. Fakat çopur arabacı bu ihtardan yılmayarak:

— Eğer efendim, bir kelime yalanımı varsa Hükûmete karşı boynum kıldan incedir. Vurunuz.

Dedi.

— Söyleyeceğin sözleri şahıslarıyle, tanıklarla, sokağı ile, yeriyle, gerekli bütün belgeleriyle ispat etmelisin. Kuru lâflarla kendi sözünde kalacak ifadelerle hiçbir şey kazanamazsın.

— Göstereceğim bazı yerler vardır. Şahıslara gelince, onları da olabildiği kadar anlatacağım. Bunları bulup söyletmek Hükümetin vazifesidir.

— Söyle bakalım.

— Kasım ayının altıncı Çarşamba günü Kule sokağı önünden geçiyordum. Beni bir otel hizmetçisi çevirdi. Sirkeci Garına bir müşteri götüreceksin, dedi. Pekiy dedim. Yol çan-

tasıyle beraber yaşlıca bir efendiyi arabama aldım. Caddeye çıktık. Fakat müşterinin üzerinde bir acayiplik vardı. Bir düziye sağa bakıyor, sola bakıyor, başını çevirip arkaya bakıyor, birini mi arıyor? Yoksa bazı kimselerden korkup çekinerek görünmek istemiyor muydu? Anlayamadım. Arabayı sürdüm. Yokuş aşağıya indik. Banka önünden geçtik. Karaköy köprüsünü yarıladık. Arkamızdan bir ses geldi. Yaşlıca bir Hristiyan kadın:

«Beyefendi, Beyefendi» diye bize haykırıyordu.

Müşterim bu sesi duyunca arabayı durdurdu. Beti benzi attı. Eli ayağı titremeğe başladı. O hale geldi ki, hemen her an bayılacak sandım. Kadını arabaya aldı. Bana çek dedi. Ben yola devam ettim. Onlar arabada birinin dudakları ötekinin kulaklarında fısıl fısıl birşey konuşuyorlar. Fakat çok önemli, çok gizli birşeyden söz ettikleri telâşlarından, hallerinden anlaşılıyordu.

— Lâkırdılarından hiçbir kelime olsun anlayamadın mı?

— Köprünün üstü çok gürültülü idi. Onlar da çok yavaş konuşuyorlardı. Bir lâf seçebilmek hemen hemen mümkün değil gibiydi. O şamata arasında sadece kulağıma birkaç söz çalındı. Karı: «Sizi mutlaka görmek istiyor.» dedi. İsteyen kimdir? Tabii ben bunu bilmiyorum. Müşterim bu teklife bir cevap verdi ama ne dediğini anlayamadım.

— Bu Hristiyan kadın hangi millettendi

— Ermeniydi. Dili öyle çalıyordu. Eminönüne geldik. Kadın arabadan indi. El ele uzun uzun toka ettiler. Yine ağızdan kulağa fısıldaştılar. Ermeni madamı kalabalığın içine daldı, kayboldu. Ama müşterinin rengi yerine gelmedi. Onu anlayamadığım büyük bir telâş aldı. Ben Sirkeci'ye doğru hayvanları sürerken arabayı durdurarak: «Sirkeci'ye gitmeyeceğim. Balıkpazarı'na çek.» dedi. Eh araba benimdir ama keyif müşterinindir. Nereyi isterse elbette o tarafa çekeceğim. Balıkpazarı'na vurduk. Bir mağazaya uğradık. Bir şise rakı, havyar, başka başka mezeler, meyvalar, fırancalalar aldı. Sonra gittik, gittik, Unkapanını bulduk. Müşteri dalgın. Kendinden haberi yok. Yine sordum. Burası Unkapanı, Daha gidecek miyiz? Başıyla çek işareti verdi. Çektim. Cibali, Fener, Ayakapı

gidiyoruz. Epey yol daha aldıktan sonra yine sordum. «Eyüp'e kadar gideceksin.» dedi. İçimden, eh dedim. Bu çok acayip müşteri Sirkeci'ye Gar'a giderken birdenbire fikir değiştirip Eyüp Sultan'a dönmek... Böyle içki hazırlığıyle Hazreti Halid'in semtine gidilir mi? Acaba divane midir? Yoksa çok soysuz bir ahlâksız mıdır? Anlamak için yüzüne dik dik baktım. Benim kendisinden şüphelendiğimi çakmış olmalı ki, bu tuhaf hareketine karşı bir özür uydurmak için «Eyüp Sultan'a bir kurban adamıştım. O borcumu edaya gidiyorum.» dedi. Rakı ile çeşitli mezelerle Türbeye adak vermeğe gitmek. Ortalık kararmıştı. Gece vakti kurban kestirmeğe gitmek, hep bunlar bana tuhafın tuhafı ve günah şeyler gibi göründü.

Eyüp'e kadar çektik. Arabadan indi. İstediğim ücreti pazarlıksız verdi. Yol çantasını aldı. Şişeyi, kutuları ceplerine yerleştirdi, yürüdü. Fakat benim içime kurt düştü. Düşünmeğe başladım. Bu adam şüphesiz Sirkeci'ye Gar'a gidecekti. O Ermeni karısı ne dediyse dedi, zihnini çeldi. Yolu Eyüp'e çevirdi.

Biz şehir uşağıyız. Bize de lololo olur mu? Bu işin içinde bir karı daleveresi olduğunu anladım. İhtiyara bu akşam bir açmaz oynayacaklar ama bakalım nerede? Ne biçimde? Bu gece kurbanı hangi dergâhta kesilecek?

Arabamı emin bir yere teslim ettim. Kendimi sezdirmeksizin bu garip adamcığın arkasına düştüm. Eyüp semti dünyadan çok alırete benzer. Orada beş bin yaşayan insan varsa beş yüz bin de ölü vardır. Oraya kılmaya, okumaya, duaya giderler. Böyle nevale düzüp zamparalığa gidilmez. Bu inançsız ihtiyarın bu gece çarpılacağını anladım. O gider, ben giderim. Dere içlerine, bir yerlere daldık. Evler, mezarlar biribirine karışmış. O semtin dünyası da viran, yıkık dökük, ahireti de.. Evlerin kaplamaları dökülmüş, pencereleri çarpılmış, bahçe duvarları oraya buraya küme yıkılmış, doğru duran bir tek mezar taşı yok. Hepsi karanlıkta geçenin üstüne saldıracakmış gibi yola başını uzatmış. O selvilerin korkunçluğu. Simsiya bir gulyabani ordusunun arasından geçiyormuşsun gibi yüreğin titrer.

Ben ihtiyarın peşinden baktım ki, benim arkamdan da bir

takım karaltılar peyda oldu. Ulan bunlar ne? Cin mi? Hayalet mi? Hortlak mı Hırsız mı? Öyle mezarlık arası, ıssız bir yerde herşey akla gelebilir. Ben önümde gideni gözetliyorum. Sanırsınız ki, onlar da beni... Ben şimdi ihtiyarı izlemekten vazgeçtim. Canımı kurtarmak gerek. Ne yapayım? Sağa mı kaçayım? Sola mı? Öne mi? Arkaya mı? Aman Allahım, sen bana kurnazlık öğret. Böyle kertelerde acele de iyi değildir. Ben bir kişiyim. Onlar, üç, dört... Düşündüm. Bunlar benim için mi geliyorlar? İhtiyar için mi? Bir kere isin bu yönünü iyice kestirmek gerek. İhtiyar sırlara karışmış bir adam. Benimse Eyüp'de kimse ile bir alış verişim yok. Bunlar adi sokak hırsızları iseler benim arkamdan da gelebilirler, ötekinin arkasında da. Böyle zamanda arabacılık da nazik, tehlikeli bir sanat oldu. Ben de ihtiyatsız değilim. Pantolonumun arka cebinde dolu bir altıpatlarım var. Hem arkama el attım. Tabancamı tetiğe aldım.

Bir yanım mezarlık, öbür yanım uzun bir tahta perde çekili büyük bir bostan. Tahta perdenin önünde ince bir su akıyor. Mezarlık tarafında yıkık, kocaman, yalnız tek bir ev var

Önümden giden ihtiyar bu perilerin ölüler sarayına benzeyen evin önünde durdu. Ve iki kanatlı geniş kapısına parmağının ucu ile hafifçe bir iki defa vurdu. Kapı açıldı. Hemen içeri daldı. Kanat yine kapandı. Ben hiç tavrımı bozmadan oradan geçen bir yolcu imişim gibi yoluma devam ettim. Fakat meraktan çatlıyorum. Böyle mezarlığın ortasında gece o yolda bir misafir kabul edecek bir ev bulunabilir mi?

Arkamdan gelen heriflerde fiskos başladı. Hemen anladım ki, onların dertleri benimle değil. İçeri giren ihtiyarla. Ve özellikle bulunduğu yerle hiç yakışık almaz günahlı bir ticaret yapan o viran evle.

Kendime pek dikkat edilmediğini hissedince hiçbir şeyin farkında değilmişim gibi epey bir yürüdüm. Tahta perdenin kopuk bir yerine geldim. Bu aralıktan geçebileceğimi tahminleyerek suyu atlayıp hemen bostana daldım. Geri döndüm. Yani tahta perdeye sine sine yine geldiğim tarafa yürüdüm. Yıkık gibi görünen evin hizasını bulunca durdum. Herifler de evin önünde durmuşlar, pencerelere bakarak fısıl fısıl kum-

pas kuruyorlardı. Ben tahta perdenin arkasında onlara hiç görünmeden sözlerinden bazılarını arada bir seçebiliyordum. Biri: «Bastıralım mı?» diyor, öteki: «Bekleyelim. Fitil iyice ispirto emsin.» cevabını veriyordu.

Sonra on bin liradan bahsettiler. Fakat bunun esasını pek iyi anlayamadım. İnsana merak verecek böyle cani ağızı birçok şeyler konuşuyorlardı.

Evin geniş sofasında bir ışık gezindi. Çok hafif bir ışık. Pan domima haydutları gibi bu heriflerin herbiri bir yana sinerek tahta perdeden uzaklaştılar. İhtiyarın bu tehlikeden haberi var mıydı? O zavallı adamı buraya çağıran kadın bu katil görünüşlü heriflerle birlik miydi?

Ben orada hep bu şeyleri görüyor, işitiyordum. Şimdi bana nasıl bir vazife düşüyordu? Orada durmalı mıydım, yoksa oradan savuşmalı mıydım? Zabıtaya haber mi vermeliydim? Fakat o aralık bostandan bir köpek havladı. Hayvan beni orada hissetti. Bulunduğum noktaya koşarak üzerime atlamaya başladı. Öyle pek iri yarı birşey değildi. Kendimi taşla maşla savunmağa çalışıyordum ama orada bir insan bulunduğunu öteki heriflere çaktırdı. Oradan çekilmişlerken kendilerini gözetleyenin kim olduğunu anlamak için yine tahta perdenin yanına geldiler. Dalaverelerini öğrenmeğe geldiğimi anlayınca benim işimi bitireceklerine şüphe yoktu. Bunun üzerine ben bütün kuvvetimi bacaklarıma verdim. Dikili zerzavatları çiğneyerek bostanın öbür yönüne koştum. İki bahçıvan sopalarla çıktılar. Ben öbür tarafın çürük tahta perdesinden bir delik bularak dışarı atladım. Hemen arabaya koşarak atları kamçıladım. Canımı kurtardım.

XVII

Bu herifin sözleri de az çok masalı andırmakla beraber öteki arabacıların hiç sapı kulpu olmayan ifadelerine bakınca bunda belirli bir yer, değişmez bir ev gösteriyordu. Şimdi araştırma için bir başlangıç vardı. Ümit ihtimali yüzde bir oranında da olsa boşlamamak gerekirdi.

Mezarlıklar arasındaki viran ev hakkında yerinde yapılacak araştırmadan bazı önemli bilgi alınabilirdi. Bunun için Remzi ve Seyit Efendiler herifin ifade verdiği günü sivil kıyafette hemen arabasına bindiler. Eyüp'e çektiler.

Araba gerçekten Dericilerde, mezarlıklar arasında, anlatılana tıpatıp uygun, viran, yıkılmağa yüz tutmuş, tek bir evin önünde durdu. Alt katı dolma, yüzü kırmızı aşı boyalı sıva, küçük pencereli, enli saçaklı, çıkmaları mertek kirişli bir ev Sultan Mahmut devri yapılarından yadigâr bir antika gibi orada bir yüz yıllık dayanışının sonucu olarak beli bükülmüş duruyordu. Çevresini kuşatan eski mezarlar gibi her yanında delikler koğuklar açılmış, kırık tepe camlarından içine baykuşlar, yarasalar dolmuş, saçaklarının altına kırlangıçlar yuva kurmuş, kumrular sokulmuş, koğuklarına sansarlar, yılanlar sığınmış, kısacası bedenine açılan yaraların herbiri bir türlü yaratığa barınak olmuş bu kağşamış vücuda bir yandan da birer üreme yeri bulmak için bitkinlerin çeşitleri de hücumda, kiremitlerini dam korukları sayvanlamış, temel taşlarının arasından incir ağaçları sürmüş, ocağının tepesinden çitlenbikler fışkırmış, insanların çekildiği eve canlı cansız tabiat dolmuştu. Fakat içeride insan bulunup bulunmadığını anlamak için polis memurları ne zili, ne tokmağı kalmış olan bu kanadı birbiri üzerine düşmüş kapıyı yumrukladılar. İçerden hiçbir ses gelmedi. Bunun üzerine tak tak taşla vurmağa başladılar. Yine hiç cevap yok. O aralık oradan geçen rençber kıyafetli birisi:

— Efendi ne vuruyorsunuz? İçeride kimse yoktur.

Dedi..

Remzi Efendi dikkatle herifi süzerek:

— Sen buralı mısın?

— Evet. Şurada inekçiyim.

— Burada ne zamandanberi kimse yok.

— Çoktan... Belki bir yıldan fazla.

Arabacı söze atılarak:

— Birkaç akşam önce içerde aydınlık görünüyordu.

İnekçi: — Bazan aydınlık görünür. Mahalleden bunları cinlere. perilere yükleyenler vardır. Ama cin dediğin aydınlık-

tan hoşlanmaz. Buraya ara sıra misafir olan periler ne cinstendir ben bilirim. Dişili erkekli gelirler. İçerde yerler, içerler, eğlenirler, giderler.

Remzi Efendi — Bu evin sahibi yok mu?

İnekçi: — Bu ev çok hisselidir. İçinde oturulmaz. Kiraya versen kimse tutmaz. Satsan bu aralık alan olmaz. Yıkmak için de hisseliler arasında bir türlü uyuşamıyorlar. İşte böyle kalıyor.

Remzi Efendi: — Biz Belediye memuruyuz. Bu ev bir gün sokaktan geçenlerin başlarına yıkılacak. Bir kaza olacak. Bugün muayene edip de tehlikeyi defetmek için yıkılması hususunda rapor vereceğiz.

İnekçi: — Allah sizden razı olsun. Çok iyi edersiniz. Çünkü bu evin içinde olmadık rezalet kalmıyor. Belki bir gün kan da olur, cinayet de olur. İçeriye girmek istiyorsanız kapıyı zorlamağa hacet yok. Arkadan dolaşınız. Her tarafı açık. Nereden isterseniz oradan giriniz.

İnekçi bu bilgileri verdikten sonra işine gitti. Kimse ile zevzeklik etmemesi ve arabasını biraz öteye sürmesi için arabacının kulağı büküldü.

İki polis memuru, arabacıyı sokakta bırakarak arkadan kapı halini almış yıkık bir pencereden evin içine girdiler. Devrilmeğe hazırlanmış, örümcekli, boş duvar aralarından geçtikten sonra büyük avluya geldiler. Burası, pencereleri insan boyundan yüksekte, dolma duvarlı, beşgen biçimde kırmızı tuğla döşeli, geniş bir ev altı idi. Çevre sıvalarından çoğu inmiş, duvarların içi cüzamdan dökülen bir cilt gibi sırıtıyor, zemin çarpılmış, tuğla döşemelerin yarıdan çoğu kırılmış veya büsbütün kaybolarak yerleri boş kalmıştı.

Seyit Efendi ani bir çökmeden korkarak bir kenarda durdu. Remzi Efendi üst katı tutan iri çapta yağhane direklerine bakarak:

— Korkma birader, korkma. Galata Kulesi düşer de bu eve yine birşey olmaz. Dedelerimiz yaptıkları şeyleri sağlam yaparlarmış, dedi.

İki memur, arabacının anlattığı gece olayına sahne olan bu avlunun tavanından yerine kadar büyük bir dikkatle göz

gezdirmekte iken Seyit Efendi birdenbire parmağının ucu ile yerde kırmızı tuğlaların üzerinde daha kırmızı iri bir leke göstererek gözlerini oraya dikip öylece durdu. Çünkü bu bir geniş kan lekesiydi. Ne kadar kurumuş, eskimiş, rengi değişmiş olsa yine de bilgi, görgü ve tecrübeleri onları yanıltmazdı. Bu konuda ihtisas sahibiydiler. Bunun için bir vücuttan akıtılmış bu hayat sıvısını görünüşüne bakıp derhal tanıdılar.

Her ikisi de hemen yere eğildiler. Lekeyi incelemeğe giriştiler. Bu leke sadece bir parça değildi. Kanlar ara ara, damla damla, ileri geri sürüp gidiyordu. Merdivene doğru uzanan izi takip ettiler. Basamaklarda kan serpintileri iri ve ufak damlalar halinde ve karmakarışık bir biçimde evin yukarı katına çıkıyordu.

Sofaya vardıkları zaman lekeler büyüdü. Ve gittikçe de çoğaldı. İzleyenleri kanın saçıldığı kaynağa kadar götüreceği anlaşılan bu kırmızı çizgi aracılığıyle bahçe üzerinde büyük bir odaya girdiler. Bir köşede kan göllenerek kurumuştu.

Seyit Efendi aradığı kaynağı bulan bir bulucu güven ve ciddiliğiyle:

— Eyüp'de kestireceği kurbanın yerine zavallı adamın kanını buraya akıtmışlar, dedi.

Remzi Efendi arkadaşının bu inandırıcı ve aceleci hükmüne katılmadığını gösterir bir yavaşlıkla sustu. Cevap vermiyor, düşünüyordu. İki arkadaş kan lekelerini izleyerek cinayetin işlendiği noktayı bulmağa giderlerken oradan buradan sansar mı, fare mi, ne cins hayvan oldukları pek seçilemeyen, ayaklarına çabuk bazı yaratıklar kaçışıyor, kırık pencerelerden dışarıya kuşlar uçuşuyordu.

Her taraf toz ve örümcek içindeydi. Oysa sıkça sıkça gece cümbüşlerine sahne olan bir eve bu kadar ürkek hayvanlar dolmayacak, tavanlardan kapı sökelerinden aşağı böyle salkım örümcek ağları sarkmıyacaktı.

Remzi Efendi bu düşüncesinden arkadaşına birşey açmaksızın dedi ki:

— İzlediğimiz kan lekelerinin bir ucu burada bitiyor. Şimdi öteki ucunu bulalım.

Seyit Efendi gerçekten çok önemli bir iz üzerinde bulunduklarına getirmiş olduğu kanaatin neşesiyle cevap verdi:

— Evet. Cinayet bu odada işlenmiş. Sonra cesedi sürükleyerek bakalım nereye kadar götürmüşler?

Yeniden evin alt katına indiler. Kırmızı tuğlalar üzerinde ilk kan lekelerini görmüş oldukları yere geldiler. Bu noktadan öteye doğru lekeler yine sürüp gidiyordu. Avludan sonra loş bir aralığa girdiler. Sağa sola birkaç kapısı bulunan bu uzun yolun önlerine bir taş merdiven çıktı. Aşağısı gündüzden birdenbire geceye girilen koyu bir karanlığa gömülü idi. Ceplerinden hiç ayırmadıkları elektrik fenerlerini çıkardılar. Düğmeleri basınca gittikçe açılan huni biçiminde iki ışık sütunu karanlığı deldi. Geniş bir mahzenin nemli, üzerinden sular damlayan ıslak duvarlarını aydınlattı. Fenerlerden fışkıran beyaz ışık çizgilerini basamaklara doğru tuttular. Kan lekelerinin basamak basamak merdivenlerden aşağıya indiğini gördüler. Ve bu lekeleri izleyerek aşağıya indiler.

Eski inşaattan kalın tonozların altından giderek ellerindeki ışıkları mahzenin yer ve duvarlarında oynatırlarken köşede beyaz bir yığıntı gördüler. Fenerlerin ışık fıskıyelerini oraya dökmeğe başlayınca bunların oralara serpilmiş birçok kafa, kaburga, kol, bacak, kalça, döş, köprücük kemikleri olduğu anlaşıldı.

Onlar bir cinayet ararlarken karşılarına böyle birçok cinayetin korkutucu yığıntısı çıkınca bir süre sessiz kaldılar. Nihayet Seyit Efendi büyük bir üzüntü ile söze başlayarak:

— Burası ev değil meğerse korkunç bir cinayet kuyusu imiş. Bakınız bu yıkık, viran damın altında ne kadar sırlar saklıymış. Nasıl olmuş da şimdiye kadar zabıta burasını bulamamış?

Remzi Efendi hiç cevap vermiyor, fenerin aydınlığı altında tuttuğu bu ölü kemiklerini bütün dikkatiyle muayeneye uğraşıyordu.

Seyit Efendi yine sessizliği bozarak dedi ki:

— Birader, en son izler işte bizi buraya kadar getirdi. Sanırsam artık cinayetin merkezindeyiz. Raif Beyi burada öl-

dürdüklerine şüphe kalmıyor. Her sır bundan sonra birer birer ortaya çıkacak.

— Buna gerçekten inanıyor musun?

— Evet. Ben Raif Beyi burada öldürdüklerine kanaat getirdim.

— Sende çok acele beliren bu kanaate ben ne yazık ki, katılamam.

—Niçin?

— Çünkü mesele sandığın kadar açık ve sade değildir.

— Neden

— Neden olacak? Raif Beyi burada öldürdükten sonra niçin kafasını bezlere sararak tâ Alacamescid'e kadar götürüp de kör bir kuyuya atsınlar? Bacağını denizlere fırlatsınlar? Kolunu bilmem nereye gömsünler? Onun cesedini de bu kemiklerin yanına bırakmakta ne gibi bir sakınca görmüş olabilirler? Bu gariplikleri akla uygun gösteren sebepleri anlatabilir misin?

Bu haklı sözler karşısında Seyit Efendi bıyığını kaşıyarak düşünmeğe başladı. Arkadaşının bu yenilmişliği kabul eden susuşu üzerine Remzi Efendi devam ederek:

— Şurada yığınla gördüğümüz ölü kemikleri bir anda, bir defada işlenmiş bir cinayetin eserleri değildir. Bunlar olsa olsa değişik tarihlerde işlenmiş cinayetlerden kalma şeyler olabilir.

— Tabii. Bunlar değişik tarihlerde işlenmiş cinayetler olacak.

— O halde hesap şaşıyor.

— Ne gibi?

— Ne gibi olacak? Bu kemikler muayene edilse bunların arasında on beş yirmi ve belki daha fazla yıllıkları bulunacağından eminim. Görünüşlerine baksana... Hiçbirinin üzerinde organa ait maddelerden bir eser yok. Hepsi tertemiz.. Bembeyaz... Bozulmuş çok eski mezar kovuklarında görülenlere benziyorlar.

— Böyle olmaları birer cinayet ürünü bulunmalarına bir engel sayılır mı?

— Hay hay...

— Nasıl?

— Bu viran evin ancak bir iki yıldanberi boş kaldığı, bırakıldığı söyleniyor. Oysa şu kemiklerin içinde dediğim gibi on beş yirmi yıllıklar var. Nasıl olur da bu evde oturanlar burada böyle yığınla insan kemiğinin bulunuduğunu görmezler, fark etmezler? Bu mahzene hiç inip bakmamış olduklarına ihtimal verilebilir mi Hem dikkat ediyor musun, burada hiç kadavra kokusu yok. Şu mahzende yeni bir cinayet işlendiğini ben çok şüpheli görüyorum.

— O takdirde şu insan kemiklerinin buradaki varlıklarını ne ile yorumlayacağız?

— Bütün çevre mezarlık... Kovuklardan kucak kucak kemik toplanıp buraya getirilebilir.

— Pekiy, ya bu gördüğümüz kan lekeleri?

— Yukarıki odada bir hayvan meselâ bir koyun boğazlayarak kanlarını akıta akıta buraya kadar indirmek zor bir iş mi?

— Fakat efendim, bu oyunu bize kim yapacak? Ve niçin yapacak?

— Bu kadar sade birşeyi anlayamadın mı?

— Açık söyleyelim ki, hayır. Anlayamadım.

Remzi Efendi gülerek:

— Ben dışardaki çapkın arabacıdan herşeyi ümit ederim.

Seyit Efendi de gülmeğe başlayarak:

— Ha şimdi anladım. Beş yüz liralık para mükâfatını kazanmak için bu herifin bize yani zabıtaya karşı böyle alçakça bir komedya düzenlemiş olmasına ihtimal veriyorsunuz.

— Bu sözüm ihtimal değil kuvvetli bir hükümdür. Şimdi yanına gidince arabacının alacağı pozlara, kullanacağı ağızlara dikkat et.

Polis memurları, bu tahtaları kanlı, mahzeni ölü kemiği dolu viran evden dışarı çıktılar. Şimdi oynadığı komediyi takımiyle yutturup yutturamamış olduğunu anlamak için arabacı tuhaf ve araştırıcı bakışlarla memurların yüzlerine bakarak her hallerinden birer mana çıkarmağa uğraşıyor, on-

lar da oltaya tutulmuş gibi görünerek herifin hilesini yüzünden açıkça okumağa çalışıyorlardı.

Arabacı için içine sığmaz bir sabırsızlıkla gözlerini fıldır fıldır bir memurun yüzünden ötekinin yüzüne kaydırarak:

— Efendiler, içerde ne gördünüz?

Remzi Efendi yapmacık bir kanaat göstererek:

— Gördüklerimizi sorma artık. İçerde bir cinayet değil hesapsız olaylar geçmiş.

Arabacı ruhundan kabaran başarı neşesinin gülümsemelerini saklayamaz bir halde:

— Ya... Ya Yaaaa..

Savurdu.

— Raif Beyin bu batakhanede öldürüldüğüne artık hiç şüphe kalmıyor.

— Ben size söyledim. O gece onun oradan sağ çıkmayacağı belliydi. Şimdi o katil herifler nereden bulunacak?

— Adalet aradığını elden kaçırmaz. Bazan geç olur, güç olur ama önünde sonunda hak yerini bulur.

Arabacı alaylı bakışlarla bir süre polis memurlarının yüzlerine derin derin bakarak onlardan bir söz, bir müjde bekledi. Fakat bu bekleyişin boşa çıktığını görünce susmadı. Daha çok beklemeğe dayanamadı:

— Hükûmet bu ihbarımın ücretini bana elbette verir değil mi?

— Nasıl ücret?

— Vaadedilen beş yüz lira mükâfatı hak etmedim mi?

— Ha... Evet. Ama daha ispatı gereken şeyler var.

— Nedir onlar

— Şimdi buradan sorgu hâkimliğine gideriz. Orada anlarsın.

Arabacı sorgu hâkimliğine götürüldü. Epey bir süre devam eden inkâr ve direnişine rağmen sonunda, hilesini açıkça söylemek zorunda kaldı.

XVIII

Bu sıralarda Kulekapısındaki otel kiracısı Madam Moiz'e yaşıyla orantılı bir gusto ve tuvaletle temiz giyinmiş, kırk beş, elli yaşlarında ağır başlı ve terbiyeli bir madam gelerek kayıp Raif Beyden bir haber sorar. Otelci kadın, ziyaretçinin sözlerindeki saflığı bozmakta çekinerek:

— Saif Beyi ne yapacaksınız madam?

— Raif Bey (Suis)e gitti. Bize adres bırakacaktı. Buradan çok acele hareket etmek zorunda kalmış olacak ki, bize birşey demeden gitti. Eğer sizde adresi varsa bana vermenizi çok rica ederim. Çünkü çok gereklidir.

— Affedersiniz madam. Niçin gereklidir?

— Benim de orada bir yeğenim vardır. Aleksan... (Firiburg) da indi. (Lüsern)e gitti. Onda hastalanmış diyorlar. Ne oldu, bilmiyorum. Raif Bey onu görüp de bana bir haber edecekti. Ne ondan, ne ondan hiçbir ses çıkmadı. Pek çok meraka kaldım.

Madam Moiz, ziyaretçinin Raif Bey olayına dair gösterdiği bilmezliğe aynı bilmezlikle karşılık vererek:

— Şimdiye kadar biz de kendisinden bir haber almadık. Avrupa'daki adresini de bilmiyoruz. Fakat sanırım, akşama sabaha bir haber gelir. Bize adresinizi bırakırsanız Raif Beyden haber alır almaz bir kart postalla size bilgi veririz.

— Teşekkür ederim. Adresim şudur: Samatyada, Taş Sokakta 9 Nuumara. Madam Parsih.

Madam Moiz büyük bir dikkatle bu adresi günlük defterinin bir tarafına yazar. Madam Parsih, çekilir çekilmez otelci kadın hemen mantosunu sırtına, şapkasını başına geçirerek soluğu polis müdürlüğünde alır. Ermeni kadının bu garip müracaatını olduğu gibi hikâye eder ve adresini verir.

Zabıta memurları bu Samatyalı Madam Parsih adının Raif Beyin eski metresi Eleni'nin ifadesinde de geçmiş olduğunu hatırlarlar. Bunda kesin bir bit yeniği var ama mesele ilk bakışta biraz karışık görünüyor.

Remzi ve Seyit Efendilerin arasında yine bir tartışma başlar. Seyit Efendi yine inandırıcı bir sevinçle:

— Ohhh işte bu defa hiç kuşkusuz sağlam iṗ ucunu yakaladık.

— Sağlamlığını nerden anlıyorsun?

— İş kendini gösteriyor. Bu cinayette aradığımız Ermeniyi bulduk.

— Haniya? Nerede? Kimdir o Ermeni?

— İsviçre'de Friburg'da iken Lüsern'e gidiyorum diyerek ortadan izini kaybeden Madam Parish'in yeğeni Aleksan.

— Sence şimdi bu Madam Parsih cinayette ilgili midir?

— Tamamiyle.

— O halde nasıl oluyor da zabıtanın onun Samat'yadaki evinden hiç haberi yokken Madam Parsih ayağıyle Kulekapısı Oteline gelip de kendi adresini ve Friburg'dan Lüsern'e giden yeğeninin adını bildiriyor?

Seyit Efendi cevap vermek için biraz şaşalayıṗ yutkunarak:

— Kurnazlığından.

— En tehlikeli bir zamanda gelip de kendi kendini zabıtaya ihbar etmek. Böyle kurnazlık olur mu?

— Aşharh gazetesinin kenarına o Fransızca sözleri yazan eğer bu Aleksan değilse ben de hiçbir şey bilmiyorum.

— Öyle kızarma. Terleme. Telâş etme. Ben Madam Parish'in henüz yüzünü görmedim. Fakat sağduyu bana bu kadının masum olduğunu söylüyor.

— Aynı sağduyunun yol gösterciliğiyle Aleksan'ın da masumluğuna hükmediyor musun?

— Onun için şimdilik birşey söyleyemem.

— Halı birader, şöyle bir parça yola gel. Öldürülen Raif Beyin yaşama düzenine ve kayboluşundaki gizliliğe dair bilgi almak için sorgu hâkimliği elbette Madam Parsih'in soruşturmasını ihmal etmeyecektir.

— Evet, öyle gerekir.

— Bunun için kadının sorgusu başlamadan önce biz he-

men Samatyada Taş Sokaktaki 9 Numaralı evi ziyarete koşmalıyız. Çünkü Madam Parsih'in bu cinayet hakkında gösterdiği derin bilgisizliğe masumluk manası vermek hatadır.

İki polis memuru sivil kıyafetle koltuklarının altlarına birer iri çanta sıkıştırarak Samatyada, Taş Sokakta 9 Numaralı evin önünde durdular. Burası koyu malta taşı rengine boyalı, beş altı odalı, kapısının pirinçleri pırıl pırıl oğulmuş, temiz bir evdi.

Zili çaldılar. Yaşlı hizmetçi kadın kanadı aralık ederek:

— Kimi arıyorsunuz efendim. Mösyö Leon bunda yoktur.

Remzi Efendi: —Mösyö Leon yoksa madamı görmek isteriz.

— Anneleri bundadır.

Yukarıdan merdivenin küpeştesine dayanmış bir kadın:

— Araksi, kimdir onlar? Ne isterler?

— İki Osmanlı efendi. Size soruyorlar. Bilmem ki, ne iş için gelmişlerdir?

Yukarıdan:

— Sor. Ne ki isterlerse desinler.

Remzi Efendi kapının aralığından başını içeri uzatarak:

— Affedersiniz madam. Biz Belediye memuruyuz. Ev vergilerine zam yapılacak. Yeniden evleri gezip ölçerek değer biçeceğiz.

Madam sinirli bir şikâyet sesiyle:

— Ah efendim, vergisi filânı fistekizi kiralık evin masrafını geçeor. Sankim evimiz vardır. Ben dul bir kadınım. Genç oğlumla şunda otururum. Her yıl bunca parayı nerede bulup da vereceğiz?

Remzi Efendi: — Eh ne yapalım? Biz de emir kuluyuz. Vazifemizi yapıyoruz. Düzen böyle..

— Efendim, bu işe dibinden sağlam bir düzen koymalı. Böyle her yıl vergilerin üzerine zam yapılır hiç? Ve bu işin sonu gide gide nereye varacak?

Remzi Efendi: — Merak etme madam. Genç oğlunuz inşallah çok para kazanır da size hiçbir düşünce bırakmaz.

Madam: — Leon'umdan bir şikâyetim yoktur. Elmas parçası gibi temiz bir evlâttır. Ama para kazanmaya gelince,

işin orasını geçiniz. Şimdiki gençlere varsa ver yesinler. Benimki artist doğmuş bir çocuktur. Akşama kadar muşambaları boyar. O boyalar, fırçalar ve şişelerin içinde bilmem ki, ne çeşit yağlar, espriler hep bugün ateş pahasınadır. Gençliktir bu... Zararlı bir şeye fikrini kaçırmadansa resimle uğraşmasını hayırlı bulurum. Bu sebepten kendisine birşey tınmıyorum. Bu yıl yaptığı Dere İçinde Peri Kızı tablosu sergiye kabul olunacakmış de orlar.

Madam Parish'in bu lâkırdıcılığı, saflığı zabıta memurlarının çok hoşlarına gitti. Onun duygularını ve özellikle oğlu Leon hakkındaki gururunu okşayarak ağzından çok lâkırdı alınabilirdi. Bunun için Remzi Efendi en tatlı sesiyle:

— Ermenilerin güzel sanatlara karşı istidatları fazladır. Bu milletten ünlü ressamlar, müziyenler, sahne artistleri gelmiştir. Oğlunuz Mösyö Leon'un gelecekte bunlardan biri olmayacağını ne biliyorsun?

Madam: — Ah efendi, ağzım pusedeyim. Bu tatlı dilin yüreğime bir okka bal koydu.

Remzi Efendi: — Türkiye'de Güzel Sanatları uyandıran Ermenilerdir. Ressam Civanyanlar, Dikran Çuhacıyanlar, Manakyanlar, Mari Nuvartlar... Hâlâ birçok evlerimizin duvarlarını bu sanatçıların tabloları süsler. Hâlâ Türk salonlarında çalınan piyanolarda milli opera adına Çuhaciyan'ın besteleri ruhlarımızı besler.

Madam: — Ah doğru özlü, şeker sözlü adam, sen evime hoş geldin. Eğer ki her Türk böyle senin gibi Ermeninin değerini bileydi hiç biz sizinle ayırd olmağa çabalanır idik? Benim büyük annem ferace, yaşmak koyardı. Biz o kerteyecek Türkleşmiştik.

Remzi Efendi Madam Parsih'in deyimince ağzının şekerlerini evden içeri saçarak merdivenden çıkmaya başladı. Mösyö Leon'un bir ressam taslağı olduğunu anlayınca gözlerinin önünde beliren başarı ışığı sevinciyle Seyit Efendinin dizlerinin bağına bir çözüklük geldi. Genç Leon en büyük ustalığını sergiye göndereceği su perisinde değil, kesik başın mazlum yüzünü boyamakta göstermişti.

Merdivenler muşambalı, yol keçeli, duvarlar istampalı,

parmaklıklar, kapılar açık maun boyalı, eşya sade olmakla beraber temiz ve özel bir zevk ve düzenle yerleştirilmişti.

Önce orta katta evin en süslü kabul yeri olan salona girdiler. Ortada solgun renkli, ince dokunmuş bir Doğu halısı, köşede bir piyano, onun arkasında yapma bir hurma ağacı, duvarlarda yağlı boya, kara kalem tablolar, fotoğraflar.

Salon lüzumundan fazla ve çoğunlukla birbiriyle hiçbir ahenk kurma yan kıymetsiz cicili bicili eşya ile doldurulmuştu. Duvarın en göze çarpan bir yerinde eski (Pakradonik) sülâlesinden zırhlar içinde bir Ermeni hükümdarı, yaldızlı bir çerçevenin ortasına kurulmuş oturuyor, onun karşısındaki tablodan pos bıyıklı, gür kaşlı babayani bir Ermeni bakıyordu. Bu ikincinin aile babası ölü Parsih olduğunu Remzi Efendi anladı. Sözü bu rahmetliye getirmenin Madam Parish'in gevezeliğini büsbütün arttıracağını, bunun tatlı bir konuşma konusu olacağını hissetti.

Belediye memurları ceplerinden ölçü şeridi, defter, kalem çıkardılar. Remzi Efendi bir yandan odaların enlerini, boylarını ölçüp birbirine çarpmağa uğraşırken bir yandan da şakalar yaparak ailenin biyoğrafisine, evin şimdiki geçimine dair ince sorular soruyor ve madamdan safça karşılıklar alıyordu.

Zavallı kadın geçim bakımından darda olduklarını, bunun için ev vergisine yüksekçe birşey zam etmemeleri ricasını her sözün başında tekrar ediyordu.

Tatlı tatlı konuşa konuşa odaları ölçerek üst kata Mösyö Leon'un atelyesine çıktılar. Duvarlar yağlı boya resimden görünmüyordu. Fakat bunların bir kısmı ressamın pek acemilik ve çocukluk zamanında boyamış olduğu sert ve havasız resim karalamalarıydı.

Küçük, büyük sehpaların üzerinde yeni başlanmış, tabiattan kopya edilmiş acemice enpresyonist eserler vardı. Duvarın bir kısmı boydan boya kaplayan uzun bir etajer, çoğu eski, yıpranmış, Ermenice, Fransızca kitaplarla dolu idi.

Bir masanın üzerine Fransızca, İngilizce, Almanca resimli gazeteler, dergiler, sanatla ilgili broşürler istif edilmişti. Küçük bir yazı masasının bir köşesinde katlanmış birkaç sayı

Aşharh gazetesi görünüyordu.

Polis memurlarının gözleri adeta helecanla değişerek bu gazetelere dikildi. Yine orada içi dolgun büyük bir karton duruyordu. Remzi Efendi arkadaşına göz ucu ile kartonu işaret ederek Madam Parish'i lâfa tuttu. Ve konuşa konuşa bir bahane ile kadını odadan çıkardı. Ve dışarda gördüğü bir tablo hakkında ondan ayrıntılı bilgi alıyor, madam da bütün saflığıyle bildiklerini tatlı tatlı anlatıyordu.

Onlar dışarı çıkınca Seyit Efendi hemen koştu. Kartonun bağlarını çözdü. İçinde Aşharh gazetesinin o yıla mahsus ve o günkü tarihe kadar bir koleksiyonu toplanmış olduğunu gördü. Remzi Efendinin bu kartonu kendisine işaret etmesindeki sebebi düşündü. Ve hemen durumu kavradı. Acele gazeteleri karıştırarak içlerinde 4 Kasım tarihli sayıyı aradı. Fakat gazetenin bu sayısı yoktu. Sıra 3 Kasımdan 5 Kasıma atlıyordu. Sevinçten Seyit Efendinin gözleri önünde pır pır birşeyler, uçuşuyor, elektriklenmiş gibi dudakları seyiriyordu.

İşte gerçek açıkça gözüktü. Kesik başı sarmış oldukları 4 Kasım Pazartesi nüshası bu koleksiyondan alınmıştı. Yahut ki, koleksiyona girmesi gerekirken o kanlı işten dolayı girmemişti. Anlaşılıyordu ki, genç Leon bu cinayette ya katil veya yardımcı katildi. Yani her halde bu işde bir rolü vardı. Bu olaya karışmıştı.

XIX

Seyit Efendi odada kendi kafasında gerçekleşen açık seçik cinayet önünde yürek çarpıntıları geçirmekte iken Remzi Efendi dışarıda annesinden soruyordu:

— Madam, oğlunuz Aşharh gazetesi mi okur?

Madam Parsih büyük bir şaşırmışlıkla:

— Siz Ermenice bilirsiniz?

— Hayır bilmem. Bir parça harfleri tanır, metin okurum. Yerde bu gazeteyi gördüm de onun için soruyorum.

— Evet. Aşharh okur, Çünkü bu gazete daha çok literer

ve artistiktir. Oğlum resim yapar, piyano çalar. Şiir yazar. Bunda olaydı size bir melodi çaldırırdım. Öyle ezgin, öyle üzgün, öyle kıyak çalar kî, dinler iken insanın yüreği cennete gider gelir.

Madam Parsih tekrar atelyeye girdi. O sırada Seyit Efendi incelemelerini bitirmiş, kartonu kapamış, bir kenarda durmuş düşünüyordu.

Madam masanın üzerinden bir defter alarak:

— Oğlum, Alfred de Musset'nin şiirlerini Ermeniceye çeviriyor. Âşıklık üzerinden, melankoli üzerinden insanın içine iğne gibi batar. Tatlı etkisi olan şeyler vardır. İşte Fransızcasını dinleyiniz:

Mes chers amis quand je mourral
Plantez un saule au cimiticre
J'aima son feuillage éploré
La pâleur m'en est douce et chére
Et son ombre sera Légére
A La terre ou je dormiral

Madam bu şiirin Ermenice çevresini okuduktan sonra özel bir okuyuşla Türkçesine başladı:

Sevgili dostlarım, ben mefat olduğumda mezarlığa bir söğüt ekiniz ki, onun bıngır bıngır ağlayan yapraklarını severim.

Onun soluk rengi bana hoş ve sevgili gelir.

Ve onun gölgesi hafif düşecektir.

Uyuyacağını toprağın üzerine.

Remzî Efendi bu çeviriyi yapmacık hareketi fark olunmaz bir tutkunlukla alkışladı. Madam bu beğenişin ruhu okşayan gururları içinde iken zabıta memuru sordu:

— Oğlumuz Mösyö Leon'dan başka bir akrabanız yok mudur madam?

— Akrabamız hemen kalmamış gibidir. Bir bilâderim vardı, iki yıl önce mefat oldu. Şimdi bir yeğenim vardır: Aleksan. Sağlıksız bir çocuktur. Yarı ticaret yarı hava değişimi için Suis'e gitti. Çok zaman vardır, ondan da bir haber alamıyorum. Meraktayım.

— İsviçre'ye gideli ne kadar oldu

— Bir yıla yaklaşıyor.

— Arada sırada İstanbul'a gelir gider mi?

— Hiç gelmez. Fakat tuhaftır ki, göya onu bundan iki ay önce Köprü üzerinde görmüşler. Hiç şüphe yok ki, benzetmişlerdir. Aleksan İstanbul'a gelir de bana, halasına uğramadan gider hiç? Şüphe yoktur ki, benzetmişlerdir.

O odada daha incelenecek ve aranması gerekli şeyler olduğundan madamı kuşkulandırmamak için Remzi Efendi bu Aleksan konusunu derinleştirmedi. Başka söze atladı. Ne helâ, ne aralık, ne yük, ne dolap, ne tavan arası ölçmedikleri hiçbir yer bırakmıyorlardı. Böyle ölçe konuşa alt kata indiler. Taşlığın, aralığın ölçülmesi bitti. Şimdi sıra hizmetçi Araksi'nin odasına geldi. Küçük pencereli dar fakat temiz bir oda. Bir köşede hizmetçi kadının küçük bir karyolası, pencerenin önünde mini mini bir kerevet, yatağın karşısında bir masacık, üzerinde Mammutpaşa'dan alınma kahve tepsisi kadar bir ayna. Diş tozu, fırçası, tarak ve benzeri şeylerden ibaret fakirce tuvalet eşyası..

Kerevetin üzerindeki örtüyü görünce polis memurlarının gözleri büyüdü. Sanki odanın içinde bir şimşek çakarak arasından şeytanı görmüşler gibi bir hale geldiler. Çünkü bu mavi ve kırmızı santraçlı örtü kesik başı sarmış oldukları dokumanın bir eşi idi.

Heyecandan Seyit Efendiye bacakları vücudunun ağırlığına dayanamayacak kadar incelmiş gibi geliyordu. O, öyle ansızın bir sihirle gözleri dokumaya mıhlanmış dururken Remzi Efendi yatağa yaklaşarak yastık örtüsünün kenar dantelini muayene ile:

— Ne zarif dentel, dedi.

Şimdi Seyit Efendi'nin gözleri dokumadan dantele kaydı. Bu, baklava örnekli bir kroşe örgüsü idi.

Kesik başın sarıldığı patiska parçasının kenarındaki dantelin tıpkısı...

Remzi Efendi'nin danteli beğenmiş görünmesine karşılık Madam Parsih gevşeklikle:

— Ha evet, örneği zarif bir dantelâdır. Bundan bir yatak

takımım vardı. Eskidi, parçalandı. Şunda bunda kullanıyorduk. Bizim Araksi ondan bir parça almış, kendisine yatak örtüsü yapmış.

Demek şöyle böyle kullanışlar arasında bu patiskanın bir parçası da kesik başı kefenlemekte kullanılmış. Fakat madamın sözlerindeki büyük saflık, bundan hiç haberi olmadığını anlatıyordu.

Remzi Efendi kadının bu aşırı saflığından daha çok yararlanmak için:

— Bakıyorum, bu evin içinde sizinle Araksi'den başka bir kadın göremiyorum. Bu dantelleri kim örüyor? Salondaki yastıkları kim işliyor? Hep bunlar genç kız işi...

Madam Parsih, çoğu yaşlı kadınların genç kızlara karşı duydukları barış kabul etmez bir düşmanlıkla:

— Tanrıma bin şükürler, teşekkürler olsun ki, evimizde genç kız yoktur.

— Genç kızlardan hoşlanmıyorsunuz demek?

— Onlardan ben hoşlanmışım, hoşlanmamışım, bunun hiçbir önemi yoktur. Delikanlılar hoşlansın.

— Niçin madam? Genç kızlardan ne fenalık gördünüz?

— Şimdikilerden fenalık görmeyen var mı? Bizim gençliğimizde sokakta yüzünü, gerdanını, bileğini meydana koymak ayıptı. Şimdi bacakları açmak moda oldu. Ben onları soğanın cücüğü gibi çırıl çırpah gördükçe ayıbımdan ter dökorum. Onlar hiç utanmak duymeorlar.

— Mösyö Leon'u evlendirmeyecek misiniz?

— Daha vakti vardır. Önce para, sonra karı yavrum. Nerede arasan karı vardır. Fakat şimdicik parayı arayan hiçbir yerde bulamaor.

Kesik baş cinayetine bu evden bir el karıştığı hakkında kuvvetlice deliller meydana getiren bu gördüklerine dair konuşmak için emniyet memurları Madam Parish'a güler yüzle veda ederek sokağa çıktılar.

Seyit Efendi büyük bir telâşla:

— Ben sana demedim mi birader Sen masumluğu hak-

kında deliller arayarak Madam Parsih'i savunmağa çalışıyordun.

— Yine de savunurum. Bu cinayetle ilgili olmak şöyle dursun, bu kadının olaydan haberi bile yok.

— Dokuma parçasıyla dantelli patiskaya ne buyuracaksın?

— Bu iki bez parçasının o evde bulunuşu bence o kadının suçluluğunu değil, masumluğunu gösterir.

— Doğrusu ben senin bu fikrini anlayamıyorum. Nasıl oluyor da bunlar onun masumluğunu gösteriyor?

— Eğer bu kadının işlenen cinayetten haberi olaydı suç işlenirken kullanılan eşyadan evde hiçbir örnek bırakmazdı. Katiller gerek acemi olsunlar, gerek kaşerlenmiş, cinayetin işlendiği anda sonradan kendilerine karşı suç delili olarak kullanılabilecek bazı tedbirsizliklerde bulunabilirler. Fakat acele hareketi gerektiren bu ilk tehlikeli anları geçirdikten sonra vakit geçtikçe onların bütün uğraştıkları şey cinayetlerine ait belgeleri, delilleri tamamiyle ortadan kaldırmak, yok etmektir.

— Cinayetin bu evde işlendiğini de red mi edeceksin

— O hususta düşünürüm.

— Bunun için demek kesin birşey söyleyemiyorsun? Cinayetin bu evde işlendiğini kabul edecek olursak Madam Parsih'in bundan haberi olmadığını nasıl iddia edebiliriz?

— Madam Parsih'in haberi olmayabilir. Cinayet kadının evde bulunmadığı bir zamanda işlenmiş olamaz mı?

— Mösyö Leon hakkında ne düşünüyorsun?

— Şimdilik birşey diyemem.

— İsviçre'deki Aleksan hakkında?

— Şimdilik onun için de birşey söyleyemem.

— Hah şöyle biraz dediğime gel.

— Fakat öldürülen adamın eski metresi Eleni'nin söylediği genç kızdan bu evde eser göremedik.

— Akşama sabaha o da meydana çıkar.

XX

Birkaç gün, girip çıkanlar anlaşılmak üzere ev sıkı bir kontrol altında bulundurulduktan sonra sorgu hâkimliğince Madam Parsih ailesinin sorgusuna başlandı. Sorguları sırasında derece derece bu cinayet olayının ayrıntılarını öğrendikçe ana oğulun üzüntüleri, nefretleri artıyordu. Öldürülen Raif Beyi çok sevdiklerini ağlayarak temin ediyor, bu konuda kendilerine karşı duyulan şüpheden kesinlikle uzak ve o işlerle ilgisiz olduklarını bütün ruhlarının coşkunluğu ile ispata uğraşıyorlardı.

Samatyada, mahallede yapılan araştırma, soruşturmalarda Madam Parish ailesinin iyi ahlâkına tanıklık etmedik bir tek insan görülmüyordu. Herkes böyle bir cinayetin o evden gölgesi bile geçmesine ihtimal veremiyor, böyle bir şeyin düşünülemeyeceğini kuvvetle söylüyorlardı.

Hele genç Leon'un kimse ile kavga ettiği, ömründe bir defacık olsun sarhoş görüldüğü, uygunsuz adamlarla görüştüğü vaki değildi. O resimle, şiirle, müzikle uğraşmaktan zevk almış, âdeta mâna âlemine dalmış, temiz kalbli, yüksek duygulu bir çocuktu. Onların hakkındaki bu soruşturmadan alınan bütün cevaplar hep bu biçimde idi.

Kolaksiyon kartonu içinden Aşharh gazetesinin 4 Kasım tarihli sayısı nereye kaybolduğu sorulunca Mösyö Leon o nüshanın nasıl ortadan yok olduğunu kendisinin de bir türlü akıl erdirmediğini söylüyordu.

Leon, Madam Moiz ile yüzleştirildi. Yanında genç bir kadınla gizlenmeğe çalışarak Raif Beyi ziyarete gelen enli şapkalı gencin bu olup olmadığı soruldu. Otelci kadın bunun ona benzer hiçbir yeri bulunmadığını söyledi.

Madam Parsih'in yeğeni Aleksan İsviçre'den getirildi. Bu delikanlı hiç zorluk çıkarmadan İstanbul'a geldi. Kendisinin bir iki ay önce Karaköy Köprüsünde görülmüş olduğu hakkında çıkarılmış olan söylentilere rağmen buradan ayrıldık-

tan sonra bir daha İstanbul'a hiç ayak basmamış yani İsviçre'den dışarı asla çıkmamış olduğunu resmi olarak delillerle ispat etti.

Herşey oldukça açıklığa kavuşuyor, Madam Parsih ailesinin masum olduğu anlaşılıyor, yalnız meselenin bir ucu hizmetçi Araksi'de kalıyordu.

Bu zavallı kadın aklı fikri pek derli toplu olmayan ve üç dört gün önce yaptığı şeyleri kolaylıkla hatırlayamayan aptalca bir yaratıktı. Kırmızı, mavi santraçlı dokuma ile karyola takımından kalma kenarı dantelli eski patiska parçalarını yırtıp yırtıp da nerelerde kullandığı hakkında kendisinden sorulan sorulara yolu ile cevaplar veremiyordu. Çünkü bu iki çeşit bez parçalarını birkaç aydanberi pek çok şeylerde kullanmıştı. Bunları birer birer hatırlamaya o zayıf dimağın gücü yetmiyordu.

Araksi'nin uyuşmuş beyninde adaleti aydınlatmak için bir gün sanki Allahtan ani bir uyanış oldu. Ağır hatırasında bir ışık kırıntısı parladı. Hemen madama koşarak:

— Madam, Madam, aklıma birşey geldi. Şimdicik size söylememiş olsam sabahacak yine unuturum.

— Aklına ne geldi Araksi?

— Söyleyeyim. Fakat bir kabahatım vardır. Onu da affedeceksiniz.

— Kabahatın çeşidini bilmeden affedebilirim hiç?

— Edersiniz Madam, adersiniz. Çünkü ben onu fenalık değil, iyilik olsun için yaptım.

— Eh, de bakalım, uzatma.

— Bir ay var. İki ay var Unutmuşum. Bir gün buraya Mösyö Alber ile kız kardeşi Madmazel Flora gelmişlerdi. Hani o günü yukarıda salonda piyano, keman çaldılar da Flora da aralarında kıyak türkü bağırmıştı. Siz de bravo deyi iki avucunuzu birbirine vurmuştunuz.

— He.. Aklıma geloor, Minyon Operasından bir parça bağırmıştı.

— Kimyondur, tarçındır, ben onu ağnamadım ya. O gün buradan evlerine dönerler iken Mösyö Alber benden bir parça

ödünç kömür istedi. Yine getirip veririm. Bundan dolayı madama hiçbir şey tınmayasın, dedi.

— Eyi ettin Araksi. Ben de biloorum ki, kaç zamandır o çocukların, o iki kardaşın geçinmeleri pek zorluğa dönmüştür.

— Kömürlüğe gittim. O dokumanın içine iki kürek kömür koydum. Sıkıca bağladım, verdim. Bilirsiniz Madam, Mösyö Alber çok şık bir delikanlıdır. Yaptığım çıkına beğenmedi. Araksi, dedi. Ben bunu böyle elimde götüremem. Bir beyaz bezin yoktur ki, bunun üstüne sarasın.

O zaman ben de tuttum o dokuma çıkınını tekrar dantelâlı beyaz patiste sardım. O günü biz taze pasta ile uskumru dolması yapmıştık. Elvet, birini hatırlayıncas ötekiler de fikrime geloor. O akşam Alber yemeğe bunda kalmadı. Evine gitmek istedi. Siz de Alber'e pasta ve balık dolması verilmesini söylediniz. Ben de pastaları ve dolmaları ayrı ayrı kâğıtlara sardıktan sonram Mösyö Leon'un odasından gazete alarak yeniden her ikisini o gazeteye koydum. Eyice tortop ederek kömür çıkının içine bir güzelce yerleştirdim. Aldılar gittiler.

Madam Parsih, Araksi'nin bu sözlerinde dikkate değer hiçbir şey görmemekle beraber bunu duyduğu gibi zabıta memurlarına anlattı.

Bu sözleri dinlerken memurların gösterdikleri heyecan ve büyük bir memnunluğa şaştı kaldı.

— Yok, diyordu. Yok. Ben kendimden şüphe duyarım belki. Ama Mösyö Alber'den asla... Bir hava fişeği ahlâldı bir çocuktur. Fakat büyük artist duyguludur. Bilirsiniz, kıyak artistler biraz afacın olurlar.

Mösyö Alber'in kimliği üzerine sorulan sorulara Madam Parsih şu cevapları veriyordu:

— Mösyö Alber'in kimliği? Milliyeti?

— Ağnamadım efendim.

— Mösyö Alber kimdir? Hangi millettendir?

—Doğrusunu isterseniz ne millettendir, ben de bilmem. Babası urumdur, anası İtalyandır, nedir? İşte böyle karışık birşeydir.

— Siz Mösyö Alber'i nereden tanıyorsunuz?

—Oğlum Leon ile beraber bir mektepte okumuşlardır.

—Bu delikanlı ne iş yapar? Ne ile geçinir?

— Bunu da öyle pek iyi bilmem. Resim yapar. Hocalığa gider. Müzik söyler. Çok merifetlidir. Herşey yapar.

Semti neresidir Nerede oturur?

— Önceleri Beyoğlunda otururlardı. Kiralar pahalı geldi. Kumkapı'da bir evin üst katında bir oda tuttular. Orada oturuyorlardı. Fakat oradan da başka bir yere taşınmışlar. Nereye gitmişler, öğrenemedik. Daha bize de bir haber etmediler.

— Mösyö Alber'in ailesi kaç kişidir?

— Bunlar iki kişidirler. Biri kendi bir de kızkardeşi Madmazel Flora... Başka kimseleri yoktur.

— Anneleri, babaları ölmüş müdür?

— Ne olmuşlardır, pek iyi bilmem.

— Siz bu Mösyö Alber'i çok az tanıyorsunuz.

— Evet. Doğrudur. Annelerini, babalarını hiç tanımam. Çünkü hiç görmemişim. Bu işin içinde belkim bir gizlilik vardır. Belkim onlar nikâhlı değildiler de metres ve aman idiler. Fakat efendim, bundan çocukların ne kabahatları vardır? Alber'i mektebe yatılı olarak koymuşlardı. Hafta başlarında çocuk bir yere gitmezdi. Bazan Direktör müsaade ederdi. Leon'la beraber bize gelirdi. Öksüzdür diye ben de yedirir, içirirdim. Mektepten çıktı. Şöyle böyle işler tutmağa uğraştı. Sonram bir ara buradan kayboldu. Bir yıl sonram bir güzel ama çok güzel bir kız ilen beraber geldi. Kız kardaşımdır deyi bize prezante etti. İşte Alber'i bildiğim kadar size de tanıttım. Bundan başka bildiğim birşey yoktur.

— Alber, Raif Beyi tanır mıydı?

— Tanırdı.

— Nerede tanışmışlardı?

— Bizde.

İşin bu ölçüde gerçekleşmesinden sonra Remzi Efendi arkadaşına dedi ki:

— Seyit, işte gördün mü sağlam izi? Birçok noktada gerçek yivi yivine nasıl kendini gösteriyor.

Bu defa Seyit Efendi bir gülümseme ile cevap verdi:

— Acele etme birader. İşin daha çok su götürür yeri var.

Mösyö Alberi yakaladıktan sonra o da bu uğursuz santrançlı dokuma ile dantelli patiska parçasını başka birine ciro etmiş olduğunu ispat etmeği başarırsa bizim için yine uzun bir arama yolu açılır.

— O uğursuz bezlerin bir başkasına ciro edildiğini ispat etmek pek öyle kolay bir iş değildir. Çünkü cinayetin tâ göbeğinden bir iki katmer açıldı. Aradığımız genç kızı kesin olarak bulduk. Cinayetin en son oturdukları Kumkapı'daki evde işlendiği kuvvetli görünüyor. Çünkü bu kuyuda taş düşürme denemelerini yaptığımız sırada kesik başı oraya atanın doğu yönünden yani Kumkapı tarafından geldiği yüzde altmış beliriyordu.

Sonra Alber de yağlı boya resim yapıyormuş. Bu da kopuk sanatçılardan biri... Zengin, fakir bütün dünyanın geçim derdine düştüğü böyle bir zamanda adı duyulmamış, tanınmamış ressamların tablolarını kim alır, kim satar? Alber'in müzisyenliği, hocalığı, ressamlığı filân sözden daha doğrusu kendileri hakkında reklâmdan başka birşey değil. Onun asıl ne sattığını ben anladım.

— Ne satıyor?

— Kız kardeşi Flora'nın gençliğini, güzelliğini. Son defa olarak ihtiyar Raif Beye hayatı pahasına sattıkları anlaşılıyor.

— Fakat birader, Aşharh gazetesinin kenarındaki Fransızca yazılarda bu cinayetin sebebi şiddetli aşk olduğunu gördük. Oysaki, güzel Flora, Alber'in kız kardeşi. Böyle olunca işin içine yine bir çaprazlık karışıyor.

— Kız kardeşi olduğu ne belli? Madam Parsih'in safca söylediği sözlerden başka ortada bu kardeşliği ispatlayan birşey var mı? Anadan, babadan ayrı yaşayan bir oğlun bir süre İstanbul'dan kaybolduktan sonra buraya bir kız kardeşle dönmesi akla biraz solak gelen şüpheli bir iştir.

XXI

Mösyö Alber ile kız kardeşi Flora'nın son oturdukları yerin Kumkapı'da Saka Sokağında 19 numaralı ev olduğunu Ma-

dam Parsih'den öğrendiler. Vangel adlı bir Rumun elinde bulunan bu ev oda oda kiraya veriliyordu.

Remzi Efendi başına bir kazmir kapela uydurdu. Ana dilinden farksız Rumca konuşurdu. Seyit Efendiyle birlikte Kumkapı'ya yürüdüler. Saka sokağında 19 numaranın zilini çektiler. Zayıf, esmer, sinirli bir kadın çıktı. Emniyet memuru bu tür araştırmalarında erkekten ziyade kadına rastlamaktan memnun olurdu. Çünkü kırkından sonra kadınların çoğu en büyük zevklenmeyi çenelerinin hareketinde bulurlar. Bu lâkırdı makinelerinin manivelâsını bir kere oynattıktan sonra artık siz susun, siz sadece dinleyin. Çünkü siz dinlemekten yorulursunuz da onlar söylemekten bıkmazlar, usanmazlar. Sizin sormayı akıl edemediğiniz şeyleri de kendiliklerinden söylerler.

İşte Madam Vangel konuşmak için odundan adam arayan lâkırdıcı kadınlardan biriydi. Remzi Efendi:

— Kalimera Kirya, başlangıcı ile Rumca söze girişerek:

— Bu evde Mösyö Alber adında bir kiracınız varmış?

— Ne yapacaksınız

— Alacağımız var. Beyoğlunda otururlarken benden alış veriş ederlerdi. Çok borçları birikti. Vermeden savuştular. Nereye gitsem bulamıyorum. Şimdi benden kaçıyorlar. Burada iseler söyleyiniz rica ederim.

— Burada değiller. Sizden başka onları aramağa daha çok alacaklılar geldi. Anlaşılan Beyoğlunda oturdukları sürece hep borçla geçinmişler. Akşama kadar evde iki genç türkü söylerler. O kız hiç durmaz, kanarya gibi öter. Çalışmayınca ekmek insanın ağızına gökten yağmur gibi yağmaz. İşte böyle bir takım insanlar vardır ki, çalışmazlar. Sen, ben çalışırız, onları besleriz. Herhalde biliniz ki, biz ahmakız. Onlar akıllıdırlar. Çünkü biz çalışırken biraz da malımız, paramız varken geçinemiyoruz. Onlar hiç çalışmadan beş parasız, senin benim hesabıma pek güzel geçinip gidiyor, gül gibi yaşıyorlar. Bu da bir sanattır. Bir insanın arsızlığı çok utanması az olduktan sonra her yerde mis gibi geçinir.

— Bunlar hiçbir iş görmezler miydi?

— Görürlerdi. (Çok alaylı bir gülümseme ile) İki kardeş yukarıda çok ince işler görürlerdi. Allah beni affetsin, ben

onların kardeş olduklarına da inanmadım. Çünkü efendim, siz erkeksiniz. Ben kadınım. Bu gözlerim çok şeyler gördü. Bundan ötesini anlatamam. Kültürünüz kadar siz anlayabilirsiniz. Görünüşte resim yaparlar. Hocalığa giderlerdi. Fakat kimseye bir tablo sattıklarını görmedim. O işi de kendilerine eğlence edinmişlerdi. En üst katta bir oda kiralamışlardı. Hallerine acıdım, ucuz verdim. Çünkü yüze gülmeyi, adam aldatmayı çok güzel bilirlerdi.

Sizin onlara çok para kaptırmış olduğunuz anlaşılıyor. O güzel kız bir kere boynunu bükerek karşınıza çıktı mı, gökten bir melek inmiş de size yalvarıyor sanırsınız.

Son zamanlarda yağlı boya resme bir de fotoğraf eklediler. Karanlık oda (şambrunuvar) yapmak için benden mahzenin anahtarını istediler. Yukarıki odanın kirasını veremezlerken bir de üstelik mahzeni kiraladılar. Bilmem nasıloldu, dilim tutuldu, verınem diyemedim. Verdim. Ama bir tek insanın para ile fotoğrafını çektiklerini görmedim. Bir düziye birbirlerinin resimlerini çıkararlardı. Sonra birkaç defa anahtarı geri istedim, vermediler. İçeride ecza vardır. Fotoğrofçılığı bilmeyen adam kapıyı açar kaparsa bu eczalar bozulur dediler. Bir yandan bize kira, bir yandan bakkala borç birikti. O şeytan kız benim saçlarımı taradı. Yüzüme mükemmel bir tuvalet yaptı. Süslü bluzunu giydirdi. Göğsüne bir demet taze çiçek taktı. «Madam Vangel, senin böyle yağlı boya bir resmini yapayım.» derdi. Anladım ki, resmimi yapıp kiraya sayacak. Bana para gerek. Resmi ne yapacağım? Suratımı görmek ister isem aynaya bakarım. Fakat sonra bilmem nereden ellerine para geçti. Birikmiş kiraları verdiler. Esnafın borçlarını da ödeyip gittiler.

— Buradan ne zaman gittiler?

— Gittikleri tarih iyice aklımdadır. Çünkü para verdikleri için deftere yazmıştım. Kasımın sekizinci Cuma günü...

Remzi Efendi zihninden hesapladı. Öldürülen Raif Beyin Kulekapısı otelinden kaybolduğu Kasımın altıncı Çarşamba gününe rastlıyordu. Bilinen tarihleri karşılaştırınca bu iki tarih arasındaki Perşembe ve Cuma günlerinde cinayetin işlendiği anlaşılıyordu.

Balık dolması ve pasta sarılı olarak kömür çıkınıyla giden Aşharh gazetesinin tarihi dört Kasım olduğuna göre bütün olayların birbirine girift bir yakınlıkla geçtiği görülüyordu.

Remzi Efendi Madam Vangel ile Rumca konuşmasını sürdürüyordu:

— Madam, bu iki şüpheli kardeşin nereye gittiklerini bize salık veremez misiniz? Çünkü alacağım para epeyce önemli bir miktardadır. Ben esnaf bir adamım. Bu kadar parayı kaptırmak benim için yıkımdır.

— Nereye gittiklerini bilmiyorum. Son zamanlarda onlar burada anlaşılmaz bir telâşa düştüler. Benim hizmetçi Angeliko, Mösyö Alber'i gece kâğıtlara sarılı koltuğunun altında birşeyler taşırken gördüğünü söylüyor. Onlar buradan gittikten bir epeyce zaman sonra bizim komşularımızdan Madam Teodor bu iki kardeşi Şişli'de şık bir otomobilde görmüş veyahut ki, onlara benzetmiş.

— Bunlara misafir gelir miydi Madam?

— Bazan kendilerine benzer hafif gençler gelirdi. Mandolin çalarlar ve şarkı söylerlerdi.

— Türklerden kimse gelmez miydi?

— İhtiyarca, şişmanca bir adam gelirdi. Yukarıda ziyafetler çekerek onu eğlendirirlerdi.

— Bu adamın adını, nerede oturduğunu falan biliyor musunuz?

— Adını, nerede oturduğunu, sanatını falan bilmiyorum.

— Bunu bilseydiniz gider kendisini görür, onlara sorarak ötekileri de bulurdum.

— Evet ama bilmiyorum.

— Onların bıraktıkları oda şimdi boş mudur?

— Tutuldu. Bu zamanda oda boş kalmıyor. Onlara sekiz liraya vermiştim. Bu yeni gelenler on liraya tuttular.

— Mahzeniniz boş mu?

— Boştur. Niçin soruyorsunuz

— Biz şimdi kömür ticareti de yapıyoruz. Rumeli'den vagonlarla Kumkapı'ya kömürümüz gelecek. Bir depo arıyoruz.

Sizin mahzen bu işe elverişli ise değer fiyatiyle tutarız.

— Eski, geniş, mükemmel bir mahzendir. İşinize gelirse kirası için uyuşuruz.

— Öyle ise bir görelim.

— Başüstüne Fakat ben beraber aşağıya gelemem. Çok rutubetlidir. İçinde beş dakika dursam romatizmama dokanıyor. Size anahtarla beraber bir de lâmba vereyim. Gidip bakınız. Kömür saklamak için çok elverişlidir. Çünkü kömürü daima nemli tutar. Okka da ağır bastırır.

Madam Vangel yakıp getirdiği bir kluplu lâmbayı Remzi Efendinin eline tutuşturarak:

— Arkamdan geliniz, size yolu göstereyim, dedi.

Yürüdüler.

Madam, duvarlarında tel yemek dolapları asılı bir aralığa kadar onlarla geldi. Aralıkta birkaç adım yürüdükten sonra elindeki kocaman anahtarı üzeri iri iri çivili bir demir kapıya sokarak yüzü moraracak kadar bir kuvvet harcamasiyle gacır gacır kilidin içinde iki defa çevirdi. Kapı açıldı.

— Haydi buyrunuz.

Madam, zabıta memurlarını mahzenin kapısı önünde bırakıp çekildi.

Remzi Efendi ile Seyit Efendi, on altı basamak bir taş merdivenden indiler. Önlerine epey geniş, dikdörtgen biçiminde bir mahzen çıktı. Rutubetten duvarlar küherçile tutmuştu. İlk nefeste burunlara çarpan sulfid dö sud. idrokinin, bromür dö potasyum ile karışık ecza kokuları gerçekten orada fotoğraf banyoları yapılmış olduğunu girenlere hissettiriyordu.

Remzi Efendi elindeki lâmbayı bu kapkaranlık yeraltı yapısının köşe bucağına doğru uzatarak her yanı büyük bir dikkatle muayeneye başladı.

Orada, burada kırmızı, mavi, turuncu renkli Lumiyer, Killomino, Haof gibi çeşitli fabrikaların boşalmış hassas cam kutuları, plâkların üzerlerinden atılmış ışık değdirmez siyah kâğıt parçaları, çekilmiş fotoğraf camı kırıkları görülüyordu. Zabıta memurları bu cam kırıklarının irice parçalarını lâmba-

nın ışığına tutarak işe yarayacak birşeyi aramaktalarken Remzi Efendinin ağzından:

— İşte katili yakaladım, müjdesi fırladı.

Şimdi iki memur birden bütün dikkatleriyle gözlerini cama diktiler. Saçları beyaz, yüzü siyah, göğüsten aşağısı kırık negatif bir insan şekli görünüyordu. Poz süresi biraz gecikmişti. Fakat yine de şekil açıkça seçiliyordu.

Remzi Efendi sevinçle:

— İşte Mösyö Alber uğursuzu bu herif olacak.

Dedi.

Camı büyük bir dikkatle bir gazete parçasına sardı. Cüzdanının arasına yerleştirerek yan cebine indirdi. Öteki camların arasında Flora'nın resmini çok aradılar, bulamadılar. Camların çoğu hiçbir şey seçilemeyecek kadar bozuktu.

Şimdi lâmbayı yere tutarak karış karış mahzenin tabanını muayene ediyorlardı. Bu inceleme sırasında Remzi Efendi:

— Kesin buralarda kan bulaşığı olacak.

Seyit Efendi şaşkınlıkla:

— Neden Hükmediyorsun?

— Tahminime göre katiller Raif Beyi yukarıda boğdular. Sonra cesedi bu mahzene indirerek parçaladılar. Gece değişik saatlerde sokağa çıktıkça herbir organı bir yana attılar. Mahzenin anahtarı kendilerinde durduğu için bundan kimse birşey sezinleyemedi.

Bu yargının akla yakınlığına Seyit Efendi birşey diyemedi. Her yanı aradılar. Eyüp'de Dericiler'deki viran konakta gördükleri gibi öyle gölgelenmiş kan lekesi hiçbir tarafta rastlamadılar. Yalnız mahzenin sol taraf köşelerinden birini süpürülmüş, temizlenmiş buldular.

Remzi Efendi lâmbayı oraya tutarak:

— İşte bak, dedi. Cesedi burada parçalamışlar. Sonra kanları birkaç kova su ile yıkamışlar. Burayı bir güzel silip süpürmüşler.

Lâmbayı köşenin iki duvarı üzerinde pek yakından gezdirerek sıçramış ufak bir iki kan lekesi görülünce Remzi Efendinin tahmininde yanılmadığı anlaşılmış oldu.

Seyit Efendi: — Artık başka ispata, delile hacet yok. İşte herşey aydınlanıyor.

— Bulduğumuz izler bizi buraya kadar getirdi. Ama biz burada katilin kendini değil, fotoğrafını, daha doğrusu fotoğraf camını bulduk. Mel'unun kendisi nerede?

— Kimliği anlaşıldıktan sonra kendini yakalamak öyle çok zor olmaz.

— Daha aydınlatılması gerekli karanlık noktalar var. Eğer bu iki kardeş şimdi İstanbul'da iseler gözleri bizim üzerimizdedir.

Madam Parsih'in evini, burasını olabildiği kadar göz altında bulundururlar. Ona göre tedbirler alırlar.

— Artık buralarda dolaşmaya cesaret edebilirler mi dersin?

— Kimbilir? Belli olmaz. Herhalde uyanık olmalı. Böyle cinayet koğuşturmalarındaki başarı anahtarı gizliliktir, ağzı sıkı tutmaktır. Şimdi biz bu mahzenin anahtarını ev sahibi kadına geri vermeyeceğiz. Mahzeni tuttuğumuzu söyleyeceğiz. Cinayetin işlendiği yukarıki odanın da kontrolu gerekirdi. Ama orası kiraya verilmiş. Tabii baştan aşağı silinip süpürülmüştür. Şimdi biz araştırmalarımızın sonuncusunu olduğu gibi Emniyet Genel Müdürlüğüne bildirerek yarın buraya soruşturma için savcı yardımcısı ve sorgu hâkimi gelir. Haber çevrede duyulur. Dediğim gibi katilleri kuşkulandırmış oluruz.

— Canım, canilerin burayı devamlı olarak göz altında bulundurduklarına ne ile hükmediyorsunuz?

— Madam Vangel'in komşusu Madam Teodors bu iki kardeşi Şişli'de şık bir otomobilde gördüğünü söylememiş mi? Demek öldürdükleri adamdan aldıkları paraları harcayarak gezip tozuyorlar. Ciddi bir tehlike sezinlemedikçe İstanbul'dan kaçmağa kalkışmayacağa benziyorlar. Ben böyle tahmin ediyorum.

— Bizce bu cinayet şimdi Alber ve Flora adlarına açıkça gerçekleşiyor. Öldürme yerini bulduk. Ama bizi öldürenlere kadar götürecek yeni izi bulmağı kolay birşey görmüyorum.

— Şimdi merkeze gidince cebimdeki camı şasiye koyar, resmi kâğıda çekerim. İkimiz de bu sureti iyice eziberleriz.

Sonra kıyafet değiştirerek gece gündüz Beyoğlunda dolaşırız. Onlar cinayet şansı arkasına gizleniyorlarsa biz de adalet yardımıyle onları yakalamağa uğraşırız.

XXII

Remzi Efendi Emniyet Genel Müdürlüğüne gelir gelmez camdaki resmi kâğıda çekti. Körpecik değil, güzel hiç değil, âdeta yirmi altılık, yirmi yedilik bir yüz çıktı. Saçlar vaktinden önce açılmış tepenin seyrekliğini örtmek için yana yatırılarak düzgün bir biçimde taranmış, bıyıklar kırpık, yakalık, kıravat, yelek ve kordonda hiçbir hoppalık yok. Kibarca, temiz, ince bir zevkle uygun bir kıyafet.

Zabıta memuru dikkatle resme bakarak:

— Allah Allah, bizim hayal ettiğimiz yüz ile bunun arasında ne büyük fark var. Biz ne bekliyorduk, bakınız ne çıktı.

Seyit Efendi de kâğıt üzerindeki alında bir muamma okumaya çalışarak:

— Siz ne bekliyordunuz?

— Çok genç, yani körpecik bir sima... Perde kanadı gibi kulak arkasına kaldırılarak yelevari enseye yayılmış uzun artist saçları, maren yakalık, yelpaze gibi göğüs üzerine açılmış gevşek düğümlü bir kıravat..

— Evet. Bu hiç öyle değil. On dokuz, yirmi yaşındaki Mösyö Leon'un mektep arkadaşı olabilmek için bu yüz de karttır. Ama bence denenmiş olan birşey var. Fotoğraf makinesi her zaman tabiattan doğru kopya etmiyor. Çok defa yalan söylüyor. Bazı kart yüzleri gençleştiriyor. Bazı tazeleri de kartlaştırıyor. Onun bu yalancılığını rötuşla düzeltmeğe uğraşıyorlar ama o zaman iş daha çok bozuluyor.

— Çoğunlukla marifet makinede değil, ışığın yüze yansımasındadır.

— Her ne olursa olsun fotoğraf Mösyö Alber'in yüzünü biraz kartlaştırmış. Mesele bundan ibaret.

İki zabıta memuru fotoğrafı cebe koydular. Madam Vangel'in mahzenine kadar uzanan araştırmalarda kimseye birşey sezdirmeksizin ellerine tütün paketi ve kibrit kutusu dolu bir çanta uydurarak Beyoğlunun bahçelerine, barlarına, birahane ve gazinolarına, tiyatrolarına, sinemalarına girip çıkmaya başladılar.

İki üç hafta kadar karşı yakanın gezmedikleri, girip çıkmadıkları delik deşiğini bırakmadılar. Ama aradıklarını bir türlü bulamıyorlardı. Ancak bu işde ümitsizlenmeğe gelmez. Talih size ne kadar yardımı esirgerse siz de ona insafa getirmek için uğraşmakta o kadar direnmelisiniz.

Remzi Efendi araştırmalardan bıkmaz, yorulmazdı. Yılmazdı da... Fakat katillerin cinayeti işledikten hemen sonra İstanbul'dan kaçmış olmaları ihtimali biraz neşesini kaçırıyordu. Çünkü bütün bu araştırmalar hiçbir işe yaramayacak, buldukları deliller ziyan olup gidecekti.

Nihayet bir gün açık bir havada Kâğıthane sırtlarına gezintiye çıkan otomobillerin birinde ceplerindeki fotoğrafın sahibine yani Mösyö Alber'e rastladılar. Yanında bir de şık ve güzel bir genç bayan vardı. Şüphesiz Madmazel Flora olacak. Günahları üstlerinde kalsın ya kızkardeşi veyahut herhangi bir sebeble ise bu ad altında beraber yaşadığı metresi. Ve cinayet arkadaşı...

Zabıta memurlarının sevinçlerine son yoktu. Sevgilisini kaybetmiş bir hasretli âşık gibi her gün baka baka ceplerindeki fotoğrafın en ince ayrıntılarına kadar tamamiyle bellemişlerdi. Çukur gözlerin üzerindeki ince ve çok çatık kaşlar, biraz semerli burun, yaratan elin fazlaca yırttığı büyük bir ağız, koca koca kulaklar, hep hep mukavva üzerindeki yüze tıpkı tıpkısına benziyordu.

Avlamak istedikleri cinayet kuşları bunlardı. Fakat şimdi bu avları birdenbire bir dal üzerinde serbest gördüler Yakalamak için ökseleri, kapancaları yoktu. Şimdi tozu dumana katarak otomobille gözleri önünden kaybolabilirlerdi.

Az bir süre sonra Remzi Efendi orada gözcü kaldı. Seyit Efendi gitti. Hemen bir otomobil kiralayarak geldi. İki

memur içine yerleştiler. Artık İstanbul'un öbür ucuna kadar avlarını izleyebilirlerdi.

Mösyö Alber'in yanındaki kadın da modayı cıvıtmadan gustoluca giyinmişti. Uzaktan genç ve güzelce görünüyordu ama Flora'nın dilberliği hakkında işittikleri övgülere uyacak kadar taşkın bir güzellikte değildi.

Remzi Efendi cebinden küçük bir çifte dürbün çıkardı. Pencerenin kenarından sözüm ona bu iki kardeşin yüzlerini inceleyerek:

— Kadın adi güzelliğin biraz üstünde... Ovgüsünü dinlediğimiz gibi öyle ahım şahım birşey değildi. Yeminle söylerim ki, gülüşleri, birbirlerine bakışları hiç iki kardeş hissine vermiyor.

Dürbünü Seyit Efendi alarak:

— Bunların suratlarında ne Kerem ile Aslı'nın tutuşturucu aşkı var. Ne de Pol ile Virjini'nin masumca muhabbeti... Kadın haftalık apartman gibi gönlünü kiralayan bir sevda yosmasına benziyor. Fakat onların temizcesi...

— Bunun için sevdalarında cinayet çıkarmaya kadar fışkıracak bir şiddet eseri görülmüyor.

Flora, bir başka otomobil penceresi arkasından gözetlendiklerinden habersiz, konuşuyor, sözlerini ellerinin işaretleriyle kuvvetlendirirken parmaklarında elmaslar parladığı görülüyordu.

Daha öte tarafta açık bir faytonda. Beyoğlu genelevlerinden birinin bir canlı sermayesi. tuvalet ve giyinmek için sanki renk aramış, tabiatın bazı tür papağanları süslediği alı, yeşilli kıyafet pek beğenerek tıpkı o biçime girmişti.

O sanata vergi pozlar içinde kiralık vücudunu teşhir ediyor, etrafta dolaştırdığı süzgün, kışkırtıcı, çağıran bakışlarına evet diyecek gözler arıyordu.

Flora, orospuluğun bu bakışları çeken renkli reklâmına ne kadınlığının insafsız alaylarıyle gülüyor, ne de tenkit yollu birşeyler söylüyordu.

Vakit gecikti. Arabalar dağılmaya başladı. Tepedeki birikinti gittiçe seyreliyordu. Mösyö Alber'in otomobil de iri

iri birkaç hareket soluğu aldıktan sonra Şişli yoluna düzüldü. Öteki de az aralı bir izlemeğe koyuldu.

Öndeki otomobil Şişli caddesinin sağ taraf yan sokaklarından birinde Avusturyalı Madam Groser'in meşhur evi önünde durdu. Burası misafirhane, birahane ve hele özel buluşmalar için herşeydi.

Remzi Efendi her türlü ihtimale karşı Seyit Efendiyi arabada bırakarak kendisi iki üç dakikalık bir ara ile evin çıngırağını çekti. Kapı açıldı. İçeri daldı. Ev pek büyük değildi. Merdivenden çıkınca birinci kat sofasının etrafındaki cdaların birinde Alber ile Flora'nın masa başında oturduklarını gördü. Kapılarını kapamamışlardı. Güle eğlene biralar, mezeler ısmarlıyorlardı. Remzi Efendi bu çiftin konuşmalarını işitmeğe en elverişli bulduğu odaya girdi. Belinde irili ufaklı bir demet anahtar sarkan açık mavi önlüklü kırk beşlik şişmanca bir kadın müşterilere karşı göstermeğe idmanlı olduğu yapma bir gülümseme ile zabıta memurunun önünde durarak:

— Evimizi unutmuştunuz. Kaliba yolunu şaşığdınız da bugün bugda geldiniz. Maşallah hoş geldiniz. Fakat niçin yağnız geldiniz? Geçen yılki küçük güvegcin ne oldu?

Remzi Efendi buraya ne geçen yıl gelmişti, tabii ne de güvercinden, kumrudan haberi vardı. Kadının bu atmasyonlarına şaka ile karşılık vermek için odalardan ikisinin kapalı kapılarını göstererek:

— Galiba bu akşam çiftehanelerinizin çoğu dolu.

— Allah böyle buyğdu. Big egkekle begabeg daima big kadın olacak.

Oraya kadınsız gelmek şüphe uyandırdığı için Remzi Efendi derhal bulunduğu yere uygun şu yalanı uydurdu:

— Benim güvercin şimdi gelecek. Aşağıda beni sorarsa buradadır deyiniz. Adımı biliyor musunuz?

— Sizin ad... Biliyogdu, Nugi Bey

— Nuri Bey değil, Şakir Bey.

— Bigavo. Şakiğ Bey, şimdi aklında geldi. Güvegcin gelince söyleyeceğim. Senin Şakiğ yukagda, müjde alacağım.

Hem ondan hem senden. Şimdi o gelince kadağ efendim birşey içmiyogsunuz?

— Bir bira getir bakalım.

— Biga ile begaberg meze ne istiyog? Vag bütün tuğlu peyniğ, çeğvelâ salata, katı olmuş yumuğta

— Şimdi bir türlü birşey getir. Güvercinim geldikten sonra her türlüsünden getirirsin.

XXIII

Remzi Efendi bulunduğu odadan Alber ile Flora'nın lâkırdılarını yarım yamalak seçiyor, bir parçacık eğilirse yüzlerini de az buçuk görebiliyordu. Rahat rahat yüksek sesle Fransızca görüşüyorlardı. Özel olarak oturulur bir ev seçtikleri halde odalarının kapısını niçin kapamadıklarına polis memuru şaşıyordu. Aralarında aşk ve cinayet üzerine çok ateşli bir bahis açılmıştı. Alber diyordu ki:

— Cinayet insanlar arasında dört yoldan akar: Para. aşk, hakaret, intikam.

Flora korkulu bir sesle:

— Ahmaklık ve cahilliği de unutmayınız. Bunlar da en işlek beşinci ve altıncı cinayet caddesi olabilirler.

— Fakat en soyluca cinayet aşk yolundan akandır.

— Of, işte bunu hiç anlamam. Cinayette soyluluk olur mu? Ver bana para cüzdanını, yoksa seni öldürürüm. Bunu anlarım. Ama aç bana gönlünün kapısını, yoksa onu kurşunla, hançerle delerek içeri girerim. Bunda soyluluk değil, zerre kadar mantık bile yok. Silâhınızla elde ettiğiniz bir gönül aşkınız için bir taht olamaz.

— Fakat Fani çoğu kadınlar gibi sen de derin düşünmeden söylüyorsun.

Remzi Efendi, bu Fani hitabına dikkat etti. Demek Flora Fani olmuştu? Demek şimdi bunlar kendilerinin olmayan adların koruyuculuğu altında yaşıyorlardı? Bu iki sevdalının başbaşa verip de aşkın ruhu okşayan türlü sırlarından, zevk ve neşelerinden söz edecekleri yerde cinayetten dem vurma-

ları garip görülecek hallerdendi. Yoksa işledikleri cinayete hâlâ kanamamışlar, aldıkları paralara doyamamışlar mıydı?

Sonra Fani cevap verdi:

— Bernar, sen de her söz arasında erkekliğin kadına akılca üstünlüğünü ispat için hemen bir fırsat ararsın. Bu mesele erkeğine, kadınına göredir. Ahmak erkeklere üstün gelecek zeki kadınların varlıklarını büsbütün inkâr edebilir misin? Emin ol, kadının yüreğindeki incelik ve şefkat rekeklerin bütün erdemlerine üstün gelir.

Şimdi de herifin adı Bernar olduğu anlaşıldı. Bu ne demekti? Korkunç bir cinayet işledikten sonra böyle yalnız ad değiştirmek suretiyle zabıta koğuşturmalarından kurtulmuş olacakları kanısıyle mi yaşıyorlardı. Yoksa bunlar gerçekten Alber ve Flora değil miydiler? Yanlış bir iz üzerine mi gidiliyordu? Fakat bu Alber öteki adıyle Bernar'ın yüzü Madam Vangel'in Kumkapı'daki mahzeninde bulunan resme böyle tıpkı tıpkısına nasıl benzer?

Remzi Efendiye aklının, muhakeme gücünün dışında bu meslekte elde ettiği denemeler ve kazandığı alışılıktan bir içgüdü Fani le Bernar'ın kesik baş cinayetiyle ilgili bulunduklarını hissettirirr gibi oluyordu. Bu âşık ile sevgilisi gerçekten Alber ile Flora olmasalar bile herhalde izlenmelerinde zorunluk olan şüpheli kişilerdendiler.

Bernar iddiasında devamla:

— Anlatamadım. Kadınlara meram anlatmakta kullanılacak o özel dili bulamadım. Ben barış yolu ile alınıp da içlerinden silâhla, bomba ile çıkılan kadın kalblerinden söz etmek istedim. Meselâ onlar İşte sana sıcağı sıcağına bir misal... Fakat burada erkekle kadının yerlerini değiştirmeliyiz. Mutsuz kadın sevgilisinin günahı yüzünden iki defa, üç defa katil oldu.

— Aman Bernar, bana yine onlardan söz etme. Artık dinlemeğe sinirlerimin tahammülü kalmadı. Sanıyorum ki, her erkeğin göğsünde çarpan yürekte o uğursuzunki ile bir akrabalık vardır.

Bu muammalı konuşma terzı ne idi? Serbest ve hızlı konuşuyorlardı ama sözler bir çeşit şifre karışıklığını aldı.

Remzi Efendi bu sırlarla dolu konunun alt tarafını can kulağıyla dinlemekte iken önlüklü kadın gelip önüne dikilerek:

— Şakiğ Bey, hâlâ yalnız oturuğuyoğsun. Senin giveğcin gelmedi. İsteyoğ musun getigiyom sana başka biğ güveğcin? Göğeceksin hem daha gozel (zabıta memurunun kulağına eğilerek) hem çok ucuz... Sen benim eski dost. Bunun için.

Remzi Efendi büyük bir gerçeğe ermek üzere olduğu böyle bir anda bu kadının gelmesine kalbinden lânet etmekle beraber:

— Olmaz Madam olmaz... Ben başka bir güvercin alamam. Çünkü beninıki çok öfkeli, ateşli ve yamandır. Gelip de burada benim yanımda başka bir güvercin görürse bu evi takımiyle başımıza indirir. Sonra burada ne şişe bırakır ne bardak ne meze, ne tabak..

— Senin güveğcin gelirse bize soğacak ki, Şakiğ Bey buğda mı? Biz de diyeceğiz: Hayiğ, yokduğ... Neğden bilecek ki buğdasın. Elbette gidecek...

Şişman madam, güvercin takdiminde böyle direnmekte iken karşıki kapının aralığından bu zorlama ve nazlanmayı dikkatle dinleyen genç bir kadının boyalı yüzü arada bir görünüp kayboluyordu. Kümesinde bir eş bekleyen güvercin galiba bu nazenin olacaktı?

Remzi Efendi bu güvercin tellâlını başından epey bir zorlukla savabildi. Yine öteki odadaki çiftlere kulak verdi. Ama ne yazık ki, o muammaya benzeyen cinayet bahsi kapanmış, şimdi ortadan, şundan bundan, havadan sudan konuşuyorlardı.

Boş güvrecinlikler bütün dolmakta, evin ticareti buram buram kıvamını bulmakta iken oraya girinceye kadar zabıta memurları için Alber ve Flora adıyla tanınan ve şimdi Bernar ve Fani adlarını alan bu erkekle kadın hesaplarını görerek birahane adı altında başka alış periş yapan bu yerden çıktılar. Otomobillerine bindiler. Polis memurları da kendilerininkine atlayarak onları izlemeğe koyuldular.

Seyit Efendi hemen sordu:

— Ne yaptın? Ben burada meraktan çatlıyorum.

— Ben de içeri girdiğimden on derece fazla bir merakla dışarıya çıktım.

— Acayip.

— Acayibin acayibi...

— Tuhaf...

— Tersine korkunç.

— Hiçbir şey öğrenemedin mi?

— Adlarının Alber ile Flora değil, Bernar ile Fani olduğunu öğrendim. Birbirini öyle çağırıyorlar.

— Daha başka

— Daha başka gördüğüm, işittiğim şeyleri pek aklım almadı.

— Ne gibi?

— Madam Groser'in evine niçin gelinir?

— Özel bir odada halvet olmak için.

— Bunlar tersine odalarının kapısını açık tuttular. Ve bağıra bağıra konuştular. Oraya gideceklerine büyük cadde üzerindeki birahanelerden birinin penceresi önünde oturabilirlerdi. Ben bundan birşey anlayamadım.

— Öyle ine izlendiklerinin farkına varmışlar. Şaşırtma yapmak için kurnazlığa başlamışlar.

— Ne diyeceğimi, ne söyleyeceğimi şaşırdım. Gece gündüz bir arada yaşayan erkekle kadının o evin özelliğinden yararlanmak istemeleri şaşılacak şey. Zaten böyle birşey istemedikleri de belli ya..

— Bu garip hareketleri izlenip izlenmediklerini anlamak için başvurulan kurnazlıktan başka birşey değil.

— Nasıl?

— Kâğıthane sırtında bizim otomobil penceresi ardından dürbünle onlara baktığımızın farkına vardılarsa, peşlerine düştüğümüzü görünce Madam Groser'e girmeleri bizim de oraya girip girmeyeceğimizi anlamak içindir. Sen de onların arkalarından eve girdin. Oysa yanında bir kadın yoktu. Kadınsız Madam Groser'in birahanesine gidilmez. İşi büsbütün çaktılar.

Öndeki otomobil orta bir hızla gidiyordu. Taksim'e varınca Topçu Kışlasının biraz ilerisinde durdu. On dakikalık bir

duruştan sonra yine geri döndü. İki otomobil biri ötekini kovalayarak Harbiye'yi geçtiler. Öndekilerin bu manevradan maksatları ne idi? Zabıta memurları bunu düşünmekte iken birinci otomobil Osmanbey Gazinosunun köşesinden sağa döndü. Sokağın içinde birkaç saniye ilerledikten sonra yine sağ yandaki evlerin birinin önünde durdu. İçindekiler indiler. Otomobili ileri doğru sürdü gitti. Mösyö Bernar'la arkadaşı Fani önünde durdukları evin açık kapısından girdiler.

Zabıta memurları da bir kenarda beklemesini şoföre söyleyerek arabadan çıktılar. Fakat şimdi ne yapacaklardı? Evin önünde dinlemeyi veya sokakta aşağı yukarı gezinmeyi uygun bulmadılar. Evin tam karşısındaki pastahaneye girdiler.

Seyit Efendi: — Eğer Mösyö Bernar'la arkadaşı yahut karısı gerçekten bu evde oturuyorlarsa bunların hayatından zabıtadan ve kimsenin gizleyecek bir şeyleri bulunmamak gerekir. Çünkü burası çok göz önünde bir yer.

Remzi Efendi gözlerini karşıki evi gözetlemekten ayırmayarak:

— Şimdi bizim için öncelikle araştırılması gerekli birşey

— Nedir?

— Şu eve giren kadınla erkeğin adları gerçekten Bernar ve Fani midir? Burada kiracı mıdırlar? Ne zamandan beri burada oturuyorlar?

— Evet. Fakat ortada bir şüphe uvandırmadan bunları hemen şimdi sorup araştırabilir miyiz?

— Sen bana şuradan, aktardan bir mektupluk kâğıtla bir zarf alıp getir.

Seyit Efendi ısmarlanan şeyi hemen alıp geldi. Remzi Efendi cebinden bir mürekkepli kalem çıkararak bir hristiyan fakir kadın ağızından yardım rica eden birkaç satırlık birşey karaladı. Yazdıklarını zarfladı ve üzerini Mösyö Bernar'a yazdı.

Bu tezkereyi götürdü, evin kapıcı kadınına vererek:

— Mösyö Bernar'a takdim edilecektir, dedi.

Kapıcı kadın zarfın üzerine okuyarak:

— Yalnız Bernar değil, ona Mösyö Bernar Dorini derler.

— Ad eksik yazılmışsa affedersiniz. Kime verileceğini anladınız ya bu yetişir.

— Anladım. Söyleyenden dinleyen arif gerek. Fakat bu da böyle dımdızlak Mösyö Bernar diye yazılmaz.

— İşte bir daha söylüyorum, affedersiniz madam. Mektup benim olmadığı için kabahat da benim değildir. Komşum fakir ve hasta bir kadın vardır. Buradan geçeceğini bildiği için Mösyö Bernar Hazretlerine takdim edilmek ricasıyle bunu bana verdi.

Kadın hiddetle:

— Demek bu dilenci mektubu? Alınız geriye efendi. Adlarına gelecek bu yolda mektupları kabul etmemekliğim için bütün kiracılarımız tarafından uyarılmış.

— Mösyö Bernar Dorini için çok zengin diyorlar. Fıkaraya birkaç lira verirse nesi eksilir Özellikle bu yakınlarda da yine bir servete konmuş.

— Çok zengin olduğundan haberim yok. Bu yakınlarda servete konduğunu da sizden işitiyorum. Herhalde fakir bir adam değil. Fakat onun parası metreslerine yetişmiyor.

Remzi Efendi öğreneceğini öğrendi. Demek peşinden dolaştığı bu delikanlı oralarda gerçekten Mösyö Bernar Dorini adı altında yaşıyordu. Ama aslını faslını Allah bilir. Çünkü bu ad öyle pek sağlam bir kişilik, kimlik belirtmiyordu. Eline geçen para metreslerine yetişmiyordu. Bu Mösyö Bernar aranılan katil Alber olmasa bile ondan daha temiz bir ayakkabı da değildi.

Zabıta memuru, kapıcı kadının kabul etmediği mektubu cebine koydu. Pastahaneye döndü. Araştırma sonucunu arkadaşına anlattı. Mösyö Bernar'ın kimliği üzerine uzun uzun konuşup tartıştılar.

Seyit Efendi: — Bu herif her kim olursa olsun arkasını bırakmamalıyız. Çünkü Madam Vangel'in mahzeninden fotoğraf camı çıkan bir adamın bu cinayetle bir bulaşığı bulunması kuvvetli bir belgedir.

— Ben de bu fikirdeyim.

Birkaç pasta çiğneyerek o günün akşam yemeğini yemiş

oldular. Biri pastacıda oturuyor, öteki biraz dışarıda kalıyor, böylece nöbetleşe gözcülük yapıyorlardı.

Nihayet tiyatro, sinema, bar gibi Beyoğlunun gece eğlenceleri başlayacağı bir zamanda karşıki evden sözü geçen erkekle kadın kol kola çıktılar. İki zabıta memuru da aralıklı olarak ayrı ayrı avlarını izlemeğe giriştiler.

Bernar'la arkadaşı caddede durak yerinde tramvay beklemek için durdular. Bu bekleme sırasında kadın arada bir sinirli bir hareketle arkadaşının kolundan çekip kulağına bir şeyler fısıyor ve sonra meraklı, korku içinde çevresine bakınıyordu. Acaba ne diyordu? Bu telâşların, bu sinirlenmelerin sebebi ne idi? İzlendiklerinin farkına vararak heyecana mı düşüyorlardı?

XXIV

Remorklu bir tramvay geldi. Ön vagona avlar, arkadakine memurlar atladılar. Şimdi tramvaylar raylar üzerinde akarken arabadan arabaya her iki taraf da birbirini gözetliyordu.

Zabıta memurları aralarında:

— Çaktılar.

— Evet.

— Şimdi bizi satmak için bir yol düşünürler.

— Belki ama yararsız..

— Niçin?

— Çünkü oturdukları yeri artık biliyoruz.

— Bu bilgimize çok güvenmemeli. Evlerine dönmeyebilirler.

Bunun için memurlar avlarını bir an bile gözden ayırmıyorlardı. Tramvay Parmakkapı'da durdu. Öndekiler indiler.

Sinemaların önlerine toplanmış halkın bir kısmı tepelerinden yağan kuvvetli elektrik ışıklarının altında ilânların tabii büyüklüklerinden çok fazla allı yeşilli devlere benzeyen resimlerine bakıyor, bir takımı da programları okuyarak Lüsenburg, Odeon, Vayinberg ve başkaları arasında hangisini seçeceklerini düşünüyor, aralarında konuşuyorlardı.

Bunlardan birinin önüne çok fazla bir kalabalık toplan-

mıştı. Korkunç bir cinayet filminin resimleri karşısında herkes kendi bilgi, görgü ve düşüncenine göre yorumlarda bulunuyordu.

Haydut bakışlı iri yarı birkaç katil ak sakallı bir ihtiyarın başına üşüşmüş, zavallıyı kocaman parmaklarının baskısı altında boğuyorlardı. İhtiyarın gözleri dışarıya fırlamış, mosmor dili ağzından sarkmış, yüzü yürek dayanmaz acıklı bir görüntü almıştı.

Mösyö Bernar ile arkadaşı Fani bu cinayet sahnesinin çekiciliğinden kurtulamayarak bilet almak için gişenin önüne gittiler. Yirmi dört numaralı locayı aldılar. Remzi Efendi de yirmi beşi aldı. Kaçanlarla kovalayanlar gişenin aydınlığı içinde yüz yüze geldiler, biribirlerini yakından gördüler.

Şaşılacak şey... Fani hiç de korku, ürküntü ve heyecan eseri göstermedi. Tersine çekinmeden, alaylı, ince bir gülümseme ile iki zabıta memurunu tepeden aşağı süzerek arkadaşının kulağına bir iki kelime fısıldadı. Yürüdüler. Berikiler de arkalarından.

Seyit Efendi arkadaşının kulağına:

— Bu kadar açık bir izleme olur mu?

— Niçin olmasın? Onlar bizden çekinmedikten sonra biz mi onlardan korkacağız?

— Bunların gösterdikleri bu aldırmazlığın altında kesin bir dubara saklıdır. Bu akşam bunlar bize bir oyun edecekler.

— Oyun etmenin tavı biraz geçti. Artık elimizden kolay kolay kurtulamazlar.

Sinemaya girildi. Madamla Mösyö yirmi dört numaralı locaya, zabıta memurları da onun bitişiğindeki yirmi beşe oturdular. Açık mesafelerden biribirlerini çekinerek gözetleyen bu dört kişi şimdi yanyana localarda ense enseye, yüzyüze ve hemen nefes nefese idiler.

Partere, localara, paradiye halk ağır ağır doluyor, sinema garsonları aşağıda müşterilerinin ellerindeki biletlere bakarak onlara oturacakları yerleri gösteriyorlardı.

Birdenbire ışıklar söndü. Ortalık simsiyah kesildi. Makinenin hırıltısıyle beraber perdede şekiller oynamaya başladı. Birkaç metre karelik bir beyaz perdenin yüzüne engin deniz-

ler, tepeleri bulutlara karışmış en yüksek heybetli dağlar, sınırlarına göz ulaşamayan sonsuz yeşil ormanlar, dünyanın en meşhur, en büyük şehirlerinin, en kalabalık, en geniş caddeleri sığdırılıyordu. Bu dünyanın, tabiatın koskoca görüntülerini, koskoca kıt'aları kapsayan aynı alan. bazan içine dört kişi sığamayacak kadar sıkıntılı bir odacık oluveriyordu. Hep bunlar son buluşların şaşırtıcı cilvelerindendi. Bir mucizeydi.

Piyano ile kemanların ahenkli bir biçimde yaydıkları bir valsin ağır, ezgili makamı arasından bir tabiat parçası gösterildi. Sonra komik bir numara... Bir otomobil çarptığı yerleri devirerek gidiyordu. Dükkânların vitrinleri tuzla buz oluyor, beş altı katlı apartmanlar peynir gibi sapır sapır sokaklara dökülerek bir yığın yıkıntı halini alıyor, bu frensiz, dümensiz, şoförsüz alabildiğine giden otomobilin altında kalan insanlar, Tanrı korusun, sokaklarımızda gerçek örneklerini gördüğümüz gibi kafa, kol, bacak parça parça kanlar içinde hareketsiz yatıp kalmıyorlar, bu sinema kazalarına uğrayan kimseler kalkan balığı gibi yamyassı kesilmiş bir halde ayağa kalkıp yürüyorlardı. Bu tuhaflığın önünde artık çocuk, büyük fark olunmuyor, bütün halk, hele bazıları ellerinde olmadan altlarını ıslatmamak için kasıklarını tutuyor, gülmeden kırılıyorlardı.

Biz sanatça o kadar ilkel ve o kadar geriyiz ki, birçok bakımdan büyüklerimizi çocuklarımızdan ayırt edemeyiz. Vara güleriz, yoğa güleriz. İşte onun için bizde mizah gazetesi çıkarmak, Yenicami mektubu yazmak kadar kolaydır. Çocuk avutur gibi ceee deseniz okuyucuları kahkahadan bayıltırsınız. Güldürmenin bizde sanatla, fenle hiçbir ilişkisi yoktur. Bunun içindir ki, en kaba, ümmi adamlara komiklik rütbesi veririz. En kaba, iğrenç sözleri tuhaflık sanırız. Saf adamların bir kere gülme damarları sarsıldı mı artık ağlanacak şeylere de gülerler.

Mösyö Bernar'la arkadaşı Fani halkın bu saflığına katılmadılar. Hiç gülmediler. Tersine bu sanatsızlığa gülenlerin zavallıklarına karşı biraz somurttular.

Nihayet hüzünlü bir müzikle büyük dram başladı. Ufkunda uzak bir köy görünen bir orman kenarında güzel bir delikanlı belirdi. Bazan kulaklarını uzak mesafelere vererek bazan gözlerini ormanın yeşil derinliklerine dikerek bütün ruhu ile heyecanlar içinde birşey bekliyor, bir yerde oturamıyor, cıva gibi oradan oraya akıyordu.

Sonra birdenbire ormanın loşlukları içinden bir güzellik doğdu. Güneş saçlı, gök gözlü bir kız.... Önce hasretli, baygın delikanlı ile göz göze şöyle bir bakıştılar. Sonra dayanılmaz bir çekicilikle kucak kucağa düştüler. Bu sevişme gitgide heyecanlı bir anlaşmazlığa, bir tartışmaya dönüştü. Oğlan tapındığı kızı önemli bir konunun desteklenmesi için kandırmağa çalışıyor, ama kız kabul etmiyordu. Sonra bağırları dertli, gözleri yaşlı, acılar içinde biribirlerinden ayrıldılar.

Araya başka olaylar da karışarak oğlanla kızın bu buluşmaları tekrarladı. Hep delikanlı yalvarmalarında, kız da reddinde devam ediyorlardı. Nihayet erkek kadının pundunu buldu. Teklifini kabul ettirmeyi başardı.

Sonra ikinci bölümde şehirde bir ev gözüktü. Kız yarı metres yarı hizmetçi durumunda bir ak sakallı ile beraber yaşıyordu. Bu ihtiyarın arada bir odasına kapanarak kasasını açtığı, tomar tomar paralarını saydığı, hizmetçinin de anahtar deliğinden onu gözetlediği görülüyordu.

Bir gece karanlığında kız sokak kapısını açtı. İçeriye yüzleri maskeli birtakım haydutlar girdi. İhtiyarı döşeğinde bastırarak onu çırpındıra çırpındıra bir tavuk gibi boğarlarken seyircilerin içinde bu acıklı sahneye ağlayanlar, inleyenler oldu. Halkın bu heyecanı sırasında Madam Fani büyük bir üzüntü ile:

— IL me semble que J'assiste à L'etranglement de pauvre Raif Bey.. (Bana, zavallı Raif Beyin boğulmasında hazır bulunuyorum gibi geliyor.) Demekten kendini alamadı.

Kadın Raif Bey cinayetiyle kendilerinin ilişkisini ilân eden bu korkunç cümleyi epey yüksek bir ses ve açık bir deyişle söyledi. Hemen hemen çok garip bir açık sözlülük karşısında Remzi Efendi ne düşüneceğini şaşırdı. İşittiği sözleri arkadaşı Seyit Efendiye yavaşça söyledi. Onun da şaşkınlıktan ağı-

zı açık kaldı. Bu şaşkınlıktan kendini toplamaya uğarşarak:

— Bu erkekle bu dişi yaban yaratıklara benziyorlar. Bunların bize bir oyun edeceklerini sana söylememiş miydim? İşte başladılar. Aman ayaklarımızı denk alalun.

— Evet. İzlendiklerini anladılar.

— Hiç kuşkusuz...

— Ey, bu açık seçik söylenen sözler ne oluyor?

— İşte ona sen de şaş, ben de şaşayım.

— Biz onları avlayalım derken onlar bizi kapana getirmeğe çalışıyorlar.

—Aman aman, boş bulunmayalım.

İki zabıta memuru böyle fısıldaşırlarken kadının bütün dikkatiyle kulak kabarttığı hissolunuyordu.

Sinema bitti. Halk hafif bir uğultu ile merdivenlerden, koridorlardan dışarı akıyordu.

Sokağa çıkınca Bernar'la Fani kiralık bir otomobilin önünde durdular. Fakat arabaya binmeden önce kadın kendilerini açıktan açığa gözetleyen zabıta memurlarını eliyle çağırarak bozukça bir Türkçe ile:

— Efendiler, rica ediyoğum, bugda buyugıyoğsunuz biğ pağça, dedi.

Memurları şimdi daha büyük bir şaşkınlık aldı. Bu çağırıya uyarak yürüdüler. Dört kişi sokak fenerinin ışığı altında yüz yüze gelince Fani şimdi Fransızca ciddi bir tavırla, en küçük bir çekingenlik göstermeden:

— Efendiler, siz bizi izliyorsunuz galiba?

Remzi Efendi küstahça bulduğu bu cesaretin önünde biraz kendini kaybedip yine toparlanmağa çalışarak vereceği cevabı düşündü. Görünüşte bu kadar mertçe ve cesursa bir soruya karşı inkârın bir mânası ve yararı yoktu. Çünkü karşısındakilerin aldanır boydan olmadıklarını görüyordu. Bunun için o da açık bir davranışla:

— Evet, izliyoruz, cevabını verdi.

Memur: Evet Madam.

Kadın: — Raif Bey olayından ötürü

Kadın: — Öyleyse her iki taraf için yani sizin ve bizim için en az yorgunluk olacak biçimde hareket etmeliyiz.

Memur: Şüphesiz Madam.

Kadın: — O halde efendim otomobile buyrunuz. Birlikte bizim eve gidelim. Orada sizi meraktan kurtaracak açıklama yapalım.

Bu teklif önünde Remzi Efendi irkilerek düşündü. Önce hesapladıkları gibi acaba bir kapana mı düşürülüyorlardı?

Zeki kadın, memurun kuşkusunu derhal sezinleyerek:

— Çağırımı kabulde kararsızlık gösteriyorsunuz. Ve bu konuda yerden göğe kadar hakkınız vardır. Çünkü bizim ne çeşit bir insan olduğumuzu bilmiyorsunuz. Akla herşey gelebilir. Fakat önce şuna inanmalısınız ki, biz Nat Pinkerton masallarındaki kişilerden değiliz. Kimbilir zihninizde bu saata kadar nasıl büyütmüş olduğumuz bu cinayet olayının ne derece sade birşey olduğunu bize gelince anlayacaksınız.

Bununla birlikte sözlerime güvenemiyorsanız, gerekli gördüğünüz tedbirleri almaktan kaçınmayınız. Merkeze telefonla haber veriniz. Kapımızın önüne yirmi polis dikiniz. Ne yaparsanız yapınız ama bu saatte bizi karakola götürmeyiniz. Bunun gerekli olmadığını kesinlikle görecek, anlayacaksınız. Çünkü Beyoğlu gibi kalabalık ve her yanı bilinen bir yerde Nat Pinkerton'un batakhaneleri, gizli mahzenleri, işkence yerleri bulunmadığını siz bizden daha iyi bilirsiniz. Gerektiği zaman yolunca ifade vermeğe, Emniyet Genel Müdürlüğüne, Adliyeye gitmeğe hazırız. Tanrı göstermesin, biz katil değiliz. Olayla uzaktan yakından hiçbir ilişkimiz yoktur. Yalnız size şimdi anlatacağımız bir sebeple olayın geçiş biçimini öğrendik. Bu konuda öğrendiklerimiz de yenidir. Zabıta bunu bizden sormamış olsaydı bile yine biz gidip ilgili kimselere anlatacaktık. Bize inanmazsanız işi İtalyan polisinden dilediğiniz gibi araştırabilirsiniz. Bu açık sözlerime inandınızsa otomobile buyrunuz, gidelim.

Kadının yalandan, dubaradan uzak görünen bu sade ve çok

tabii sözleri, polis memurlarının bir iki dakika önceki korkunç şüphelerini kızgın bir güneşe rastlayan buz parçaları gibi eritti. Sanki onları biraz da büyüledi.

İkisi de otomobile atladılar.

XXV

Evin önünde arabadan indiler. Mösyö Bernar'ın üçüncü kattaki dairesine çıktılar. Düğmelere basınca daire aydınlandı. Orta yaşlı bir kadın hizmetçi misafirleri salona aldı. Her taraf temiz, zevkle döşenmiş ve süslü idi.

Mösyö Bernar yahut Bernardo İtalyan asıllı, burada Doğu bankalarının birinde yüksekçe bir memurdu. Metresi Fani Avusturyalı idi. İkisi de uzun bir süreden beri her millet evlâdının macera ve geçim kaynağı aradığı Doğu'da kozmopolitzm hayatı içinde yaşayarak milliyet ve mezheplerini kaybetmiş gibiydiler.

Dinler hafifleyip mezhepler genişleyerek çürüyen gelenek ve görenekler sapır sapır döküldükçe karı kocalık esasları kalmıyor, Devletlerin yapıları gibi aile düzeni de bozuluyor, kocanın karıya, babanın evlâda eski içtenlikleri değişiyor, dünyada bütün yakınlıklar başka renklere giriyor, herkes biribirine yabancılaşıyor, âlemi egoizm boğuyor, insanlık arasında muhabbet, kardeşlik duygusu azalıyordu.

Her gittiğimiz medeni memlekette bir oda ile beraber istediğiniz sürece bir de kadın kiralayabilirsiniz. Uzak memlekette karınız varsa zararı yok, o da orada bekleyedursun yahut aynı tür bir hıyanetle sizden hıncını alsın.

Bernardo ile Fani şimdiki zamanın nikâhsız karı kocalarından, papasların kutsallamalarına bedel kendi gönüllerinin eğilimleriyle birbirlerine bağlanmış ailelerden idiler. İlişkilerini meşrulaştırmak için hiçbir engel yoktu. Fakat gerçek karı kocalık kadrosuna girince bu yasak aşktaki zevkin kaçacağına inanıyorlardı.

Evlenmeden çok meşru olmayan ilişkilerden haz arayanlar

çoktur. Elbette bunun bir sebebi vardır. En büyük haz ve mutluluğun ne tarafta olduğunu evlilerden sorarsanız onlar sizi de kendilerine benzetmek için meselenin tersini iddia ederler. Fakat zavallı evliler hemen daima nikâhlıları olmayan kadınların, erkeklerin arkalarından ah çekerler.

İşte Bernardo ile Fani bu fikirde idiler. Biribirlerine nikâhla bağlandıkları gün düğümün baskısını hissederek çözülmeğe uğraşacaklarını biliyorlardı.

O gece polis memurlarına nefis bir çay ziyafeti verdiler. Süt kokan taze bisküilerin, güzel pastaların, bonbonların, meyvaların yenmesi arasında kadın macerayı şöyle hikâye etmeğe başladı:

— Biz burada Alber ile Flora adları altında iki kardeş tanıdık. Genç iki kardeş... Oğlan çok haşarı, kız insancıl, çok güzel ve sempatikti. Burada yaşamak için gençlik ve güzelliklerinden başka hiçbir kaynak ve sermayeleri olmadığını görüyor, elimizden gelebildiği kadar kendilerine yardımdan geri durmuyorduk.

Alber'i birkaç defa bankalarda işe koyduk, durmadı. Bir defasında küçük bir hırsızlık yaptı, ödedik. Çalıkuşu gibi daldan dala uçan kararsız bir çocuktu. Zavallı Flora'nın koyu mor kadife çiçeklerine benzeyen güzel gözlerinden daima bir üzüntü, bir ümitsizlik akardı. Bir gün geldi. Göz yaşlarıyle kıvranarak dizlerime yattı: «Ah kardeşim, dedi. İnançlı bir insan değilim. Ama günahlarımı bir papasa açık açık anlatma ihtiyacıyle yüreğim yanıyor.»

Aramızda şöyle bir konuşma açıldı:

Ben: «— Nedir kızım? Gerçi dişi papas olmaz ama sen beni öyle sayarak bütün dertlerini söyleyebilirsin.»

O: «— Ah Fani ah... Asıl dertler ne papasa ne hekime söylenemeyenlerdir. İşte bu türden gizli bir yara kalbimi kemiriyor, kemiriyor...»

«— Söyle kızım, bana söyle... Hafiflersin. Günahlılara teselli vermek için ille de papas olmak gerekmez. Çünkü papas da bir insandır ve hiçbir insan günahsız olmaz.»

«— Fani, kulağını bana ver. Bu kulağına söylediğimi öteki kulağın duymasın.»

«— Peki, söyle.»

«— Alber benim kardeşim değildir.»

«— Ya nendir?»

«— Amanumdır.»

«— Ya?...»

«— Evet.»

«— Öz kardeşin değil ya. Amanın olmuş, bundan ne çıkar?»

«— Fakat biliyor musun ki, Fani, bu dünyadaki fausse position sahte durum) ların bu en kötüsüdür. Herkese karşı kardeş tanınmış olduğunuz bir erkeğin geceleri koynuna girmek...»

«— Üzüntün bu ise öyle pek önemli birşey değil kızım. Gerçek kardeş olmadıktan sonra aman ve metres halinde yaşamakla dünya yüzünde kimsenin işlemediği bir günahı işlemiş olmuyorsunuz.»

«— Ah Fani böyle deme. Bir sahte durum, insanı daima ondan daha fena sahte durumlara düşürüyor.»

«— Peki ama bu duruma girmeğe seni kim zorladı? İtalya'dan geldin. Burada seni tanıyan kimse yoktu. Kendini Alber'in kız kardeşi olarak ilân etmekten ne gibi bir çıkar bekledin »

«— Bu yalan tertipçisi ben değilim, Alber'dir.»

«— Bunu neden gerekli görmüş?»

«— Alber bu memlekette büyüdü. Burada mektebe gitti. Burada eğitim gördü. Ana baba yönünden anonim bir hayat geçirdi. Fakat Beyoğlunda sevgilerini kazanmış olduğu namuslu birkaç aile vardı. Onların koruyuculuğu ile yaşıyordu. Beni onlara metres olarak tanıtsa bütün kapıların yüzlerimize kapanacağını biliyorduk. Ah Faniciğim, bu genç yaşımda ihtiyar denemeleri geçirdim. Neler öğrendim, neler öğrendim. Ne kadar fena olursan ol, ama kendini herkese iyi göstermek fennini bil.. Şimdiki hayatın sırrı hep bu noktadadır. Yüzüne yalancı bir maske geçirerek kalbinin iğrençliklerini ört. İşte o zaman iyiler topluluğuna girmiş olursun.

Biz bugün artık böyle yaşıyoruz. Kanlılar, katiller, hırsızlar, eşkıyalar, belediyelerin fuhuş defterlerinde yazılı, açık-

ça namus ticaretiyle geçinen kadınlar, işte hep bunlar, maskesiz kötülük eden alçaklar, ahlâksızlardır. İnsanların öbür kısmı maskeli yani gizli günahlılardır.»

Flora bana gelir, devamlı olarak bu sahte durumundan yakınırdı. Kızın bu derin acısındaki noktayı önceleri pek iyi anlayamayarak bir gün yine böyle sahte durumundan sızlanırken dedim ki: «— Kızım, ben senin bu haline şaşıyorum.»

«— Niçin?»

«— Çünkü bu sahte duruma kendi kendinizi zorla sokan yine sizsiniz. Kendinizi âleme kız kardeş, erkek kardeş olarak ilân etmeyip karı koca diye tanıtsaydınız bundan ne çıkardı?»

«— Derdimi anlamadın Fani.»

«— Evet, anlamadım.»

«— Ben sanırım çok güzel bir kızım.»

«— Ooo buna hiç şüphe yok.»

«— Güzellik de bir tür kapitaldir. Sermayedir değil mi?»

«— Evet.»

«— Bu güzellik sermayesi nasıl işletilebilir?»

«— Türlü türlü...»

«— İşte bizimkisi senin düşünebileceğin türlülerin hiçbirine benzemiyor.»

«— Nasıl?»

«— Alber istiyor ki, hem benim güzellik kapitalimi işletelim. Hem de ben temiz ve ölünceye kadar ona sadık kalayım.»

«— Ciddi mi söylüyorsun? Yoksa zekâmı, seziş gücümü denemek için çözümü olmayan bir bilmece mi uyduruyorsun?»

«— Gerçek söylüyorum.»

«— Hem güzellik sermayeni işletmek hem de amanına sadık kalmak... Bu nasıl olur?»

«— Nasıl olacak İşte bundan da bir sahte durum daha çıkıyor.»

«— Anlat, merak ettim.»

«— Biz dışa, yabancılara karşı temiz iki kardeşten başka birşey değiliz. Alber beni kibar dostlarına evlendirilecek bir kız olarak takdim ediyor. Bunun için bazen zengin kimseler benimle evlenmek istiyor. Beni onlara verecekmiş gibi görünerek

Alber epey bir süre bu talipleri oyalıyor. İşte biz de bu aldatış süresince geçiniyoruz. Bu evlenme adayı ümidini kesinceye kadar bize yolunuyor. O çekildikten sonra başka bir aday buluyoruz. Ve bu işi fuhşa düşmeden namusluca geçinmek sayıyoruz.»

Bu tuhaf namuslulukla bir hayli vakit geçindiler. Artık sonra sonra Flora'nın av çekmek için tuzağın önüne konan iştah verici bir yem işini gördüğünü herkes bir parça anladı. Ustalıklı sandıkları bu geçinme yolunun da sonu gelmedi. Geçim şartları çok daraldı. Artık ne Alber'in yaptığı resimler satılıyor, ne de kimse bu şüpheli kardeşleri müzik, yabancıdil özel derslerine çağırıyordu. Öyle bir vakit oldu ki, bunların ne ile geçindikleri tam bir muamma biçimini aldı.

Bir gün Flora yine ziyaretlerinin birinde garip garip itiraflara girişerek:

«— Bu dünyada cinayetsiz hayat olmaz,» diye başladı.

«— Ben de felsefeyi anlayamadım. Kim söylüyor böyle?»

«— Alber.»

«— Sen de bunu bir gerçek olarak kabul ediyor musun?»

«— Hayır ama işte bunun için her gün Alber'le tartışıyoruz, kavga ediyoruz.»

«— Bu karanlık, kanlı, vafşi felsefesini ne ile isbta ediyor?»

«— En büyük felsefe kitap biçiminde yayımlanamayan gerçeklerdir. En küçük hayvanlardan insanlara kadar cinayetsiz hayat olamayacağı gibi yalansız da hiçbir sosyal toplum kurulamaz. En temiz, masumca görünün işlerimiz ve hareketlerimizde birtakım cinayetler gizlidir. Genellikle insanlar tarafından bunlar bağışlanmış görülür. Çünkü bunları yapmadan hiçbir kimse yaşayamaz. Meşru biçimlere sokmak için bunların adlarını değiştirmekle yetinirler. Görmüyor musun? Değil bireyler, değil sınırlanmış topluluklar, koca koca milletler bile cinayetsiz yaşayamıyorlar. Yalnız şu kadar var ki bu genel öldürüşe savaş adını vermekle meselenin kirini pasını silmiş oluyorlar.»

«— Eh sen buna ne diyorsun kızım?»

«— Ne diyeyim Fani? Alber'in bu kanlı felsefesi önünde

çok sıkılıyorum. Bence savaş başka, insanların işledikleri cinayetler başkadır. Ve cinayet daima cinayettir. Alber ne kadar uğraşsa bu yanlış, bu hatalı felsefesini bir gerçek olarak bana kabul ettiremez.»

O günden sonra Flora'yı artık görmedim. Raif Bey cinayetini gazetelerde okuyunca hemen bu iki sevdalı kardeşi aradım. Ama onları hiçbir yerde bulamadım. Bu kayboluş üzerine katillerin bunlar oldukları hakkında bana şüphe değil âdeta büyük bir inanç geldi.

Alber korkunç felsefesini nihayet mutsuz kıza kabul ettirmiş, böylece cinayetsiz hayat olamayacağı felsefesinin ilk uygulamasını zavallı Raif Beyde göstermiş olacak.

Remzi Efendi: — Madam, içtenlikle verdiğiniz bu bilgilere teşekkür ederiz. Ancak bu lûtfunuzun tamamlanması gerekir.

Fani: — Ne suretle?

Remzi Efendi: — Bu saatte canilerin bulundukları yeri bize haber vermekle.

— Ah işte bu olacak şey değildir.

— Niçin?

— Çünkü o mutsuzlar bu saatte hiçbir yerde değildirler. Çünkü onlar artık yaşamıyorlar. Tanrının adaleti yerini buldu. Cehenneme bir polis memuru göndermek mümkünse buna bir diyeceğim yok.

Fani, zabıta memurlarını kandırmak için mi böyle söylüyordu? Remzi Efendinin iki kaşı arasında beliren şüphe çizgilerinden zeki kadın gerçeği sezerek:

— Merak etmeyiniz. Sözümü resmi bir belge ile ispat edeceğim, dedi.

Kadın salondan çıktı. Zabıta memurlarıyle kalan Mösyö Bernar sordu:

— Affedersiniz, bizim bu katillerle tanıştığımızı nasıl anladınız?

Remzi Efendi: — Onların son defa oturdukları Kumkapı'daki evin malızeninde bir klişe bulduk. Bunu kâğıda çektik. için Istanbul'un her yanını aramaya başladık. Girip çıkmadıiçin Istanbul'un her yanını aramağa başladıö. Girip çıkmadı-

ğımız yer kalmadı. Nihayet bugün Kâğıthane sırtında size rastladık. Otomobilde oturuyordunuz. Maceranın sonrasını biliyorsunuz.

Remzi Efendi, cebinden fotoğrafı çıkarıp Mösyö Bernar'a uzatarak:

—Bu sizsiniz değil mi

Bernar resme bakarak:

— Evet, ben'im. Tastamam kendim. Alber birkaç defa fotoğrafımı çekmişti. Nasılsa camlardan birini mahzende bırakmış. Böyle bir ihtiyatsızlıkta bulunduğuna ne iyi etmiş. Bu sayede sizinle tanışmış olduk. Karışık ve karanlık görünen bu cinayet de zabıtaca anlaşılmış oldu. Kimbilir sizi daha ne kadar bir süre boş yere üzecek, yoracak bir araştırmadan kurtulmuş oldunuz.

Madam Fani, elinde küçük, şık bir ceviz çekmece ile yanlarına geldi. Mini mini bir anahtarla çekmecenin kapağını açarak:

— Zavallı katil dostlarımın acıklı, sonsuz hatıralarını işte bu küçük mezara gömdüm. Bu mezarı her ziyaretimde üzüntüm artıyor Flora'nın kendileri için yazdığı bu öldürme beratını okurken siz de bu caniler hakkında derin bir acıma ile titremekten kendinizi alamayacaksınız, sanırım.

Fani, kutudan dolgun bir zarfla beyaz bir ipekli mendil çıkarıp bu hazin yadigârları burnuna götürerek:

— İşte bu kâğıtlarla bu mendil Flora'nın acılı, titrek ellerinden aldıkları asilbent kokulu lâvantanın kokusunu bile henüz kaybetmemişler. Ve bunu kaybetmemeleri için bunları sıkı sıkıya bu çekmeceye saklıyorum. Bu kokuyu burnum aldıkça Flora'yı yanımda samyorum. Çünkü Alber'le o devamlı olarak bu lâvantadan sürünürlerdi.

Fani zarfla mendili Remzi Efendiye uzattı. O da burnuna yaklaştırarak:

— Hah işte, kuyuda bulduğumuz çengelli kurşun kalemi de tıpkı böyle kokuyordu.

Bu ince, beyaz ipekli mendilin karşılıklı iki köşesine biri erkek, öteki kadın iki fotoğraf çekilmişti. Alber'le Flora'nın resimleri... Her ikisi de çok genç ve çok güzeldiler. Hele kız,

olağanüstü güzellikte, çekici, ama hüzünlü bir tazelikle gözleri alıyordu.

Alber düzgün çizgili yüzü, başından siyah bir duman gibi fışkırmış gür saçları, biraz yana kaymış boyunbağı, belirsiz bir derinlikte idealini arayan gözleriyle ve giyim bakımından gösterdiği derbederliğiyle bir artist tipi canlandırıyordu.

Gerçeğin ne olduğunu henüz pek iyi anlayamayan zabıta memurları, bu iki genç ve güzel katili, kendi mesleklerine ait olağanüstü bir örnek inceler gibi süzüyorlardı.

Fani polis memurlarına iki zarf uzatarak:

— Bunun biri, Flora'nın çok hazin bir incelikle maceray hikâye eden mektubudur. Daha doğrusu kendisiyle Alber üzerine yazdığı etkili bir cinayet bildirisidir.

İkincisi, birincide hikâye edilen dramın sonu tıpkı tıpkısına gerçek olduğunu ispatlayan İtalyan zabıtasının verdiği bir belgenin kopyasıdır.

Bunları Türkçeye çevirtiniz. Gerçek olduğu gibi anlaşılır. Bize bir söyleyeceğiniz, bizden sormak istediğiniz birşey olursa yine geliniz. Bizi devamlı olarak burada bulabilirsiniz.

XXVI

Flora'nın Fani'ye yazdığı mektubun Türkçeye çevrilmiş sureti:

«Sevgili Fani,

«Sen bu mektubu aldığın zaman ben sonsuzun kucağında hissiz uyumuş bulunacağım. Ohhh ne iyi. Çünkü benim için hissetmenin, acı çekmekten başka bir mânası yoktur. Çok kötü ve acıklı hadiseler arasında top atan, herşeyini kaybeden bir insan gibiyim. Kaç gündür bu acı hayatla olan ilgi ve hesaplarımı kesmeye uğraşıyorum. Bu genç yaşımda kendi kendimin ölüm kararını yazarak göçüp gitmek kolay birşey değil.

Fani, yer zalim, gök zalim, bütün tabiat zalim.. Bu felâket dünyasında insan çevresine bakınıyor. Kendine yine kendi cinsi insandan vefa arıyor. Onu da bulamayınca bu felâket-

lerin sonuna, acıların dindiği karanlık kuyuya atılmak istiyor. Bu dünyanın bütün acılarına, yokluklarına, sıkıntılarına katlanmak için Tanrı aşkı yaratmış. Bana bu dünyada sonsuzluğa kadar aşktan gülmüş kaç mutlu insan gösterebilirsin?

Aşk, gönlümüzde yaşayan çok büyük bir coşkunluktur. En tehlikeli hastalıklar gibi üç dönemi vardır. Başlangıç, orta ve son... Birincisinde kavuşma, birleşme arzusu ile yanarsınız. İkincisinde hayal kırıklığına, üçüncüsünde de tiksintiye uğrarsınız.

Aşk, iki kalbin karşı karşıya oynadıkları bir kumardır. Yenilen tarafın denizlerden, zehirlerden, iplerden, kamalardan şifa aradığı çok görülen olaylardandır. Çünkü yaratılış yaratılışa, mizaca, ahlâk ahlâka, vicdan vicdana uymaz. Muhabbet görünüşte birleştiği gönülleri çok defa gerçekte türlü geçimsizlik, nefretler ve felâketler içinde kıvrandırır.

Aşk için, ruhun eğitimcisidir, derler. Hayır, yalandır.. O,O, tutulanlarını birtakım taşkınlılara iterek bazan sersem, bazan arsız, bazan ahlâksız, Tanrı korusun, bazan da katil eder.

Her çocuk gibi ben de bu mektebe başladım. Şaşılacak bir hızla izin aldım. Hayatın bütün isteklerine karşı yalnız sevgide teselli arayan tecrübesiz bir genç gibi ben de aldandım. Uçurumdan aşağı yuvarlandım. Düştüm. İndim, indim, indim. İşte şimdi sana sonsuzluğun bu karanlık çukurundan sesleniyorum.

Fani, bu satırları sana vicdan denilen insanlık mahkemesinin huzurunda kendini suçtan uzak tutmak için yazmıyorum. Çünkü o ne sende var, ne bende ne de bizim vicdansızlığımıza acıyacak olanlarda...

Ben sonsuzluğun bu uçurumuna iki yüzlülükten, yalandan, kandırıcılardan kurtulmak için atıldım. Lânet bu kötü huyları kendisiyle birlikte öteki dünyaya götürenlere...

Sana herşeyi olduğu gibi dosdoğru söyleyeceğim. Ne ölülerden yardım isterim ne dirilerden dua... Ben artık hiçbir şeye ihtiyaç duymuyorum. Ölümlülerin benim hakkımda isteyecekleri Tanrıdan günahlarımı bağışlaması, ne beni temize çıkarmak için yapacakları yorumlar önemlidir. Çünkü bunlar,

insanların kendi kendilerine temize çıkarmak ve teselli etmek için gösterdikleri çabalardır.

Her insan birbirine benzer. Her insanın içinde günaha karşı bir eğilim vardır. Onlar, bende kendilerine görmekten korktukları için kurtuluşumla ilgili görünüyorlar. Yoksa kim kime azizem? Açlıktan ölenlerin bazan ancak son nefeslerinde yardımlarına koşulduğunu sen hiç görmedin mi?

Fani, doğru söyleyeceğim ama yaratılış bakımından bana benzeyenler, bana benzedikleri için kırılıp gücünenler şu ibret verici satırları karalayan dimağın doğruluktaki cesaretine lânet edeceklerdir. Fakat bundan bana ne gam? Ben hiçbir ölümlünün erişemeyeceği aşağılığa, bir hiçliğe karışmış olacağım.

Hayat bir maceradır. İlk soluğumuzla başlar, sonuncusu ile biter. Bu sonsuz âlem ortasında bir engin denizin dalgaları gibi her canlı çırpına çırpına bir mutluluk kıyısı arar. Ama kimse aradığı bu rahatlık limanını bulamaz. Mutluluk öyle bir seraptır ki, elinizle dokunduğunuz gün dağılır. Çevrenizde birşey kalmaz. Ama yine de bu gerçeği tecrübe edenler uyanıp düzelmezler. Yine arkasından koşmak için yeni seraplar ararlar. En büyülü, en mucizeli serap aşktır. Zehiri sonradan duyulan bu cennet içkisinin zevkini ben Alber'in kolları arasında tattım. Tecrübesizliğimin etkisiyle bu serabı bir gerçek sandım. Az bir süre mutluluğun varlığına inandım. Onun varlığına inandırmak için Alber beni kollarının arasında ne tatlı bir cennet ninnisiyle uyuttu. Bu rüyadan uyandığım vakit aşkın canlandıran neşesi gitmiş, yalnız öldürücü sarhoşluğu kalmıştı.

Ahlâkçılar, filosoflar ne derlerse desinler, horozdan, tavuktan tâ file kadar bütün hayvanlarda olduğu gibi insanlarda da erkeğin saldırışı önünde kadının yaratılıştan bir uysallık eğilimi vardır. Erkek ruhunun ateşlerini gözlerinden saçarak baktığı vakit kadın benliğinin içinden: «Yaratılış görevin budur. İtaat et.» mânasında tanrısal bir ses duyuyor. İşte bana da öyle oldu. Ne kadar masum, temiz, saf bir kızdım. Koskoca dünyada yalnız bir büyükannem vardı. Yuvanın kenarını

dan yavrularına evreni göstererek hayatı, uçmayı öğreten bir çalıkuşu gibi saflıklar, masumluklar içinde bana yaşamayı öğretirken birdenbire Tanrı onu öteki dünyasına çağırdı. Bu koruyucu melekten yoksun kalınca çevremi şeytanlar sardı. Bu şeytanların bana en hoş geleni Alber oldu. Şahinler kuyulara düşmekten korkmaksızın nasıl göklerde süzülerek uçarlarsa biz de ikimiz birlikte işte öyle dört kanatla uçurumların üzerinden havalandık.

Gönüllerimiz aşkla, ateşle, geleceğe güvenle dolu ama keselerimiz bomboştu. Bizi dünyaya getirenler sanki: «Tanrının bol havasını teneffüs etmek bedavadır. İşte bununla yaşayınız.» öğüdü ile bizi bu hayat sahnesinin ortasına kanıp salıvermişlerdi. Tanrının birtakım erdemler, ihsanlar, lûtuflar ve marifetlerle yarattığı kulları bulunduğu gibi biz de kendimizi yaratılıştan sanatçı biliyorduk.

Artsitlerde idare, ekonomi fikri, geçim kaygısı, kazanç tasası olur mu? Sanatçı sanat için çalışır. Onun yüksek zihnini hayatın adi uğraşıları giremez. Kasabı, bakkalı, ekmekçiyi düşünmek kaba insanlara vergi şeylerdir. Sanat onuru ile bağdaşamayan küfürlerdendir. Yaratıcı dimağların gıdası, manevî şeylerde, estetikte, mânadadır. Biz sanıyorduk ki, bütün dünya bizdeki sanat istidadının tutkunudur. Nereye gitsek bizi alkışlar bekliyor.

Biz bu kanı ile göklerinde, güneşinde, bulutlarında, şehirlerinin kubbe, minare ve taklarında, tarihî yıkıntıları arasında sanat perileri uçuşan doğunun dillere destan şiirliliğinden esinlenmek için İstanbul'a koştuk. Alber beni böyle kandırdı. Vapurdan Galata rıhtımına çıktığımız gün sokaklarda karınca gibi kaynaşan halkın içine kimliksiz, kişiliksiz birer bilinmeyen insan olarak, birer garip gibi karıştık. Kimse bizim büyülü varlığımızı avuçlarından beğeniş sesleri, alkışlar çıkararak karşılamadı.

Biz İstanbul'a gelmeden önce kendimizi herşey biliyorduk. Fakat o diyara girince hiçbir şey olmadığımızı anladık. Bize derlerdi ki, doğuda en bilgisiz bir Avrupalı bile bilgin geçinir. Başta şapka, bir dehâ ve hüner belirtisidir. Bu medenilik başlığı altında batının pek çok beyinsiz kafaları, sürü sürü şar-

latanları, ilim ve sanatın her dalında birer harika kesilmişlerdir.

Avrupa'nın çavuşu orada mareşal yaşar. Sülükçüsü doktor kesilir, yol işçisi birinci sınıf mühendis olur. Türk, çevresindekilere medeniliğin değerini bilen bir kimse olduğunu ispat için evini şapkalı mimara yaptırtır. Nabzını şapkalıya uzatır. Parasını yabancı bankalara yatırır. Alış verişini hep dini ve milliyeti ayrı mağaza sahipleriyle yapar.

Türk, yüz yıllardan beri kanını, çevresini saran düşmanlarına emdirdi. Gafletle sülük tutundu. Nihayet bünyesi zayıf, vücudu hasta düşerek ölüm döşeğine uzandı. Onu tedaviye uğraşır görünenlerin arkalarında birer cellât olduklarını anladığı gün reçetelerini yırtmağa, ilâçları dökmeğe kalktı ama iş işten geçmişti. Geç kalınıştı. Bizim İstanbul'a seyahatimiz işte böyle bir zamana rastladı. Artık Türk şapkadan hile sezinlemeğe, nefret etmeğe başlamıştı.

Şehrin öteki kısım halkı olan Rumlara, Ermenilere, Yahudilere gelince, bunlar o kadar para tutkunu, çetin insanlar ki, kendi milletlerinden olmayan sanatçılara metelik bile vermiyorlar. Kendisinden birşeyler öğrenecekleri ustaları, işe başlamadan önce öyle inceden inceye bir imtihana çekiyorlar ki, bu inceleme önünde onları usta, kendinizi çırak sanırsınız.

Müzik, yabancı dil, resim hocalıklarının bizim gibi hayalcileri geçindirecek bir sanat olmadığını çok acı denemeler sonunda anladık.

Birşey var ki, işte yalnız o her memlekette para ediyor. Güzel kadın... Bu ticareti ne kadar namuslu görünerek yaparsan o kadar değerlenirsin. Biz bunun hemen şimdiye kadar hiçbir sürüm pazarına çıkarılmamış bir türünü işletmeğe başladık. Bu doğrudan doğruya orospuluk değil bir tür fındıkçılık, kahbelikti. Mademki geçimimizi sağlamak için Doğuya geldik. Mademki hava ile yaşanamıyor. Elbette istidadımıza uygun bir iş yapacaktık.

Alber, beni zengin, terbiyeli, namuslu delikanlıların çevresine götürüyor, ben de onlardan birinin kalbine girmeğe uğraşıyordum. Sonra evlenme vaadiyle bu tutkunumu yolmağa başlıyorduk. Sonunda tuttuğumuz avın tüyü tüsü kalmıyor, onu

yüzüstü bırakıyorduk. Yahut ki, saf delikanlı gerçeği anlayarak bizden kaçıyordu.

Alber ile çok ateşli sevişiyor, birbirimizi yabancılardan çıldırasıya kıskanıyorduk. Şu çok tuhaf alınyazımıza bakınız ki, aramızdaki şiddetli sevgi başkalarının sevdalarıyle beslenerek sürüp gidiyordu.

Bu ince hilemiz anlaşılır gibi oldu. Kandırma kapancasına artık bir aşk serserisi düşmüyordu. Yiyecek, içecek, giyecek ve yatacak yer o kadar pahalılaştı, öyle korkunç yokluk ve sıkıntı anları yaşadık ki, eğer insan soymayı, hırsızlık yapmayı becerebileceğimizden emin olsak artık kesada uğrayan fındıkçılığı bırakıp yan cebimize bir tabanca, belimize bir kama sokarak geceleri sokaklarda yolcu çevirmeye çıkmakta hiç tereddüt etmeyecektik.

Ölmemek için öldürmek felsefesi burunlarımızda misk gibi tütmeğe başladı. Çünkü bu kara yargılama gözlüğü altından bütün dünyaya bakarak ölmeyenlerin gizli yahut açıkça çeşitli araçlarla öldürerek yaşadıklarını görüyorduk. Çünkü bazı insanların bembeyaz keten örtülü, çiçeklerle süslü sofralarda nefis etler, bazılarının toprakla karışık otlar yemeleri, bazılarının yaldızlı tavanların zevk saçan süslerine gömülerek safalar içinde uyumaları, bazılarının ya kalbur gibi akan yahut ateş gibi yakan doğal kubbenin altında çukurlara kıvrılarak yatmaları ne demektir?

Tabiat alanındaki hayvanların inleri, kuşların yuvaları biribirine benzediği halde hayatlarının geçişi bakımından insanlar arasında görülen bu büyük zenginlik ve yokluk farkı neden ileri geliyor? Yüz yıllar arasında dereler gibi kanını döken insanoğlu aradığı tabii adaleti hâlâ bulamadı. Genelleşemeyen hazlar, refahlar, bol ve zengin yaşayışlar büsbütün yok olsun. Lânet, insanların arasına yerden göğe kadar farklar, ayrılıklar koymaya uğraşanlara...

Bugün insanlığın geçerli ve yüksek kürsülerinde ilim ve medenilik dersleri veren, karnı tok, sırtı sağlam kibirli, bilgisine, kültürüne mağrur, zamane profesörlerinin günün gidi-

şatına göre düzenlenmiş klâsik sözlerinden ziyade köşe başında haykıran aç, bilgisiz, ama hayat hakkındaki bilgisi, görgü ve felsefesi onlarınkinden daha pratikmiş gibi lâflar eden, halkın ruhunu zehirleyen uydurma filosofların etkisi dünyayı sarıyor, sarsıyor. Avrupa'nın düşkünleri, geçim sıkıntılarının, felâketlerinin sebeplerini araştırmağa uğraşıyor, sorumlular arıyor. Ama Doğuda öyle değil. Kadere inanmış halk (fatalist) iyiliği de kötülüğü de kaderden biliyor. Boynunu büküp bekliyor.

Biz Batıdan Doğuya böyle zehirlenmiş geldik. Yoksulluğumuz arttıkça yokluk akan bucaklarda bazı geceler aç yattıkça, zengin evlerinin ihtişamlı görünüşleri, lüks otomobillerin homurtuları, bolluk içinde yüzen mutfaklardan gelen yemek kokuları bizi kudurtmağa başladı. Bir Bolşevik taburuna rastlasak biz de baltalara sarılarak dünyayı yıkacak, yakack, otel, saray, lokanta, banka hiçbir şey bırakmayacaktık.

Alber, zenginlik, medenilik, insanlık, acıma üzerine çektiği korkunç nutuklarıyle her gece beni zehirliyordu.

«Ah Floracığım, diyordu. Ah ben yalnız olsam yokluk yüzünden, geçim sıkıntısından böylesine yakınmam. Ama seni gençliğinin gerektirdiği zevklerden, eğlencelerden, rahat bir yaşamadan yoksun gördükçe bitiyorum. Sana olan aşırı tutkumda, büyük aşkımda mutlu olmazdan önce sanırım katil olacağım.»

Ben bu anlaşılmaz mânalı, karanlık sözler karşısında çok iyi seçemediğim bir uğursuzlukla titriyordum. Alber'in bu korkunç sözlerden maksadı ne idi? Biz nasıl katil olacaktık? Kimi öldürecektik? Geçim yükünün bazan tahammülümüzü yakan işkencesiyle kıvrandıkça ben de dehşete kapılmış olarak bir yıkıcı kesiliyordum. Fakat biraz karnım doyduğu ve küçük bir eğlence ile sinirlerim yatıştığı zamanlar kadınlık inceliğim, kadınlık duygularım üstün geliyor, vurmak, öldürmek kelimelerini duyunca tiksintiyle inliyordum.

Biz maddi manevi bu halde, bu durumda, bu düşüncede iken Madam Parsih'in evinde Raif Beye rastladık. Şişman, şen, şakacı, sevimli, zevkine safasına düşkün bir ihtiyar.

Beni görünce bu ihtiyar çapkının istek ufkunda sanırsınız

bütün gönlünü ısıtan, hayallerini nurlandıran, ümitlerini uyandıran, arzularını gençleştiren bereketli bir güneş doğdu.

İlk buluşmada zavallı adamın gönlü çıralı çamdan yapılmış bir tahta perde gibi bana tutuştu. Konuşma sırasında bir can çekişen süzgünlüğü ile gözleri bana kayıyor, kendini kaybederek yaptığına şaşırıyor, ölüyor, bitiyordu.

Aşk defterime yazılanlar arasında hiç bu kadar geçkini yoktu. Ben bu son turfanda sevdaya gençliğimin bütün şaşkınlığı ve alay ediciliğiyle gülüyordum. Bazan da yanılmış olabileceğimi düşünerek kendi kendime: «Bu adam beni sevse sevse ancak bir büyükbaba duygusu ile sevebilir.» diyordum.

Ama çok geçmedi, yanılmış olduğumu anladım. Meğer o beni en ateşli bir genç coşkunluğu ile seviyormuş. Günde birkaç defa gelip beni bulmayı, görmeyi çok önemli, büyük bir vazife biçimine soktu.

İkimiz başbaşa yalnız kaldığımız zamanlar çok tuhaf pozlar alıyor, renkten renge giriyor, dudaklarından dayanılmaz bir kalb taşkınlığının verdiği titreme ile anlaşılmaz, boğuk, kesik, utangaç kelimeler dökülüyordu.

Nihayet bir gün bize Beyoğlunun en tanınmış lokanta-larından birinin özel bir odasında verdiği ziyafet sırasında, Alber'in beş on dakikacık yanımdan ayrılmış olmasından yararlanarak yine büyük bir açıklamada bulunacağını anlatır tuhaf pozlar almağa başladı. Aradığı yürekliliği bulmak için benim kadehimle tokuşturarak büyük bir bardak şampanya içti. Bir iki kekeledi. Gulugululamaya hazırlanan bir babahindi gibi kızardı. Kadehini benimkiyle beraber bir daha doldurdu. Oh nihayet iki şampanya arasında yeni lâkırdı paralamağa başlamış mini mini bir çocuk saflığıyle: «Flora, Floracığım.» dedi. Heyecandan kesildi. Gözlerimiz biribirine dikili bu heyecanlı anın önemli birkaç saniyesini, bu coşkun ihtiyarın kalb çarpıntılarını dinleyerek, susmakla geçirdik.

Nihayet evet nihayet çok dayanıklı, zorlu bir kumaşı yırtar gibi şu birkaç kelimeyi parçalayabildi: «Floracığım, sana çok önemli birşey söyleyeceğim.»

Ben de işiteceğim bu önemli sözlerin büyük merakı altında biraz üzülüp ezilerek: «— Buyurunuz.» dedim.

O yürek çarpıntılarının dalgaları içinde kesilen nefeslerini biribirine eklemeğe uğraşarak devam etti: «Fakat söyleyeceğim şeye hiç ama hiç şaşmayacaksın. Bu... Bu... Bunun ne kadar tâ... Tâ.. Tabii birşey olduğunu sonra sana ispat edeceğim.»

«Mümkün olduğu kadar şaşmamağa çalışırım.»

Önümde, rolünü alkışlara değer büyük bir ustalıkla oynayan bir aktör gibi dize gelerek: «Fufufuloracağım».

«Efendim.»

«Benim ko... Oh hayır, karım olmak ister misin?»

Bu teklifi işitince sahnenin tabii komikliği karşısında gülmekle ihtiyara acımak hususları arasında şaşkın ve kararsız kaldım.

Bu çok ama çok acayip teklifi kesinlikle ve hakkahalarla reddetmekle ihtiyara amansız bir felç darbesi indirmiş olmaktan korktum. Çünkü zavallının hali o kadar acıklı, o kadar gülünç, o kadar acınmağa değer bir perişanlıkta idi.

Bunun için ben de böyle bir teklif karşısında her temiz, namuslu kızın alacağı bir sıkılganlık pozu ile utanmış gibi önüme baktım. Biz böyle komedinin idaresi en zor bir anında iken Alber imdadımıza yetişti, bizi kurtardı.

«O gece odamıza çekildiğimiz zaman günün macerasını gülerek Alber'e anlattım. Alber benim bu gülüşlerime hiç katılmadı. O tersine ciddi bir düşünce ile somurttu.

Sordum:

«— Ne düşünüyorsun Alber?»

«— Bu anlattığın macera hafiflikle değil, çok ağır düşüncelerle karşılanmaya değer.»

«— Ha anladım. Evlenme vaadiyle birçok kimseye oynadığımız yoluntu komedisini bu ihtiyara da oynamak istiyorsun.»

«— Öyle değil mi ya? Raif Bey için çok zengin diyorlar. Kendisi o kadar paralı görünmek istemiyor ama ben araştırdım. Yetmiş, seksen bin liralık belki de daha fazla, zengin bir

adammış. Dişsiz bekâr bir ihtiyar adam bu kadar parayı neresine yiyecek?»

«— Her birikmiş parada parasızların da hisseleri, hakları vardır. Zamanının felsefesi bu değil mi? İhtiyarın yüzüne gülelim. Hissemizi çekelim.»

«— Yüksek bir zekâsın Flora.»

«— Bu yaşama zorluğu, bu hayat pahallılığı karşısında açlığa belki de ağır ağır gelecek bir ölüme mahkûm kalanların yüreklerinde sine sine tüten bu bolşevizm kanunundan meşru bir kazanç yolu olur mu?»

Böylece evlenme vaadiyle ihtiyarı yolmağa karar verdik.

«Altı yedi ay sonra Raif Beyle nikâhımız kıyılacaktı. Şimdiki zamanla bu birkaç aylık gelecek arasına ortadan kaldırılamayacak nitelikte engeller koyduk. Kesinlikle bu süreyi geçirmek gerekti. Aradaki yaş farkından ötürü sanki Alber bu evlenmeye karşı çıkıyor, bununla birlikte yine de meseleyi benim isteğime bırakıyordu. Ben de ihtiyarın bana şiddetle ateşlenmesine karşı duygusuz kalamayarak gençlere üstün tutup sevmek için onda birçok erdemler görmüş de yürekten bağlanmış gibi bir rol oynuyordum.

Raif Bey yaşına göre çok ateşli bir sevdaya düşmüş olmakla beraber yine de geçginliği gereği tedbirli, ihtiyatlı, tutumlu bir âşıktı. Duygularını çıkarlarıyle ölçerek olabildiğince onlara uydurmağa çalışan tecrübeli kimselerdendi.

Eskisine oranla biz arada bir uzunca aralıklarla aç kalmak tehlikesinden kurtularak oldukça iyi ve düzenli bir biçimde yiyip içiyorduk. Gelecekteki kocamın aşk cömertliğinden yararlanmamız hemen hemen bundan ibaretti.

Sevdalını bizi geçindirmedeki bu lûtfuna karşılık yapacağınız evliliğin meşruluğuna avans olarak Alber'in yanında arada bir bana sarılmağa kalkıyor, birdenbire saldırışlarla alnıma, enseme, kollarıma küçük öpücükler kondurmak tecavüzlerinden kendini alamıyordu.

Alber beni gençliğinin bütün kaynar kanıyle sevdiğinden ihtiyarın bu sarkıntılıkları karşısında delikanlının gözleri ateş kesilmiş demir gibi parlıyor, sinirleri kopacak bir gerginlikle çekiliyor, vahşi bir saldırı isteğiyle dişleri meydana çıkıyordu.

Bizim evlenme vaadimiz kuru bir kandırmacadan başka birşey değildi. Alber bu yalancıktan evlenmenin o gülünç avanslarına bile katlanamayarak herifi boğmağa atılmak taşkınlıklarıyle sarsılıyordu.

Nişanlım şu anda pek cömert davranmamakta olmasını tamir için, evlendikten sonra beni İstanbul'un en iç açıcı köşklerinde, yalılarında oturtacağını, lüks otomobillerde gezdireceğini, prensesler gibi giydirip kuşatacağını, mutfağımızda kuş sütünden başka herşeyin bulunacağını, kısacası beni birinci sınıf bir hayatla yaşatacağını yağlandıra, ballandıra anlatıyor, bu parlak vaadlerle gerdeğe girmemizin çabuklaştırılmasına yol arıyordu. Onun bu sayıklamalarına Alber'le ben aramızda gülüşüyorduk.

«İki tarafın da vaitten ibaret olan bu komedyası bir süre yürüdü. İhtiyarı istediğimiz gibi yolamadığımız için Alber sinirleniyordu. Engellere rastladıkça taşan, köpüren coşkun sular gibi Raif Beyin aşkını kabartmak için Alber bu evlenmenin meydana gelmesine engel türlü şeyler, pürüzler, yaratmağa kalkıştı. Bu suretle zavallıyı hıza getirerek evire çevire yolacaktık. Onu en büyük, en amansız isteğinde böyle korkutma sistemiyle iyice sızdırmağa başladık. Fakat bu aşk ineğini herhalde umduğumuz kadar bir hareketle sağamıyorduk.

Bir gün üçümüz beraber oturuyorken Alber birden bire aniden öfkelendi. Bir parlayıştır parladı. Bu dengesiz evlenmenin yapılamıyacağını, artık bu adaylığa, nişanlılığa, bu buluşmalara, bu gülünç kurlara bir son vermek gerektiğini söyledi.

Alber'i dinlerken ihtiyarın benzi uçuyor, dudakları titri-

yor, gözleri derin bir ümitsizliğin acıları içinde bayılıp sönüyor, varlığı eriyor gibiydi.

O gün zavallıyı hemen hemen yarı bir ölü halinde bıraktık. Alber'in bu şiddetli karşı koyması karşısında sanki ben de bu acı ayrılığın etkisiyle Raif Bey için fitili aldım. Nihayet bir gün dayanamayarak kardeşimin yanından gizlice âşıkıma kaçtım.

Onu Kuledibindeki apartman dairesinde çok bitkin, acıklı bir halde buldum. Hemen teselliye atıldım. Biz ayrılma zorunda bırakılmış iki sevgili birbirimize derdimizi yanarken evin zili yerinden koparılıyormuş gibi bir gürültü ile duvarları çınlattı. Yüreklerimizi de beraber çırpındırdı.

İhtiyarı kandırmak için oynadığım bu sadık, vefalı sevgili rolünü o kadar masumluk ve başarı ile oynuyordum ki, yalnız onu kandırmak değil kendi kendime bile inanacağım geliyordu.

Bu öfkeli ziyaretçinin Alber olduğunu anladık. Kapıyı açalım mı, açmayalım mı? Çabucak çözümlenecek bu zor mesele önünde ikimiz de sararıp soluyor, ani bir karar veremiyorduk.

Benim duvardan pencereye, pencereden kapıya atılıp döğünmelerimi görmeliydiniz. Bizim bu kararsızlıklarımız sırasında kapının çıngırağı çırpınıyor, çalkanıyor, paralanıyordu. Nihayet kapıyı açmağa karar verdik.

Mutsuz ihtiyar aşk ve tehlikenin gerektirdiği cesaretle birdenbire gençleşti, yiğitleşti. Kapıyı açtı. Yirmi yaşında bir tiyatro kahramanı atılışıyle Alber'le benim arama girerek: «Önce beni öldürmeden onun kılına dokunamazsın. Çünkü o masumdur. Her kabahat benimdir.» dedi.

Sanki biz her bakımdan denk iki sevdalı idik. Ölümü hiçe sayarak bir şiddetle biribirimizi seviyorduk. Ben her tehlikeyi göze aldırarak onun yanına kaçıyordum. O her tehlikeye göğüs gererek beni savunuyordu.

Alber'le ben gülmemek için kendimizi zor tutuyor, koparacak gibi dudaklarımızı ısırıyorduk.

Korku dolu bir dram sahnesi geçirdikten sonra Alber ümitsizlik ve öfke bürümüş gözlerinin bütün korkutuculuğu

ile ihtiyara şöyle bağırıyordu: «Artık bizi unuttunuz. Bu kız size göre değildir. Yoksa korkunç bir intikama uğrarsınız.»

Sözde kardeşim beni önüne kattı. Apartımandan çıkardı. Ayrılırken ihtiyarla fırlattığımız son bakışlarda daima birbirimizin olduğumuzu, dünyadaki en korkunç tehditlerin etkisiz kalacağını, gözden göze sessiz ve çok açık bir ifade ile anlatıyorduk.

«Bu tehdit, bu korkutma olayı üzerine birkaç haftalık bir ayrılık, barışma, bozuşma sahneleri tekrarlandı. Halimiz her an birbirinden ayrılmaya uğraşıp da bunu başaramayan belâlı sevdalıların sürüp giden maceraları gibi tuhaf bir döneme girdi. Fakat ne yapsak ihtiyarı istediğimiz gibi yolamıyorduk. Bizim isteğimiz, onun bütün parasını elde etmekti. Gönlü tamamiyle bizimdi. Niçin parası da bütün bütün bizim olmasın?

Bu isteğimizi yerine getirmek için Alber türlü türlü projeler kurdu. O ana kadar cinayet aklımızda yoktu. Yahutki, böyle kötü bir niyeti olsa bile Alber bana bundan hiç söz etmiyordu. Uygulamaya kalkıştığı son proje şu idi: Bütün servetiyle beraber başka bir memlekete gitmemiz şartiyle benim Raif Beyle evlenmeme razı olmuş görünmek...

Hemen ertesi gün yola çıkmak üzere onu bir bavul içinde bütün parası ile bizim eve getirmek, o gece içirip iyice sarhoş ettikten sonra soymak, kendinden geçmiş bir halde evde bırakarak ikimiz birlikte kaçmak

Ben bu projeyi daha az zararlı buldum. Derhal harekete geçtim. Uzun karşı koyamlara kalkışmaksızın Raif Bey teklifimizi kabul etti. Mülklerinden saatbildiklerini sattı. Bankalardaki paralarını çekti. Arzu ettiğimiz gibi bunların hepsi önce bir bavula, sonra Raif Beyle beraber bizim Kumkapı'daki evimize girdi. İhtiyar âşıkım o gece bizde kalacak, ertesi gün üçümüz birlikte Avrupa postasiyle İtalya'ya hareket edecektik.

Evde nefis mezeler, içkiler hazırladık. Bavuldaki servet, bizi en parlak hayallerin yaldızlı tepelerine uçurarak hayatın

o ana kadar bize göstermediği refah, mutluluk, zevk ve eğlencelerini ayaklarımızın altına seriyordu. Bu paranın miktarını ben kırk bin lira tahmin ediyordum, Alber elli bin..

İhtiyar âşıkım içkiden önce bu büyük başarısının gurur ve neşesiyle sarhoş olarak kadeh üzerine kadeh yuvarlıyor, benim açık ense, gerdan ve kollarıma çok sevdiği bir yemişe göz atan aç gözlü bir çocuğun yutkunduran isteğiyle bakıyor, Alber de onun bu tecavüz niyetini kolaylaştırmak için sıkça sıkça dışarıya çıkarak bizi yalnız bırakıyordu. Zavallı adamcağız tenimin dudaklarına verdiği ateşle tutuşuyor, kendinden geçiyor, baygınlıklar geçiriyordu.

Raif Bey sandalyesi üzerinde dik oturuşunu kaybetti. Yıkılacak bir duvar bir sağa bir sola, öne, arkaya çarpılıyordu. Biz onu bir ayak önce düşürmek için devamlı olarak içki ile suluyorduk.

Birdenbire ihtiyarın neşesi marazlı bir hale döndü. Sunduğumuz kadehleri artık eliyle reddetmeğe başladı. Tam sersemlemesi için bekledik. Garip şey... Hayır, kendini bütün kaybetmiyor, biz Alber'le konuşurken arada bir söze karışarak düzgünce îâkırdılar savuruyordu. Demek dimağı çevresinde olup biten şeyleri hissetmek gücünden kalmamıştı? O anın en önemli kararını vermek için Alber'le görüşmeğe ihtiyacımız vardı. Böyle tehlikeli birşeyi her odasında başka bir kiracı bulunan öyle kalabalık bir evin koridorunda konuşamazdık.

Geniş bir içki masasının başında üçümüz bir sıraya oturuyorduk. Faif Bey, başı oturduğu sandalyenin arkalığına dayalı, gözler kapalı fakat bütün ruhu ile kulaklarını bizim edeceğimiz fısıltılara vermiş gibi duruyordu. İhtiyar zambara çeşitli milletlerden kadınlarla çokça düşüp kalktığından her dilden birer parça anlardı. Onu kuşkulandırmamak için İtalyanca fısıldaşmaya bile korkuyorduk. Alber'in de en iyi bildiği dil Fransızca idi.

Alber cebinden bir kâğıt çıkardı. Masanın üzerinde lâmbanın ışığına girerek kurşun kalemiyle şu soru cümlesini yazdı: «Ne yapacağız?»

Elinden kalemi alarak aynı kâğıdın üzerine şu cevabı yazdım: «Zavallı adamı dinlenmeğe bırakalım.»

Alber öfke ile kalemi elimden aldı. Aramızda şu yazılı konuşma başladı: O, «Eğleniyor musun Flora? Biz onu sızdırıp da yüzüne bakmak için buraya getirmedik. Şu saatta kaderimizin dönüm noktasındayız. Hayatımız bu dakikada göstereceğimiz cesaret, atılganlık, açıkgözlülük veyahut ahmaklığa göre bir biçim alacaktır. Şurada, elimizin altında, bavulun içinde elli bin lira yatıyor. Bu fırsat insanın bütün ömründe iki defa eline geçmez.»

«Öyleyse ne duruyoruz? Bavulu alıp yavaşça kaçalım.»

«Hay çocuk hay...»

«Neden?»

«Bu sızmış gibi duran ihtiyar arkamızdan hemen zabıtaya koşarak telefonla birbirine bağlı bütün merkezlere olayı fıslatır fıslatmaz iğne deliğinde olsak iki üç saatin içinde bizi çalyaka ederler.»

«Eh ne yapalım?»

Alber'in gözleri büyüdü. Hain, vahşi bir mâna ile derin derin yüzüme baktı. Elinde kalem titreyerek kâğıdın üzerine şu katilce kelimeleri yazdı: «Vücudunu dünyadan kaldıralım.»

«Off.. Dur bayılacağım.»

«Kadınlık istemez Flora.»

«Yok... Yok Olamaz. Bu kadar kahbece cinayete müsaade edemem.»

«Onu öldürmeden bu servete konamayız. Çünkü bir paranın iki sahibi olamaz.»

«Aman ne alçakça, ne korkunç bir tasarı.»

«Aldanıyorsun Flora. Her diri ölmek için yaşar. Bu altmışına yaklaşmış adamın ömrünü birkaç yıl kısaltmak sanıldığı kadar büyük bir cinayet değildir. Bu servetle aşk, bu ihtiyarın dudaklarında porsuyup kepaze olacağına bizim dimağımızda nurlanır. Kollarımızın arasında mutlu olur. Çünkü bu servettir ki, ona seninle evlenmek gibi gülünç bir arzu cesaretini veriyor. Kendisiyle birlikte ihtiyarlığı da rezil oluyor.»

«Zamane felsefesini bu yeni fikirlerle ne kadar süslesen yine de bu cinayetin meşruluğuna beni inandıramazsın.»

«Senin inanç veya inkârınla hayatın tabii, hayvanca kanunlarından hiçbiri değişmez. Söylediklerimde ne taze bir felsefe vardır, ne de yeni bir fikir Bu milyonlarca yıllık eski dünyanın gidişi hep o eski gidiştir. Malına tahtına, mutluluğuna vâris olmak için insan insanı öldüregelmiştir. Öldüregider. Tarihin her sayfası ve karıncadan file kadar her yaratık arasında devam eden hayat çabası bunu sana ispat eder.»

Böylece yazılı kavgamız uzadı. Önümüzdeki kâğıt yazı ile doldu. Madam Parsih'in evinden balık dolması ve pasta sararak getirmiş olduğumuz Ermenice bir gazete ayaklarımızın altında sürünüyordu. Alber bunu yerden aldı. Kenarına birkaç cümle sıkıştırdı. Benim aşkımın etkisiyle bu cinayeti işleyeceğini, bu önemli evet bu korkunç anda birlik halinde hareket etmemiz gerektiğini acele, heyecanlı sözlerle anlatmaya uğraşıyordu.

Biz böyle kâğıt üzerinde bir cinayet denklemi çözmeğe uğraşarak çekişirken Raif Beyin başı büsbütün iskemlesinden arkaya düştü. Zavallı adam, ölüme giriş olacak son uykusunun ağır uğursuzluğu içinde horlamaya başladı.

Ben yarı yenilmiş yarı tiksintiyle sustum. Benim bu güvenli ve teslim olmuş gibi görünen halimi, zaafımı görünce elleri masada, gözleri öteki dünyaya yollayacağımız mutsuz adamın, şimdi dostlar arasında uyuduğuna emin görünen, içkiyle biraz morarmış, evlenme mutluluğuna inanmış gülümseyen yüzünde Alber vahşi bir düşünceye dalmış, dalgın duruyordu.

Artık Raif Beyin idam kararı aramızda verilmiş gibiydi. Cinayetin projesi yapılmış, şimdilik iş bu projenin uygulanmasına kalmıştı.

Of bu nasıl olacaktı? Ömrümüzde hiç adam öldürmemiş, öldürülürken de görmemiştik. Biz çok acemi katillerdik.

Alber bana bir şey söylemeden tasarladığı bu cinayetin nasıl işleneceğini de düşünmüş. Bulunduğumuz odada çocuk salıncağı kurmak için karşı karşıya duvara mıhlanmış iki kuv-

vetli halka vardı. Hazırlanmış olduğu yeni, sağlam bir ipin bir ucunu bu halkalardan birine sıkıca bağlayıp ortasını ilmik ederek kurbanlığımızın boynuna ve öbür ucunu da öteki halkaya geçirecek, birdenbire çekivermek suretiyle bu iş olup bitecekti.

Alber, bir uyurgezer gibi dalgın bir bakış ve dalgalı bir yürüyüşle kalktı. İpin bir ucunu halkaya bağladı. Ortasını ilmikleyerek öbür ucunu da öteki halkaya geçirdi. Raif Bey birdenbire gözlerini açıverirse onun bu korkunç hazırlığı görmesine engel olmak için ben de ilmekle o zavallının arasında duruyordum.

Tamam ilmeği bu suçsuzun boynuna geçireceği sırada Alber'in içinde cenkleşen iki zıt kuvvet, canavarlıkla insanlık, sanki onlar da son bir sürekli hırıltı ile birbirlerini boğuyorlardı. Nasılsa çok az bir süre insanlık duygusu üstün geldi. Elinden ilmeği bırakarak masanın üstüne yüzüstü kapandı. İçi kanaya kanaya, orada öylece sessiz sessiz ağlıyordu.

Sonra gazetenin kenarına şu sözleri karaladı: «Ah sevgilim, çok acı çekiyorum. Bana bir parça kuvvet ver.»

Benden cinayete kışkırtıcılık bekliyordu. Oysaki ümitsizlik ve acıdan ben de bir külçe kesilerek masanın öbür tarafına yığıldım.

Allahım, insanın en kudurmuşça sapıklık anlarında, karşısına bir iyi insan çıkıp da, bir öğütçü görünüp de yakasına yapışarak uçurumun kenarından çekse, ne çok cinayet tasarıda kalır, ne kadar haşarı bir tövbe ile canilikten kurtulur, ne kadar masum kanlar akıtılmaktan kurtarılmış olurdu.

Fani. Fani... Dünyada hemen herşey rastlantı denilen bir akımın içinde yuvarlanıp duruyor. Çevrenin, geçim kaygısının, eğitimin, kısacası bizi iyi veya kötü yapan sebeplerin değişimi ile bu dünyada ne kadar zararlı insanın yararlı ve yine ne kadar yararlı kimsenin de zararlı bir hale gelecekleriinden şüphe etme.

Bizim gibi ağlayarak adam öldürmek zorunda kalan iyi yürekli, acımalı canilere her vakit rastlanamaz. Bizi bu uğur-

suz cinayete sürükleyen sebeplerden birincisi Raif Beyin yaş, duygu, ve kalbce hiç denk olmayan benim gibi bir kızla sevişmeye kalkması, ikincisi bizim mektepten ziyade bu bozuk zamanın felsefesini, hayatın bozulup dağılmış hallerinden öğrenmiş olmamız, üçüncüsü de para... Evet, katil, bizden çok işte şu para, şu para denilen kâğıt desteleriydi.

Bir de sinemalarda cinayet filmleri seyrede seyrede bu uğursuz işi kanıksamış, onu adi, yapılması çok tabii, zorunlu olaylar sırasında görmeğe başlamıştık. Çünkü genellikle hayat cinayetsiz hemen hemen devam edemez bir hale gelmişti. Bunlar madrabazların, vurguncuların ve orada burada türlü adlar altında toplanan kuvvetlerin masumlar, zayıflar üzerine yaptıkları baskıdan ileri geliyordu.

Tasarıyı uygulamağa kalkınca biraz şaşaladık. Ama Alber kendini çabuk toplayarak göz yaşlarını sildi. Sahnede ustalık göstermeğe uğraşan bir tiyatro katili gibi tam mânasiyle canileşmeğe çabalayarak ilmeği yeniden eline aldı. Masum, neşesini belirten hafif bir gülümseme ile horlayan Raif Beyin boynuna geçiriverdi. Ayaklarını duvara dayayarak ipi bütün kuvvetiyle çekti. Mutsuz adam, iki halka arasında gerilen ipin ortasında morararak debelenmeğe başladı.

Ben odanın bir köşesinde vücudumdan elektrik akımı geçiyormuş gibi tiril tiril titriyor, cinayetin üstüme çöken ağırlığı ile ileri geri tek bir adım atamıyordum.

Alber'in sandığı gibi kurbanımız çabuk ölmedi. İlmek öldürenin acemi ellerinde bir gevşeyip bir sıkışarak öldürülen adamın semiz boynuna gömüldükçe zavallıcık bıçak altında depreşen, sıçrayan bir koyunun can korkusu ile kendini yerden yere atıyor, odanın içindeki masa, sandalye, bütün eşya pat küt birer birer devriliyordu.

Gürültüyü işiten aşağıki, yukarıki kiracılar işlediğimiz cinayetin farkına varacaklardı. Hissedilen tehlikenin büyüklüğü karşısında Alber çabalarını arttırdı. Fakat yürek çarpıntısından kesiliyor, bu iri vücutlu adamın işini bitirmeğe artık gücü yetmiyor, ipi gevşetince ölü diriliyordu. Bu cinayet böyle yarıda bırakılamazdı.

Alber, en yalvarıcı sözler ve bakışlarla beni yardımına ça-

ğırdı. Gitmeğe yüreğim dayanmıyor, uzun süre böyle bir köşede seyirci kalmaya da bu çok tehlikeli ve nazik zamanın elverişli olmadığını anlıyordum. Benim bu halim, kararsızlığını anında Alber bütün kuvvetiyle ipe asıla asıla diyordu ki:

«Flora. niçin yardıma gelmiyorsun? Cinayete karışmamak için mi?»

«Hayır Alber, hayır. Bu zavallıya çok acıyorum.»

«Santimal ile hareket edecek sırayı çoktan geçirdik. Şimdi sen buna acırsan sonra bize hiç acıyan olmayacaktır.»

«Of Alber, yüreğim dayanmıyor.»

«Beni asmaya götürdükleri vakit yüreğin dayanacak mı? Cinayet mahkemesinde, hâkimler huzurunda masum olduğunu ispat etmeği başarsan da ben mahkûm olduktan sonra rahat yaşayabilecek misin? Ben bu cinayeti senin gençliğine bir refah sağlamak için yapıyorum.»

Ağlaya ağlaya gittim. İpin bir ucundan tuttum. Gözlerimi yumdum. İkimiz de var gücümüzle üç dört defa asıldık. Gözlerimi açtığım zaman Raif Beyin şişman gövdesini odanın ortasında hareketsiz uzanmış gördüm. Cesedinden ayırmağa uğraştığımız can çıkmış, biz de katil olmuştuk. Bu öyle korkunç bir başarı idi ki, sevinç yerine bizi anlatılmaz bir acı sardı.

Ah bu ihtiyarın ölüşü, aşk yoluna kurban giden gençlerinkine hiç benzemiyor. Alber, bavulun anahtarını aramak için cesedin ceplerini karıştırdı, buldu.

Bize büyük bir servet vaadiyle bir cana kıydıran bu hazineyi açtık. Anlamadığımız bazı Türkçe kâğıtlar arasında deste deste paralar bulduk. Saydık. Tamam on iki bin lira idi. Biz elli, altmış bin lira sayıklarken hayalimizdeki paranın gerçekte böyle dört beş kat küçülmesi bu cinayet önünde üzüntüden, ümitsizlikten başımıza dönme getirdi. Şu zamanda on iki bin lira nedir? Bu para ile gençlik deliliklerimizden hangisini yerine getirebilirdik? Olsa olsa bununla Avrupa'da on iki ay, evet, sadece on iki ay bolluk içinde, rahatlıkla yaşanabilirdi. Bundan sonra nereye gitsek adaletten, izlenmekten korkacak, saklanmağa, kendimizi korumaya çalışacaktık.

Ben cesede bakmaktan korkuyor, anlatılmaz bir sarsıntı

içinde titriyordum. Başımı duvara verdim. Ağlıyordum. Alber görülecek işleri çabuklaştırmak için telâşla: «Flora, bu gece kadınlığı birak diyorum sana. Boğduğun bu adam için ne kadar göz yaşı döksen işlediğin cinayeti kimseye affettiremezsin. Onu biz öldürdük. Paralarına sahip olduk. Şimdi bizden daha çevik caniler işi haber alsalar bizi öldürrüler. Bu paraları onlar ceplerine indirirler. Dünyanın iç yüzü böyledir. Bu iş zincirleme böyle gider. Servet sahibi olanlar onu koruyacak ve idare edecek kadar da akıl ve kuvvete sahip olmalıdırlar.»

«Bu kadar az bir para için katil olduk.»

«Az mı? Düşün Floracığım, on iki bin lira değil, on iki kuruşumuz olmadığı için aç yattığımız geceleri düşün. Düşün, ruhumun neşesi, düşün. Mandolin dersi vererek bukadar bir parayı toplayabilmek için kaç yüz öğrenci bulmamız ve kaç yüz yıl çalışmamız gerekeceğini düşün.»

Alber, cinayetimizin dehşetini hafifletmek için böyle işitilmedik bir moralle beni teselliye ve güçlendirmeye çalışıyordu ama kendi çenelerinin heyecandan takır takır birbirine vurmasına engel olamıyordu.

Şimdi ortadan yatan şu cesedi ne yapacaktık? Onun deminden öldürücü ilmeğin baskısı altında debelenen, çırpınan halinden çok şimdi bu hareketsizliği bizi ürkütüyordu. Ölümün tamamiyle kapayamadığı aralık, yalvaran gözlerinin sitemi önünde kaçacak yer arıyordum.

Gözlerimin yaşlarını ellerimin tersiyle silerek:

«— Bu ölüyü kaldırmaya ne papas gelecek, ne hoca. Bu vücudu örtecek mezarı biz mi kazacağız? Nereye kazacağız? Cinayetimizi nasıl saklayacağız Etrafıma bakınıyorum, bütün çevre bizi ele vermek için birlik olup dile gelecek sanıyorum. Çabuk söyle Alber, ben bu morarmış yüzün, içine kan dolmuş gözlerin şikâyeti önünde çıldıracağım.»

Alber cinayeti tasarlarken cesedin ne yapılacağını da düşünmüş. Bunun için dedi ki:

«— Ben aşağıkı mahzeni niçin tuttum?»

«— Fotoğrafçılık için.»
«— Hayır. Fotoğrafçılık uydurma birşeydi.»
«— Mahzende bu ceset ne kadar bir süre saklanabilir?»
«— Mahzende onun turşusunu kurmayacağız.»
«— Ya ne yapacağız?»
«— Parçalayıp herbir organını bir yana atacağız.»

Yapmak zorunda kaldığımız bu insan kasaplığı işine karşı duyduğum nefretten vücudum ürperdi.

«Vakit gece yarısını iki saat geçiyordu. Bütün kiracılar derin bir uykuya dalmışlar, evde ses yoktu. Cesedi bir battaniye içine koyduk. Dört ucundan tuttuk. Iklaya sıklaya merdivenlerden indirmeğe başladık. Bir taraftan çıt olsa bizi şiddetli bir helecan alıyor, bütün kuvvetimiz kesiliyor, ellerimizde yükümüzle birlikte aşağıya yuvarlanacak gibi oluyor, korkunç anlar geçiriyorduk.

Bin korku ve tıkayıcı heyecanlar içinde mahzeni bulduk. İçeri girdik. Kapıyı sıkıca örttük. Üzerinden bir yığın esvap çıktı. Aman Allahım, yok edilmesi gerekli ne çok şey vardı ortada.

Şimdi bu Dislocation işi için bazı araç, gereç bulmalıydı. Bizim ne satırımız vardı ne baltamız... Alber'in ustaraları ile beraber ne kadar yemek, ekmek bıçağımız varsa getirdik. Üzerimize kan bulaştırmamak için sıvandık, çemrendik. Bu işin çok çabuk olup bitmesi zorunluğu karşısında acımamız, duyguluğumuz azalıyor, yavaş yavaş yüreklerimiz katılaşıyordu. Biz ömrümüzde bir tavuk bile kesip parçalamamıştık. Bu koca vücudu ayırmağa neresinden başlayacaktık?

Alber: «— Ölünün kimliğini belirtecek en önemli organı başıdır. Önce onu yok etmeliyiz.» dedi.

Usturalarla işe giriştik. Boynuna ilk usturayı vururken bana Raif Beyi bir kere daha öldürüyoruz gibi geldi. Bir insan kafasının bedenden ayrılması sanıldığı kadar kolay bir iş değil. Boyun derisi, gırtlak, sonra damarlar, sinirler, kaslar kesilince bıçak kemiğe dayanıyor. Omuriliğin omurlarını bir-

birinden ayırmak için çok uğraştık. Büyük bir zorlukla bunu başardık. Çünkü telâştan, yürek çarpıntısından ellerimiz titriyor, kulaklarımız uğulduyor, aslında var olmayan birtakım sesler duyar gibi oluyorduk. Suçüstü halinde bizi yakalamağa gelenlerin ayak sesleri sanki gittikçe yaklaşıyordu.

Kesik başı bir yana koyduk. Şişman vücut üzerinde parçalama işine başladığımız zaman Raif Beyin kesik başı karşıdan sitemli, lânetli bakışlarla bizi seyrediyordu. Artık o ne derse desin, biz cinayetimizin eserlerini ortadan kaldırmak zorunda idik. O ana kadar bir ölüye dokunmamıştım. Çok korkardım. Çünkü başka bir âleme göçmüş ölünün ahrete ait varlığından benim diriliğime birşey bulaşacak sanırdım.

Bir iğne batsa, bir çakı ucu değse, bir kıvılcım düşse canı acıyan vücut şimdi bukadar kesip biçmeden niçin birşey duymuyordu? Öldürdüğümüz adamın ruhlar âlemine karışan ruhu, vücudun işkencesine hiçbir ilgi duymadan bu parçalanışı bizce görülmeyen, bilinmeyen bir yerden seyir mi ediyordu? Ölüm kimyasal bir hadise miydi? Bir soluk kesilmesiyle iş nekadar değişiyordu?

Ölünün yüzünde daima hayatın sonunu yorumlayan bir mâna okur ve bütün dirilerin akibetlerini görerek titrerdim. Fakat Raif Beyin cesedini parçaladıkça gözümüzde ölüm eski mânasını kaybetmeğe başladı. Bu vücudu lime lime doğruyor, en eski zamandan beri orada oturan ruhun esas yerini bulamıyorduk. Ölümü ölüm yapan şeyin papasların duaları, dinlerin âyinleri ve kavimlerin gömme konusundaki çeşitli gelenek ve görenekleri, inançları olduğunu anlıyorduk.

İnsanlar öteki dünya için mezarlıklar yapmasalar, bu ölü şehirlerini kurmasalardı, bir insan cesedi de çalı arasında kalıbı dinlendiren bir tilkininkiyle birleşerek ortadan kalkardı.

İnsanlar sevgili ölülerini ne kadar büyük özenlerle mermer muhafazalara saklasalar, zamanın dişlerine kemirtmekten kurtaramazlar. Çünkü onun değiştirici dişlerinin giremeyeceği sağlamlıkta bir yer yoktur. Çünkü bir Firavun cesediyle bir fare ölüsünün akibetlerindeki eşitliği zaman garanti altına alır.

Çünkü tabiat bir vücutta verdiğini son zerresine kadar geri alan çok korkunç bir alacaklıdır.

Alber bu yolda bir felsefe yürüterek usturalar ve bıçaklarla doğradığımız cesedin kasap dükkânlarında gördüğümüz öküz etlerinden hiçbir farkı olmadığını beni inandırmağa uğraşıyordu.

Biz Raif Beyi öldürdük. Ona kısas olarak şimdi bizi yakalayıp öldürmesinler. Telâşımız bu idi. Biz ağlayarak adam öldüren ince duygulu suçlular, acemi kasaplardık. Hayatımızı zamanın felsefesine uydurmaya çalışa çalışa aceleden ne yaptığımızı bilmez bir şaşkınlıkla yukarıki odamızdan elimize ne geçerse, bez, kâğıt, gazete, torba aşağıya indirip kestiğimiz organları bunlara sararak ayrı ayrı paketler yapıyorduk.

O sabah ortalık ağarırken Alber kafayı, kolları, bacakları koltuğunun altına alarak birkaç sefer gidip gelmek üzere her birini bir yana, denize, yakın viranelerin kuyularına, mahzenlerine attı.

Ertesi gece cesedin iç organlarını da önce parşümen kâğıtlara sonra bezlere sarıp sarmalayarak başımızdan defettik.

Daha ertesi gece öldürdüğümüz adamın üzerinden çıkan elbiseleri gaza bulayarak mahzende yaktık. Küllerini toplayıp helâya attık. Üzerine birkaç kova su döktük.

Alber bana diyordu ki: «Raif Bey eceliyle ölseydi şu zamanda cenazesi kimbilir kaç yüz lira masrafla kaldırılırdı? Biz onu bir para harcamadan sonsuzdaki yurduna gönderdik. Şu suretle din, gelenek, görenek dışında barbarca cenaze kaldırışta görünüş, biçim bakımından bir başkalık varsa da gerçekte son hep birdir. Altın buhurdanlardan tüten kokular, kutsal ağızlardan yükselen dualarla götürülen cesetler hep aynı toprağa gömülüyor. Her iki kadavra da tabiatin malı. Bunun için aynı kanuna tabidir. Gösterişli törenlerle kaldırılanların ruhları, fakirce gömülenlerinkinden başka bir yere gitmez.

Cinayetin bütün belgelerini ortadan kaldırdık, yok ettik. Yahut biz öyle sanıyoruz. Fakat onun yalnız benim gönlümde

onulmaz bir düğümü, beynimin içinde her an sinirlerimi burkan kapkara bir ağırlığı kaldı. Nereye gitsem bu kara rüya beni izliyor, gömme işinin değişik şekilleriyle sonun değişmeyeceği ve gerçek felsefe bakımından bir insan öldürmenin bir koyun boğazlamadan hiç bir farkı olmadığı hakkında Alber'in yürüttüğü korkunç, çok garip fikirler beni teselli değil şimdi büsbütün çileden çıkarıyor, üzüyor, ümitsizliğe düşürüyor ve âdeta deli ediyordu.

Biz pılıyı pırtıyı topladık. Konsolosluğumuza pasaportlarımızı vize ettirdikten sonra kapağı İtalya'ya attık. Doğudan ne iğrenç bir ticaretle para kazanarak memleketimize dönmüştük. Raif Beyin organları arkamızdan, denizlerden, kuyulardan, mahzenlerden bağırarak bizi tutuklatabilirdi. Kesik başı Madam Parsih'in evinden gelen dokuma, patiska ve gazeteye sarmış, ölünün ağzından iğreti dişlerini parmağından yüzüğü çıkarmayı telâş ve heyecanla unutmuş olduğumuzu sonradan düşündük. Bunlar ne büyük ihtiyatsızlıklardı.

Büyük günahlara karşı dinlerin açtıkları bir tövbe kapısı vardır. Gerçek bir pişmanlıkla bu kurtuluş kapısına sığınanlar günahlarının affı ümidiyle avunabilirler. Bizim gibi tövbe ile affedilemevecek günahlıların cezası dünyada darağacı, ahrette cehennem Ne kadar serbest düşünsek, ahreti, cehennemi, her şeyi inkâr etsek yine kurtuluş yok. Çünkü hayatımı kaplayan bu korkunç cinayet kâbusunu, cehennemin dünyadaki bir benzeri, bir eşi değil midir? Ben öteki dünyaya gitmeden bu cehennemde yaşıyor, yanıyordum.

«Ben bu işkencede iken Alber çok iyi fark ettiğim zoraki bir neşeyle, çünkü biliyordum, anlatılmaz bir uğursuzlukla o da yürekten yaralıydı, acı çekiyordu, gülerek soruyordu:

«— Ne oluyorsun?»

«— İşlediğimiz cinayetin kâbusu beni öldürüyor.»

«— Halkın inandığı birtakım gülünç şeylere özellikle ahrete, ceza gününe inanır mısın?»

«— Hayır.»

«— O halde neden korkuyorsun?»

«— Birçok adamlar vardır, cine, periye inanmazlar. Ama tekin olmadıkları söylenen yerlerde gece kalmaya korkarlar. İçimde bu cinayetin işlendiği ana kadar varlığını şimdiki gibi açıkça hissetmediğim bir ikinci benliğim var ki, devamlı olarak beni kötülüyor, lânetliyor, korkutuyor. Gözümde her şeyi karartarak beni titretiyor. Ben ona cinayet ağırlığı, cinayet kâbusu diyorum.»

«— Buna cahillik kâbusu demek daha uygun düşer. Neden korktuğunu bilmeden korkmak. Bu bir tür sinir halidir. Kuvvetli, kesin, açık fikirlere sahip olamayan kuruntulu kimselere aşkı olur.»

«— Alber, niçin böyle söylüyorsun? İşlediğimiz cinayet bir kuruntu mudur? Ahrete inanmamakla dünya gerçeklerini nasıl inkâr edebiliriz? Korkunç bir cinayet işledik. Arkamızdan bizi suçlamaya yarayabilecek birçok belgeler bırakarak buraya kaçtık. Şu saatta Türk zabıtasının elleri hemen bizi enselemek için buraya kadar uzanmamış olduğu ne belli? Allahtan korkma, ahrete inanma, ama insanca adaletten korkmamak olur mu »

«— İşte ben en çok buna gülerim.»

«— Neye?»

«— Öldürmeyi öldürme ile tamir eden, her cinayetten sonra bir cinayet de kendi işleyen insanca adalete, insanların adaletine.

«Raif Beyin parası kendini öldürtmek, bizi de katil etmekle kalmadı. Alber'in büsbütün ahlâkını bozdu. Bu ahlâksızlık yan yana çürüyen meyveler gibi bana da geçti.

Katil ve zina işleyici olduktan sonra artık ahlâkın bozulup dağılmaz neresi kaldığına şaşılır değil mi? Hayır, hiç öyle değil. Bu çok ince hususu sana şimdi bütün ayrıntılarıyle anlatamam Fani.

III

«Alber'le her fenalığı yaptıktan sonra birbirimize sadık kalmamız da bir tür ahlâklılık sayılabilirdi.

«Önce küçük gördüğümüz bu on iki bin liralık servetle ömrümüzde hiç deneyememiş olduğumuz zevklerden, eğlencelerden tatmaya başladık. Evet, bu parayı yarını düşünmeyen mirasyediler gibi hızla yiyorduk. Bittikten sonra ne yapacaktık. Kulpuna getirebilirsek sanırım bir cinayet daha. Bu paranın henüz yarısını bitirmemişken Alber öteki yarısıyle yanımdan kayboldu. Beni bir parasız bıraktı, savuştu.

«Birinci cinayet ve hırsızlığı birlikte yaptık. İkincisini o bana karşı işledi. Çaldığımızı benden çaldı.

«Araştırmaya, kovuşturmaya giriştim. Roma'da, Senlucia'da Eglantia adlı bir kızla yaşadığını öğrendim. Haniya benim için şiddetli, sonsuz bir teşle yanıyordu? Bu sonsuz aşkı ne oldu?

«Offf... O benden sevdasını esirgedikten sonra ben onun muhabbetiyle büsbütün tutuştum.

«Çok geçmedi. Alber'in bu Eglantia ile evlendiğini haber aldım. Nasıl oluyor da dinle, evlilikle, bütün kutsal şeylerle eğlenen o kâfir Alber kilisede bir papasın nefeslerinden saçılan İncil âyetleri önünde eğilerek evlenebiliyor?

«Fani, hayat ne kadar yıkıcı ve kıyıcı. Zaman ne kadar zalim, talih ne kadar uğursuz ve alaycı. Artık yaşamak istemiyorum. Ama önce intikam sonra ölüm..

«Hayatımın özeti bundan ibaret. Onu da senden başka an-

latacak candan kimsem yok. Artık pek kısa kalan suçlu ömrümün acıklı sonunu belki yakında başkalarından duyarsın. Elveda azizem.»

Yine Fani'nin polis memurlarına verdiği birkaç İtalyan gazetesinde:

Sen Lucia Cinayeti

Başlığı altında yazılan ayrıntılı bilginin özeti şuydu:

«Alber Kualkanti adında zengin bir genç o ana kadar meşru olmayan ilişkilerle geçirdiği akılsızca hayatına bir son ve bir düzen vermek isteyerek yine zenginlerden Matmazel Bruno Eglantia ile evlenir. Fakat Alber'in eski metreslerinden Matmazel Flora, sevdalısının evlenerek kendisini yakadan atmasına dayanamaz. Her nasılsa dün yeni gelin güveyin Sen Lucia'daki özel dairelerine girmeyi başarır. İkisini baş başa bulur. Tabancasını çeker. İki kurşunda Alber'i yere serer. Üçüncüsünü kendi beynine çevirir. Hayatına son vererek eski âşıkının ölüsü üzerine düşer. Bu kanlı sahnenin seyircisi kalan zavallı yeni gelin büyük bir sarsıntıya uğrar, aklını kaçırır.

Sevgilisini öldürdükten sonra intihar eden Flora'nın oturduğu evde bulunduğu yerin zabıtasına ve başka adreslere yazılınış birkaç mektup bulunur.

Flora, zabıtaya karşı olan çok geniş ayrıntılı ve çok acıklı itiraflarında Alber'le birlikte Doğuda işledikleri korkunç bir cinayetten elde ettikleri Türk paralarıyle ceplerini doldurarak İtalya'ya döndüklerinden bahsetmiştir.

Bu katmerli cinayet hususunda iki memleket zabıtasının birbirini aydınlatmak için Istanbul'la araştırma muhabereleri başlamak üzeredir.»

İtalyan zabıtasıyle haberleşilerek yapılan araştırmalar sonunda Fani'nin ifadesinin tamamiyle gerçek olduğu anlaşılmıştır.

Seyit Efendi:

— Buna manevî kısas mı dersiniz? Rastlantı mı? İşte bizim ellerimiz katillerin yakalarına yapışmadan adalet yerini buldu.

Remzi Efendi:

— Manevî kısas her zaman böyle hızla ve kesinlikle kendini göstermiyor. Avrupalılar rastlantıya, polis memurlarının hükümdarı diyorlar. Fakat daima kolayca yüze gülmeyen rastlantının ortaya çıkmasını beklemeyi bilmeli. Dakika geçirmeden onu hemen kucaklamalıdır. Bu bekleyiş çok sabır, inat, direniş ve soğukkanlılık ister.

— Rastlantıyı hazırlayan şeyler nedir?

— Nasıl söyleyeyim? Yine rastlantıdır demekten başka bir söz bulamıyorum. Büyük bir cinayet sırlarıyle birbirine bağlananlar daima aralarında güvensizlikle yaşarlar. Birbirinin vücudunu yok etmeğe uğraşırlar. Çok defa da cinayet işleyerek elde ettikleri şeyleri aralarında birbirinin tamahlarını tatmin edecek bir ölçüde paylaşamamaları yüzünden olay patlak verir. Alber'in aşkından çıldırır göründüğü Flora'dan paraların bir bölümünü kaçırması işte böyle bir şeydir.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nde polis memurları bu bahsi sürdürürlerken Fazlıpaşa viranelerinin birinde çıplak bir kadın cesedi bulunmuş olduğu haberi alındı. İkisi de yeni cinayetin araştırmalarına başlamak üzere harekete geçtiler.

Tabiat her an küçük küçük herkesi öldürmeğe uğraşan bir kaygısız. O bir insanla bir böceğin ölümlerinde fark gözetmiyor. Bir ölü yerine bir hayat fışkırtmak kuvvetindeki bu dinamik canlılık makinesi doğurduklarını çiğneyip geçiyor. Hayatın ilk sermayesi düşünenler utandıracak değersiz bir boşlukla... Hayat dengesini ölümde buluyor. Doğum olmazsa ölüm olmaz. Ölüm olmazsa doğum olmaz.

İnsanlar öldürmek dersini tabiat babalarından alıyorlar. Flora cinayetsiz hayat olmaz diyor. Nitsche gibi bazı filozoflar da ölmemek için öldürmeyi mübah gösterecek yollar arıyorlar.

Tabiat yaratıklarını her ne pahasına olursa olsun başka hayatların zararına yaşamaya zorluyor. Korkunç kanun. Bu duyguda hayvanlarla ortak yaşamanın medenilikle bağdaşması mümkün mü? Kanunlar insanın bu vahşiliğini yenmeğe uğraşıyorlar. Suçluyu cezalandırmak için bulunan çare yine öldürmektir. Zavallı insanlık... Kendi bağrını hançerlemek deliliğine bir tedavi seromu bulamayacak mı?

Son

Heybeliada
31 Mayıs 1921 (1337)

HÜSEYİN RAHMİ GURPINAR

Doğumunun 100. yıldönümünde, bugünün diliyle seri halinde yeniden yayınlamaya başladığımız romanlarından ilk çıkan kitaplar şunlardır

ACI GULUŞ	10 Lira	KAYNANAM NASIL KUDUROU?	5 Lira
AŞK BATAĞI	7,5 »	KESİK BAŞ	7,5 »
BEN DELİ MIYIM?	12,5 »	KOKOTLAR MEKTEBİ	8 »
BILLİJR KALP	10 »	KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR EVLENME	5 »
BOŞANMIŞ KADIN	2,5 »	MELEK SANMIŞTIM ŞEYTANI	4 »
CADI	7,5 »	METRES	12,5 »
CAN FAZARI	10 »	MEZARINDAN KALKAN ŞEHİT	7,5 »
CEHENNEMLİK	10 »	MUHABBET TELSIMI	6 »
DELİ FİLOZOF	10 »	MUREBBIYE	6 »
DİRİLEN İSKELET	10 »	NAMUSLA AÇLIK MESELESİ	3 »
DUNYANIN MIHVERİ KADIN MI, PARA MI?	7,5 »	NİMETŞİNAS	6 »
EFSUNCU BABA	4 »	OLDÜREN OPUCLUK	4 »
EŞKIYA İNİNDE	8 »	ÖLÜM BİR KURTULUŞ MUDUR?	5 »
GONUL BİR YELDEĞİRMENİDİR	10 »	SEVDA PEŞİNDE	10 »
GONUL TİCARETİ	5 »	SON ARZU	7,5 »
GULYABANİ	5 »	ŞEYTAN İŞİ	4 »
HAKKA SIGINDIK	4 »	ŞIK	4 »
HAYATTAN SAYFALAR	4 »	ŞIPSEVDI	15 »
HAZAN BÜLBÜLÜ	5 »	[illegible]	8 »
İFFET	4 »	TORAMAN	3 »
IKİ HODÜĞÜN SEYAHATİ	2,5 »	TUTUŞMUŞ [illegible]	8 »
INSANLAR MAYMUN MUYDU?	10 »	TUNELDEN ILK ÇIKIŞ	3 »
KADIN ERKEKLEŞİNCE	2,5 »	UTANMAZ ADAM	10 »
KADINLAR VAİZİ	2,5 »		

Diğer kitaplar hazırlanıyor.

[illegible] LİRA

DURAN OFSET BASIMEVİ 277 34